

Promo - LEX

Promovarea democrației și a drepturilor omului

coaliția 2009

coaliția civică
pentru alegeri libere și corecte

RAPORTUL nr. 3

Misiunea de observare a alegerilor locale generale și a alegerilor parlamentare noi din 20 octombrie 2019

Perioada de observare: 4 – 24 septembrie 2019

Publicat la 26 septembrie 2019

Toate drepturile sunt protejate. Conținutul raportului poate fi utilizat și reprodus în scopuri nonprofit și fără acordul prealabil al Asociației Promo-LEX cu condiția indicării sursei de informație. Conținutul raportului poate fi supus revizuirilor redacționale.

Raportul este elaborat în cadrul Misiunii de observare a alegerilor locale generale și parlamentare noi din 20 octombrie 2019, desfășurată de Asociația Promo-LEX cu suportul financiar al Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) prin Programul „Democrație, Transparență și Responsabilitate”, iar componenta „Discursul instigator la ură” este susținută de către Fundația Soros-Moldova prin proiectul „Consolidarea unei platforme de dezvoltare a activismului și educației de Drepturi ale Omului în Republica Moldova”.

Responsabilitatea pentru opiniile exprimate în cadrul acestui raport aparține Asociației Promo-LEX și nu reflectă neapărat poziția donatorilor.

Cuprins

SUMAR EXECUTIV	4
INTRODUCERE	7
I. CADRUL LEGAL.....	9
II. ORGANELE ELECTORALE	11
2.1 Activitatea CEC.....	11
2.2 Activitatea CECE II.....	14
2.2. Activitatea CECE I.....	18
III. DESEMNAREA ȘI ÎNREGISTRAREA CONCURENȚILOR	24
IV. ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ	32
V. CONCURENȚII ELECTORALI	35
VI. FINANȚAREA CAMPANIEI ELECTORALE	40
VII. DISCURSUL INSTIGATOR LA URĂ	55
VIII. EDUCAȚIA ELECTORALĂ.....	57
RECOMANDĂRI	58
ABREVIERI	59
ANEXĂ	61

SUMAR EXECUTIV

Cadrul legal. MO Promo-LEX atrage atenția asupra faptului că atât emiterea hotărârilor de ridicare a imunității parlamentare, cât și aplicarea măsurilor privative de libertate în ceea ce îi privește pe exponenții politici, inclusiv lideri de partid cu funcții de conducere, în perioada electorală, sunt de natură să afecteze percepția alegătorilor, dar și egalitatea șanselor în campanie.

Organele electorale. În perioada de observare, pe lângă hotărârile aprobate în regim curent în vederea organizării regulamentare a procesului electoral, CEC, în contextul modificării legislației electorale, a aprobat un regulament și a modificat alte trei regulamente.

La CEC au fost depuse cinci contestații (patru în cadrul alegerilor locale generale și una în contextul alegerilor parlamentare noi) și trei cereri/sesizări cu referire la alegerile locale generale. Analiza tematicii acestora confirmă relevanța problemei sesizate de Misiune și anterior privind înregistrarea/neînregistrarea concurenților din cauza expirării mandatului președintelui formațiunii politice sau a problemelor ce țin de organul abilitat să desemneze candidați în cadrul alegerilor. De asemenea, MO Promo-LEX pledează pentru asumarea de către CEC și CECE a unui rol mai activ în soluționarea contestațiilor și sesizărilor.

Continuă acreditarea observatorilor de către CEC, numărul observatorilor naționali depășind substanțial numărul observatorilor internaționali. Din partea Asociației Promo-LEX sunt acreditate 731 de persoane.

Toate cele 896 CECE I au fost constituite în termen. Din 812 de CECE I vizitate, în 22% din cazuri sediile erau închise în timpul orelor de muncă. La capitolul informarea publică privind componența CECE I (43%) și a programului de lucru (74%) atestăm la fel carențe. Aproximativ 80% din sediile CECE I sunt inaccesibile sau parțial accesibile pentru persoanele cu necesități speciale.

Pentru organizarea și desfășurarea alegerilor locale generale din 20 octombrie 2019, au fost constituite 1 969 SV. Pentru alegerile parlamentare noi din circumscriptiile uninominale nr. 17 și nr. 33 nu au fost identificate hotărâri privind constituirea SV. MO Promo-LEX este de acord cu abordarea autorităților de a constitui în cazul CU nr. 48 și nr. 50 un număr comparabil de SV cu cel de la alegerile parlamentare din 24 februarie 2019. Chiar dacă au fost inițiate consultări publice pe subiectul deschiderii SV în străinătate, constatăm că acestea au avut un caracter tardiv. În plus, atestăm în continuare lipsa transparenței în ceea ce privește reflectarea mecanismului de repartizare a SV, precum și în prezentarea datelor statistice ce au determinat respectiva organizare.

Desemnarea și înregistrarea candidaților. *Alegerile locale generale.* În perioada observată, în cadrul celor 896 de CECE I, au fost depuse cel puțin 2 430 de dosare pentru funcția de primar. Doar 26% din candidații desemnați sunt femei, respectiv, 74% – bărbați. Circa 94% din candidații înregistrați la ora actuală sunt desemnați de 23 de partide/bloc electoral și doar 6% sunt independenți. Cei mai mulți candidați au fost desemnați de PSRM (611), PDM (435) și Blocul ACUM (367).

Pentru funcția de primar al mun. Bălți și Chișinău au fost depuse 11, respectiv 21 de dosare. Din totalul de 32 dosare depuse în aceste două municipii doar unul aparține candidatului independent (mun. Chișinău). De asemenea, doar două dosare au fost depuse de femei-candidate (câte unul pentru fiecare municipiu).

MO Promo-LEX atenționează asupra cazurilor ce misiunea le-a calificat drept înregistrare a concurenților contrară legislației în vigoare. Suplimentar suntem martorii unor abordări diferențiate, ce lezează principiul egalității șanselor, față de concurenți cu același tip de încălcări, unii fiind înregistrați, iar alții nu, în condițiile în care legislația nu prevede sancționarea celor deja înregistrați. Ne referim la două aspecte: înregistrarea concurenților ce nu au respectat cota de gen

(cel puțin 30 cazuri – CECE II, 195 – CECE I) și înregistrarea candidaților în baza proceselor-verbale de desemnare adoptate înainte de termenul legal stabilit (cel puțin 6 dosare înregistrate).

Alegerile parlamentare noi. În perioada de raportare, din cele 41 de GI înregistrate, au fost înregistrați deja 25 de candidați, cei mai mulți – 11 – fiind înregistrați în CU nr. 50.

Administrația publică. MO Promo-LEX constată curențe în realizarea de către APL a atribuțiilor ce țin de asigurarea unui proces electoral transparent și corect. Potrivit observatorilor, doar 77% din APL vizitate au aprobat decizia privind afișajul electoral și doar 64% – decizia de asigurare a unui minim de localuri pentru întâlnirile cu alegătorii.

MO Promo-LEX, în contextul specificului alegerilor locale, consideră că APL, în special cele de nivelul II care dispun de pagini web, trebuie să asigure publicarea plină a informației despre candidați din aria de responsabilitate. Din treizeci și două de pagini web ale APL raionale, doar cinci (Călărași, Cimișlia, Criuleni, Florești și Nisporeni) dețin câte o rubrică destinată alegerilor, dintre care, doar trei (Cimișlia, Florești și Nisporeni) sunt adaptate alegerilor locale generale din 20 octombrie 2019. Doar APL Florești, are plasate hotărârile de constituire a CECE I.

Concurenții electorali. Numărul activităților de promovare a candidaților desemnați/înregistrați continuă să crească, fiind de patru ori mai mare decât în perioada de observare precedentă. Au fost raportate cel puțin 158 de activități, cele mai multe fiind desfășurate de PSRM (99), urmate de PPȘ (19) și de Blocul ACUM (9). Cele mai frecvente tipuri de activități au fost: distribuția materialelor informative (51) și întrunirile cu cetățenii (50).

Au fost raportate cel puțin patru cazuri care pot fi calificate drept oferi de bunuri în perioada electorală, dintre care trei – în contextul alegerilor locale generale și unul – privind alegerile parlamentare noi. Dintre acestea, în două cazuri este vizat PN (reparații de obiective publice), într-un caz – PPR (donații de cărți), iar în alt caz – PUN (donații de cărți).

Au fost identificate cel puțin cinci cazuri ce pot fi interpretate drept utilizare a resurselor administrative (4 – PSRM, 1 – PPR). Concomitent, continuă desfășurarea activităților de promovare a candidaților prin asumarea meritelor pentru proiectele implementate pe bani publici, fiind identificate cel puțin opt cazuri (7 – PSRM, 1 – PLDM). MO Promo-LEX a constatat în continuare cel puțin o situație ce ar indica implicarea Președintelui Republicii Moldova, Igor Dodon, în promovarea PSRM și a potențialilor candidați ai acestuia pentru alegerile locale generale.

De asemenea, observatorii au raportat patru cazuri în care este utilizată imaginea unor personalități de peste hotare pentru promovarea candidaților PUN, în toate fiind vizat cetățeanul român Traian Băsescu.

Finanțarea campaniilor electorale. În perioada 6 – 20 septembrie 2019, volumul total al veniturilor declarate de către șapte concurenți înregistrați pentru alegerile locale generale este de 9 910 132 lei și cuantumul cheltuielilor raportate de către cinci dintre aceștia este de 2 487 103 lei, sold final – 7 423 029 lei. Ponderea majoră a cheltuielilor declarate este pentru publicitate – 74%, pentru materiale promoționale – 12%, cheltuieli pentru întruniri și evenimente – 8%, pentru utilizarea transportului au fost raportate 4%; alte cheltuieli – 2%.

Misiunea constată și de această dată neraportarea cheltuielilor de transport, de locațiune a încăperilor permanente, inclusiv teritoriale, a utilităților aferente încăperilor închiriate, de delegare sau detașare a persoanelor (inclusiv recompensele/diurnele observatorilor și voluntarilor) din partea a patru concurenți electorali care au depus rapoartele la CEC – PSRM, PPȘ, PDM, PN.

Au ieșit din nou în evidență situații raportate de Promo-LEX și în scrutinele anterioare, fiind fapte ce subminează transparența finanțării campaniei electorale pentru alegerile locale generale. Din punctul de vedere al Misiunii, acestea pot servi drept teme de investigare de către organele competente. Exemple concludente sunt transferul de 5, 59 mil. de lei de pe contul curent al PSRM pe cel electoral, fără a indica nominal cine a cotizat de facto, sau incidența unor donații ce variază între 5 și 15 mii de lei din partea unor pensionari și șomeri pentru PPȘ și PN. Considerăm necesară

verificarea provenienței surselor de venit ale concurenților electorali de către CEC, mai mult ca atât, controlul modalității de colectare și evidență a veniturilor donatorilor primari (formațiuni politice) fie prin utilizarea echipamentelor de casă și control (ECC), fie prin eliberarea bonurilor de plată, neadmițând fals în acte.

MO Promo-LEX constată că 12 concurenți electorali au omis reflectarea completă a cheltuielilor efectuate în perioada 6 – 20 septembrie 2019: PPȘ, PSRM, PDM, PN, USB, MSPFN, PUN, MPSN, MPA, PCRM, Blocul ACUM, PSE. În plus, constată efectuarea cheltuielilor în scop electoral din afara contului „Fond electoral” din partea PCRM, ACUM, MSPF, MPA, PSE. Suma totală estimată neraportată este de cel puțin 1 016 303 lei. Pentru alegerile parlamentare noi, MO Promo-LEX constată un grad redus de transparență a finanțării perioadei de colectare a semnăturilor pentru înregistrarea în calitate de concurenți electorali. Mai mult, finanțarea campaniei electorale, până în momentul de față, pare a fi una la fel de netransparentă, în situația în care doar doi concurenți din cei șapte înregistrați (PUN, PDM) au depus rapoarte financiare săptămânale la CEC, acestea fiind prezentate cu „0” venituri și cheltuieli.

Discursul instigator la ură. Pe baza informațiilor raportate de către observatori, au fost identificate cel puțin cinci cazuri în care concurenții electorali au generat mesaje discriminatorii sau alte forme de intoleranță în spațiul public, dintre care: PL – două situații, iar Blocul ACUM, PN și PLDM – câte una.

Totodată, dintre concurenții care au fost vizați în discursul de ură a fost identificat un caz – candidatul PPȘ.

Analizând situația din perspectiva criteriilor care au stat la baza discursului de ură, observăm că în două cazuri au fost utilizate prejudecățile și stereotipurile de gen, iar în alte două – prejudecățile legate de etnia persoanelor. A fost identificat câte un caz în care a fost exprimată intoleranța față de persoanele LGBT și persoanele cu dizabilități mintale, iar într-o situație a fost înregistrată instigarea la violență.

Educația electorală. CEC și CICDE au continuat activitățile de informare a alegătorilor și de instruire a funcționarilor electorali. Apreciem folosirea limbajului mimico-gestual în materialele de informare. Considerăm că pentru alegătorii care în ziua votării se vor afla peste hotare și pentru cei cu domiciliul în stânga Nistrului este necesară o comunicare mai activă și mai detaliată în contextul alegerilor parlamentare noi. În perioada de monitorizare au fost instruite mai multe categorii de funcționari: membri ai CECE I, membri ai BESV, operatori.

INTRODUCERE

Raportul nr. 3 este elaborat în cadrul activității Misiunii de observare (MO) Promo-LEX a alegerilor locale generale și parlamentare noi din 20 octombrie 2019. Acesta cuprinde rezultatele observării perioadei electorale între 4 și 24 septembrie 2019. Perioada de observare a finanțării campaniilor electorale ale concurenților este 6 – 20 septembrie 2019. Conținutul acestui document poate fi supus revizuirilor redacționale.

MO Promo-LEX va prezenta în total cinci rapoarte intermediare de observare a alegerilor locale generale/parlamentare noi și un raport final. De asemenea, în contextul zilei alegerilor (pentru tururile I și II de scrutin în cazul celor locale) vor fi elaborate comunicate de presă privind desfășurarea scrutinului, rezultatele numărării în paralel a voturilor și evaluarea corectitudinii de completare a proceselor-verbale. Misiunea rapoartelor MO Promo-LEX este diagnosticarea în timp real a calității procedurilor de organizare și desfășurare a alegerilor pentru o perioadă prestabilită de timp; responsabilizarea actorilor electorali; identificarea tendințelor pozitive și negative în cadrul procesului electoral. Raportul final al MO urmează a fi prezentat la 19 decembrie 2019.

Metodologia Promo-LEX de observare a alegerilor a fost elaborată conform standardelor internaționale în domeniu și presupune observarea alegerilor atât pe termen lung (perioada electorală), cât și pe termen scurt (ziua alegerilor). Rapoartele de observare sunt elaborate de echipa centrală a MO Promo-LEX, pe baza constatărilor raportate de către observatorii pe termen lung (OTL) din cadrul MO cu privire la activitatea tuturor actorilor implicați în procesul de organizare și desfășurare a alegerilor: concurenții electorali, autoritățile publice, organele electorale, partidele politice, cetățenii care își înaintează propria candidatură, precum și societatea civilă.

Observarea procesului electoral se va efectua pe durata perioadei electorale de către 41 OTL. În ziua scrutinului, Misiunea va delega câte un observator pe termen scurt (OTS) în circa 700 de secții de votare (SV), selectate de MO Promo-LEX pe baza unui eșantion reprezentativ, stabilit de către o companie sociologică.

Toți observatorii implicați în procesul de monitorizare sunt instruiți în cadrul seminarelor organizate de Misiunea Promo-LEX și semnează Codul de conduită¹ al observatorului național independent Promo-LEX, obligându-se să acționeze operativ, cu bună-credință și în mod nonpartizan. Activitatea observatorilor este coordonată de echipa centrală a Asociației.

Drept surse pentru rapoartele de observare ale MO servesc constatările OTL raportate conform unor formulare tematice, precum și informațiile oficiale publice, raportate de către observatorii MO Promo-LEX. În cadrul vizitelor planificate, observatorii analizează informația rezultată din discuții, întâlniri cu interlocutorii și consultarea documentelor oficiale.

MO Promo-LEX a alegerilor locale generale și a alegerilor parlamentare noi din 20 octombrie 2019 reprezintă un proiect realizat de Asociația Promo-LEX în cadrul Coaliției Civice pentru Alegeri Libere și Corecte. MO Promo-LEX nu este oponent politic al concurenților implicați în procesul electoral, nu este un organ de anchetă și nu își asumă obligația expresă de a proba constatările observate. Cu toate acestea, rapoartele observatorilor sunt însoțite, în măsura posibilităților, de probe fotografice și video, care pot fi puse doar la dispoziția organelor de drept, pe baza solicitărilor corespunzătoare, și în niciun caz la dispoziția concurenților electorali. Totodată, încălcările, inclusiv cele presupuse, care se regăsesc în prezentul raport, trebuie tratate de autoritățile electorale prin prisma prevederilor art. 22, alin. (1), lit. q) și art. 68, alin. (5) din Codul electoral drept sesizări ale observatorilor și urmează a fi examinate conform competenței.

Misiunea Promo-LEX gestionează platforma web www.monitor.md, pe care orice cetățean poate semnala activități cu tentă electorală. Pe aceeași platformă sunt stocate informații relevante din

¹ Codul de conduită al observatorilor electorali Promo-LEX. <http://bit.ly/2lsadv>

rapoartele observatorilor. Semnalările din partea cetățenilor sunt verificate de către observatorii Misiunii în cadrul următoarelor vizite planificate în localitatea în care a fost înregistrată semnalarea.

Promo-LEX este o asociație obștească, care are drept scop dezvoltarea democrației în Republica Moldova, inclusiv în regiunea transnistreană, prin promovarea și protejarea drepturilor omului, monitorizarea proceselor democratice și consolidarea societății civile. Asociația organizează misiuni de observare a alegerilor din Republica Moldova începând cu anul 2009, prezenta MO fiind a 18-a la număr. De asemenea, angajații și membrii Asociației dispun de experiență internațională și au participat la observarea alegerilor în cadrul Misiunilor Internaționale din Armenia, Germania, Georgia, Estonia, Norvegia, România, Suedia, Ucraina etc.

Standardele internaționale la care se face referire în acest raport sunt cele elaborate de ONU, OSCE, Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept, Uniunea Europeană și Consiliul Europei. La finele acestui raport sunt formulate recomandări preliminare pentru autoritățile publice, organele electorale, concurenții electorali/participanții la referendum și alți actori interesați, cu scopul de a asigura optimizarea procesului electoral.

Misiunea este susținută financiar de Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) prin Programul „Democrație, Transparență și Responsabilitate” și cofinanțată de Fundația Soros-Moldova prin proiectul „Consolidarea unei platforme de dezvoltare a activismului și educației de Drepturi ale Omului în Republica Moldova”, axat exclusiv pe monitorizarea discursului instigator la ură.

Opiniile exprimate în rapoartele și comunicatele publice ale MO Promo-LEX aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al finanțatorilor.

I. CADRUL LEGAL

MO Promo-LEX atrage atenția asupra faptului că atât emiterea hotărârilor de ridicare a imunității parlamentare, cât și aplicarea măsurilor privative de libertate în ceea ce îi privește pe exponenții politici, inclusiv lideri de partid cu funcții de conducere, în perioada electorală, sunt de natură să afecteze percepția alegătorilor, dar și egalitatea șanselor în campanie.

1.1. Emiterea hotărârilor de ridicare a imunității parlamentare a unor deputați care candidează în cadrul alegerilor locale generale sau sunt implicați direct în procesul de desemnare a candidaților

În perioada monitorizată, Parlamentul Republicii Moldova a aprobat hotărâri privind încuviințarea ridicării imunității parlamentare a deputaților Marina Tauber (PPȘ)², Reghina Apostolova (PPȘ)³, Vladimir Cebotari (PDM)⁴ și Petru Jardan (PPȘ)⁵.

Ulterior, la 18 septembrie, prin hotărârea emisă de CECE nr. 25 Orhei, Marina Tauber și Reghina Apostolova au fost incluse în lista candidaților la alegerile locale generale din 20 octombrie 2019 pentru funcția de consilier în Consiliul Raional Orhei, desemnate de către PPȘ.

La 19 septembrie Vladimir Cebotari a depus documentele la CECE nr. 1 Chișinău pentru înregistrarea în calitate de candidat pentru funcția de primar general al mun. Chișinău, desemnat de către PDM.

Prin Hotărârea nr. 58 din 20 septembrie 2019, emisă de CECE Chișinău nr. 1, Petru Jardan⁶ a fost inclus în lista candidaților la alegerile locale generale din 20 octombrie 2019 pentru funcția de consilier în Consiliul Municipal Chișinău, desemnat de către PPȘ.

Fără a se pronunța asupra indispensabilității sub aspect temporal și a rezonabilității măsurilor de urmărire penală desfășurate și aplicate, *MO Promo-LEX constată că atât ridicarea imunității parlamentare, cât și aplicarea măsurilor privative de libertate în ceea ce îi privește pe exponenții politici în perioada electorală sunt de natură să influențeze opinia alegătorului în favoarea sau în defavoarea unui concurent electoral/partid politic.* Astfel, MO Promo-LEX menționează că asemenea acțiuni pot fi calificate drept utilizare a resurselor administrative (instrumentelor legale) care ar favoriza formațiunile politice din majoritatea parlamentară și ar defavoriza formațiunile politice din opoziție în campania electorală.

Totodată, pot fi create situații de problemă ce afectează procesul decizional din cadrul partidelor ce au desemnat candidați, respectiv sunt implicate în alegeri. În cazul PPȘ, potrivit art. 35, alin. (6) din Statut, în caz de imposibilitate a Președintelui de partid de a-și exercita atribuțiile, interimatul este asigurat de vicepreședinte. Or, potrivit paginii web a PPȘ, formațiunea are un singur vicepreședinte – Marina Tauber⁷.

În același timp, MO Promo-LEX atenționează concurenții electorali⁸ despre aplicarea cu bună-credință a dreptului de modificare a listei candidaților pentru funcția de consilier, îndeosebi în privința garanției ca aceștia să nu fie trași la răspundere penală, arestați, reținuți sau supuși unor sancțiuni administrative pe durata perioadei electorale fără consimțământul organului electoral potrivit art. 51, alin. (4) din Codul electoral.

² Hotărârea Parlamentului nr. 126 din 16.09.2019.

³ Hotărârea Parlamentului nr. 127 din 16.09.2019.

⁴ Hotărârea Parlamentului nr. 130 din 19.09.2019.

⁵ Hotărârea Parlamentului nr. 133 din 20.09.2019.

⁶ <https://bit.ly/2miROzL>

⁷ Pentru a afla mai multe detalii despre reținerea membrilor de partid, precum și în dorința de a elucida impactul reținerilor asupra activității PPȘ în calitate de concurent electoral, MO Promo-LEX a solicitat o întrevvedere cu dl Denis Ulanov, deputat al fracțiunii PPȘ în Parlament, însă până la momentul publicării raportului nu a primit niciun răspuns.

⁸ Cel puțin cinci deputați din șapte ai fracțiunii Partidului Șor sunt înscriși pe listele consilierilor raionali.

1.2. Aplicarea prevederilor legale ce permit verificarea listelor electorale

La 13 septembrie 2019, CEC a aprobat Hotărârea nr. 2684, prin care a modificat Regulamentul privind întocmirea, administrarea, difuzarea și actualizarea listelor electorale. Modificările efectuate vizează adaptarea prevederilor regulamentulului la prevederile Codului electoral care stipulează *acordarea dreptului de verificare a listelor electorale reprezentanților concurenților electorali și, respectiv, de depunere a contestațiilor în privința acestora*. În listele electorale care se fac accesibile sunt indicate numele, prenumele și anul nașterii fiecărui alegător.

MO Promo-LEX salută aprobarea amendamentelor la cadrul legal ce au drept scop asigurarea mecanismului de verificare și actualizare a listelor electorale. Totodată, *MO Promo-LEX atenționează asupra dualității normelor legale aplicabile alegerilor locale generale și alegerilor parlamentare noi, or, atât prevederile Codului electoral, cât și modificările efectuate în acest regulament nu se aplică alegerilor parlamentare noi, care se desfășoară sau urmează să se desfășoare până la expirarea mandatului Parlamentului de legislatura a X-a.*

Astfel, se atestă situația în care reprezentantul concurentului electoral la alegerile locale are dreptul să verifice corectitudinea listelor electorale și, respectiv, să depună contestații, iar reprezentantul concurentului electoral în cadrul alegerilor parlamentare noi nu dispune de acest drept. Considerăm că această situație ar putea dezorienta atât concurenții electorali, cât și alegătorii.

II. ORGANELE ELECTORALE

În perioada de observare, pe lângă hotărârile aprobate în regim curent în vederea organizării regulamentare a procesului electoral, CEC, în contextul modificării legislației electorale, a aprobat un regulament și a modificat trei regulamente.

La CEC au fost depuse cinci contestații (patru în cadrul alegerilor locale generale și una în contextul alegerilor parlamentare noi) și trei cereri/sesizări cu referire la alegerile locale generale. Analiza tematicii acestora confirmă relevanța problemei sesizate și anterior de Misiune privind înregistrarea/neînregistrarea concurenților din cauza expirării mandatului președintelui formațiunii politice sau a problemelor ce țin de organul abilitat să desemneze candidați în cadrul alegerilor. De asemenea, MO Promo-LEX insistă pentru asumarea de către CEC și CECE a unui rol mai activ în soluționarea contestațiilor și sesizărilor.

Continuă acreditarea observatorilor de către CEC, numărul observatorilor naționali depășind substanțial numărul observatorilor internaționali. Din partea Asociației Promo-LEX pe moment sunt acreditate 731 de persoane.

Toate cele 896 CECE I au fost constituite în termen. Din 812 de CECE I vizitate, în 22% din cazuri sediile erau închise în timpul orelor de muncă. La capitolul informarea publică privind componența CECE I (43%) și a programului de lucru (74%) atestăm la fel carențe. Aproximativ 80% din sediile CECE I sunt inaccesibile sau parțial accesibile pentru persoanele cu necesități speciale.

Pentru organizarea și desfășurarea alegerilor locale generale din 20 octombrie 2019, au fost constituite 1 969 SV. Pentru alegerile parlamentare noi din circumscripțiile uninominale nr. 17 și nr. 33 nu au fost identificate hotărâri privind constituirea SV. MO Promo-LEX este de acord cu abordarea autorităților de a constitui în cazul CU nr. 48 și nr. 50 un număr comparabil de SV cu cel de la alegerile parlamentare din 24 februarie 2019. Chiar dacă au fost inițiate consultări publice pe subiectul deschiderii SV în străinătate, constatăm că acestea au avut un caracter tardiv. În plus, atestăm în continuare lipsa transparenței în ceea ce privește reflectarea mecanismului de repartizare a SV, precum și în prezentarea datelor statistice ce au determinat respectiva organizare.

2.1 Activitatea CEC

2.1.1. Hotărâri relevante pentru organizarea și desfășurarea alegerilor

În contextul organizării alegerilor locale generale, CEC a adoptat 18 hotărâri referitoare la: modificarea unor hotărâri cu privire la degrevarea de atribuțiile de la locul de muncă și modificarea statelor de personal ale unor persoane membri ai CECE II; aprobarea cererii de înregistrare a Blocului electoral „ACUM Platforma DA și PAS”; confirmarea persoanelor responsabile de finanțe atât pentru alegerile locale generale, cât și pentru alegerile parlamentare noi din partea PPȘ, USB, PLDM, Blocului electoral „ACUM Platforma DA și PAS”, PUN, PVE și MSPFN; soluționarea unei contestații depuse de PSRM la CEC⁹; aprobarea modelelor buletinelor de vot pentru alegerile locale generale din 20 octombrie 2019; confirmarea persoanelor cu drept de vot consultativ și a persoanelor responsabile de finanțe din partea PSRM, PDM, PN, PPEM și MSPFN. Totodată, CEC a aprobat 28 de hotărâri de modificare a componenței mai multor CECE de nivel II.

În contextul organizării alegerilor parlamentare noi, CEC a adoptat nouă hotărâri referitoare la: modificarea hotărârii cu privire la lista partidelor și altor organizații social-politice cu dreptul de a participa la alegerile parlamentare noi¹⁰; cu privire la organizarea SV pentru alegătorii din

⁹ Hotărârea CEC nr. 2703 din 17.09.2019. <https://bit.ly/2mnfClX>

¹⁰ Conform acestora, fostul Partid Politic „Partidul Liberal Reformat” va participa la alegerile parlamentare noi din 20 octombrie 2019 sub denumirea Partidul Politic „Partidul Popular Românesc”; fostul Partid Politic pentru Unirea Moldovei va participa la alegerile parlamentare noi din 20 octombrie 2019 sub denumirea Partidul Politic „Partidul Oamenilor

localitățile din stânga Nistrului și constituirea SV în străinătate, pentru alegerile parlamentare noi; modificări ale unei hotărâri de degrevare de atribuțiile de la locul de muncă permanent și convocarea unor membri ai CECEU nr. 33; aprobarea modelului buletinului de vot; stabilirea tirajului buletinelor de vot la alegerile parlamentare noi din 20 octombrie 2019 pentru secțiile de votare din CU nr. 48 și nr. 50; modificarea componenței CECEU nr. 33 și nr. 48.

2.1.2. Contestații și sesizări

La CEC au fost depuse cinci contestații (patru în cadrul alegerilor locale generale și una în contextul alegerilor parlamentare noi) și trei cereri/sesizări cu referire la alegerile locale generale.

Din punctul de vedere al subiectului depunerii, contestațiile au fost depuse de reprezentanți ai partidelor politice (PSRM – 1, PLDM – 1, MPSN – 2) și de un alegător împotriva acțiunilor/inacțiunilor CECE¹¹ și a actelor emise de acestea¹².

Analizând tematica contestațiilor, precizăm că trei din cinci au vizat înregistrarea sau neînregistrarea concurenților electorali din cauza expirării mandatului președintelui formațiunii politice (PLR) sau a organului abilitat să desemneze candidați în cadrul alegerilor (MSPFN), astfel invocându-se nulitatea procesului-verbal de desemnare. Menționăm că și printr-o cerere/sesizare a fost solicitat refuzul înregistrării candidaților unei formațiuni politice din cauza expirării mandatului organului abilitat al acesteia să desemneze candidați în cadrul alegerilor. CEC a expus atât în cazul a trei contestații (1 – alegeri parlamentare, 2 – alegeri locale generale), cât și în cazul cererii/sesizării că soluționarea problemei privind actele interne (legalitatea acestora) ale partidului este în afara competenței organului electoral, urmând a fi soluționată în instanța de judecată. De asemenea, CEC a făcut referință la principiul continuității exercitării atribuțiilor persoanelor de răspundere reflectat în art. 197, alin. (2), lit. b), în Hotărârea Curții Constituționale nr. 16 din 17.06.2015 și în art. 197, alin. (2), lit. b) Cod civil.

*Considerăm că **CEC și CECE trebuie să aibă un rol activ în soluționarea contestațiilor și sesizărilor**, îndeosebi când se invocă potențiala nulitate a actului de desemnare a candidaților în alegeri și, ca urmare, nulitatea actului de înregistrare a concurentului electoral. Este de neînțeles poziția adoptată de către Comisie, în contextul în care Agenția Servicii Publice pune la dispoziția CEC lista actualizată a partidelor politice din Republica Moldova, inclusiv **informația privind valabilitatea mandatelor președinților partidelor politice**, iar prin scrisoarea nr. 05/01-2927 din 09 septembrie 2019¹³, aceasta se angajează, în regim prioritar, să prezinte copiile de pe statutele formațiunilor politice în cazul depunerii contestațiilor al căror obiect vizează prevederile statute ale vreunui partid politic. Astfel, apreciem că CEC dispune de suficiente informații și mecanisme legale care îi permit să concluzioneze asupra valabilității actelor prezentate de către partidele politice, îndeosebi în perioada electorală.*

Atragem atenția asupra termenului diferit de soluționare a cererii/sesizării în raport cu contestațiile care aveau același obiect – neînregistrarea concurentului electoral ca urmare a expirării mandatului: cererea/sesizarea a fost soluționată în termen de șase zile, iar contestația – în termen de trei zile, două contestații – în termen de două zile. Considerăm că este necesară o elucidare a aspectelor privind statutul juridic al cererilor/sesizărilor/demersurilor din perioada electorală, termenele și modul de soluționare a acestora. Privitor la termenele de soluționare a contestațiilor generalizăm că trei au fost soluționate în termenele prevăzute de legislația în vigoare, iar două au fost soluționate cu o întârziere de o zi.

Din perspectiva deciziei adoptate asupra contestațiilor, CEC s-a pronunțat printr-o hotărâre de admitere a contestației și prin patru scrisori (1 – de remitere spre competență; 3 – de restituire a contestației).

Muncii”.

¹¹ CECE nr. 12 Criuleni (1), CECE nr. 1 Chișinău (2), CECEU nr. 50, nr. 17, nr. 33 (1).

¹² CECE nr. 10 Căușeni.

¹³ <https://bit.ly/2mi5Mlz>

În plus, menționăm că o contestație a vizat publicarea pe rețelele de socializare a datelor cu caracter personal din lista candidaților la funcția de consilier¹⁴, aceasta fiind remisă conform competenței Centrului Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal.

O altă sesizare, depusă de către reprezentantul unei autorități publice locale, a vizat desfășurarea activităților de agitație electorală de către un partid politic înaintea începerii campaniei electorale, solicitând luarea în considerare a acestor încălcări și excluderea acestui partid politic din cursa electorală¹⁵.

2.1.3. Demersul Promo-LEX

La 12 septembrie 2019 MO Promo-LEX a expediat la CEC un demers, prin care a fost solicitată clarificarea, la necesitate prin publicarea unei circulare, a unor aspecte importante pentru buna desfășurare a procedurilor electorale. ***Misiunea a atras atenția că răspunsul furnizat în termene cât mai restrânse va permite instruirea corectă și în timp util inclusiv a observatorilor Promo-LEX.***

În primul rând, Misiunea s-a referit la necesitatea clarificării modului de aplicare a prevederilor de la art. 60, alin. (7) din Codul electoral, care stabilește că „răspunderea pentru asigurarea în ziua alegerilor a ordinii în localul de votare și pe teritoriul din preajmă, în rază de 100 de metri de la localul votării, o poartă președintele biroului electoral al secției de votare. Deciziile luate în acest scop sunt executorii pentru toți”, în următoarele situații:

- *înlăturarea materialelor de publicitate, afișaje, panouri electorale din raza secției de votare.* Promo-LEX a solicitat CEC să prevadă prin actele sale obligația expresă a BESV de înlăturare a afișajului electoral din raza de 100 m de la SV pentru ziua alegerilor și cea precedentă acesteia;
- *prezența nejustificată a persoanelor neautorizate în perimetrul secției de votare.* În opinia MO Promo-LEX, în afară de persoanele autorizate (funcționari electorali, reprezentanți și observatori ai concurenților electorali, observatori, precum și reprezentanți ai mass-mediei), nimeni nu este în drept să se afle în incinta și în raza de 100 m de la secția de votare. Alegătorii se pot afla în secția de votare atât timp cât e necesar pentru exprimarea votului. Or, conform rapoartelor sale de monitorizare¹⁶, MO Promo-LEX a constatat în ziua alegerilor multiple cazuri de prezență nejustificată în apropierea imediată de secția de votare, la intrare și în incinta acesteia a deputaților, a candidaților și a altor categorii de persoane neautorizate.

În al doilea rând, Misiunea a solicitat să existe previzibilitate pe subiectul aplicării prevederilor de la art. 58, alin. (2), lit. c) din Codul electoral, care stipulează că alegătorii care nu au înregistrare la domiciliu sau la reședință se înscriu într-o listă suplimentară. MO Promo-LEX subliniază că, în contextul modificărilor operate de către CEC în Regulamentul privind întocmirea, administrarea, difuzarea și actualizarea listelor electorale la data de 03.07.18, precum și pe baza unei practici inconsecvente de interpretare a normelor Codului electoral prin intermediul circularilor emise de autoritatea electorală în anii 2015 (alegerile locale generale) și 2018 (alegerile locale noi), alegătorii fără domiciliu și cei fără reședință riscă să nu participe la alegerile din 20 octombrie 2019.

Până la 24 septembrie 2019 MO Promo-LEX nu a recepționat răspuns la solicitare. Pe pagina web a autorității, la fel, nu a fost identificat un răspuns.

2.1.4. Acreditarea observatorilor

Acreditarea observatorilor naționali. Pentru observarea alegerilor locale generale și a alegerilor parlamentare noi din 20 octombrie 2019, în perioada de monitorizare, CEC a acreditat 663 de persoane din partea Asociației „Promo-LEX” și 14 persoane din partea Asociației „Reprezentanța în Moldova a National Democratic Institute din SUA”. În total, până la data publicării prezentului raport, din partea Asociației Promo-LEX sunt acreditate 731 de persoane în calitate de observatori

¹⁴ <https://bit.ly/2mLOBKZ>

¹⁵ <https://bit.ly/2mi0vdE>

¹⁶ Raportul nr. 6. Misiunea de observare Promo-LEX a alegerilor locale noi din 20 mai 2018, p. 8. <http://bit.ly/2kgM9cX>

naționali pentru monitorizarea alegerilor locale generale și a alegerilor parlamentare noi din 20 octombrie 2019.

Pentru *observarea alegerilor locale generale*, CEC a acreditat zece persoane din partea Asociației Obștești „Fundatia Est-Europeană din Moldova”.

Acreditarea observatorilor internaționali. Pentru *observarea alegerilor locale generale și a alegerilor parlamentare noi din 20 octombrie 2019*, CEC a acreditat patru persoane din partea Ambasadei Republicii Franceze.

Pentru *observarea alegerilor locale generale*, CEC a acreditat: două persoane din partea Asociației Obștești „Reprezentanța în Moldova a National Democratic Institute din SUA”; 13 persoane din partea Ambasadei Federației Ruse în Republica Moldova; o persoană din partea Ambasadei Ungariei în Republica Moldova.

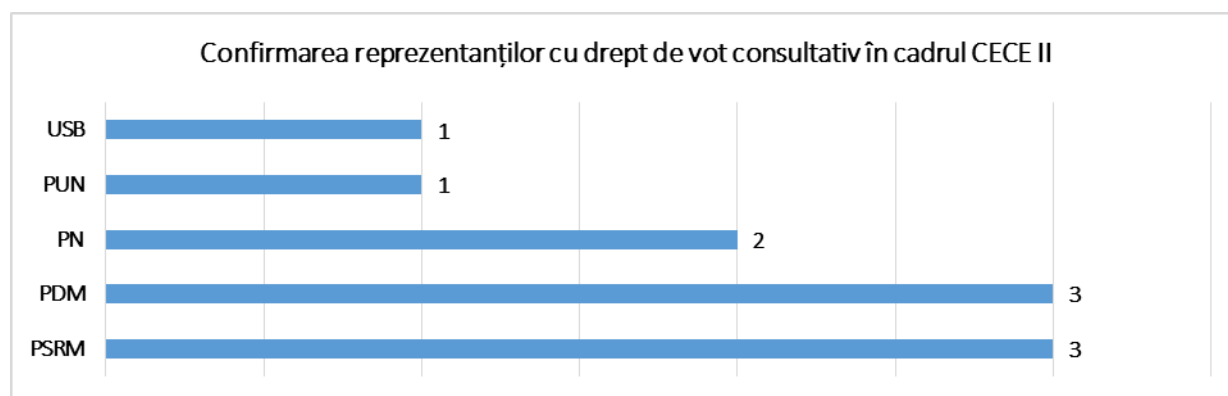
Acreditarea experților electorali internaționali. Pentru *observarea alegerilor locale generale și a alegerilor parlamentare noi din 20 octombrie 2019*, CEC a acreditat câte două persoane din partea Comisiilor Electorale Centrale din Belarus, Lituania, Estonia și Croația.

2.2 Activitatea CECE II

2.1.5. Confirmarea reprezentanților cu drept de vot consultativ și înregistrarea persoanelor de încredere

Concurenții electorali cu cel mai mare număr de reprezentanți cu drept de vot consultativ sunt PSRM și PDM, cu cel puțin trei persoane fiecare, în diferite CECE II (a se vedea graficul nr. 1).

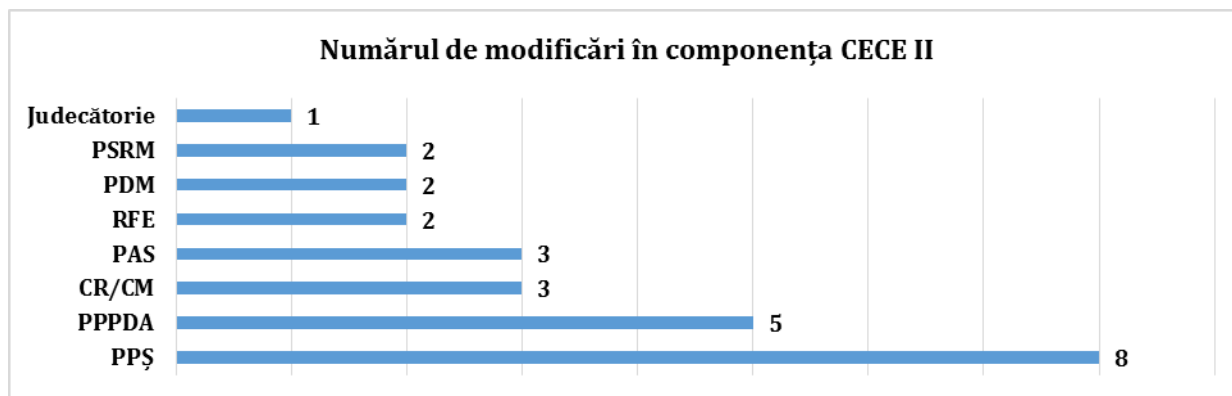
Graficul nr. 1

În perioada de observare, trei concurenți electorali – PCRM, PDM și PLDM – au înregistrat câte o persoană de încredere în trei CECE II.

2.1.6. Modificarea componenței CECE II

În perioada de observare, CEC a adoptat 28 de hotărâri de modificare a CECE II, pe baza demersurilor parvenite de la entitățile cu drept de desemnare (a se vedea graficul nr. 2). Cel mai mare număr de modificări a fost solicitat de către PPS, cu opt cazuri, urmat de PPDA, cu cinci cazuri.

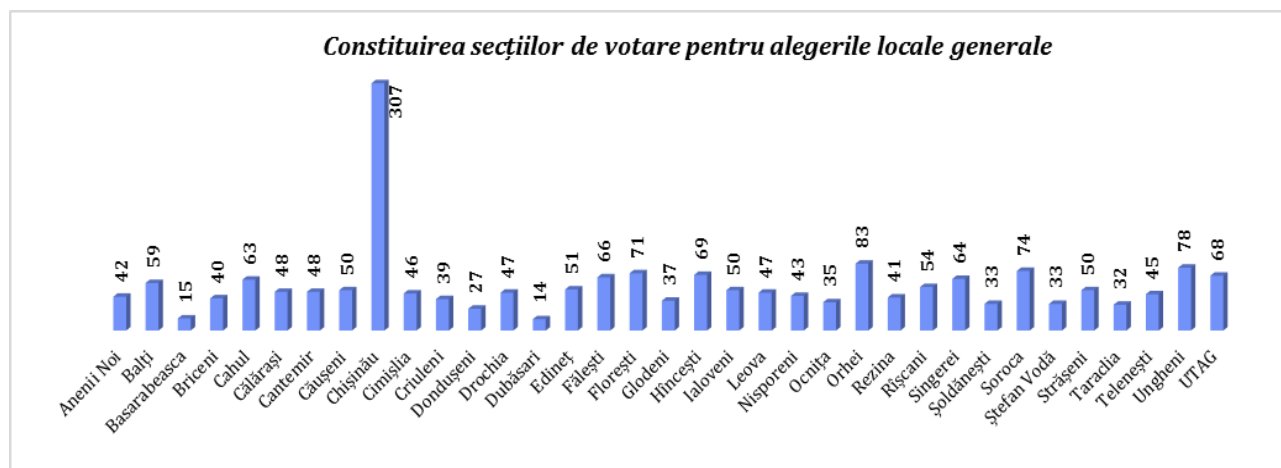
2.1.7. Modificarea componenței CECEU pentru alegerile parlamentare noi

În perioada monitorizată, CEC a dispus modificarea componenței CECEU nr. 33, unde a fost solicitată înlocuirea unui membru din partea PSRM. De asemenea, a fost modificată componența CECEU nr. 48 prin înlocuirea unui membru din partea PPPDA.

2.1.8. Constituirea secțiilor de votare

Constituirea secțiilor de votare pentru alegerile locale generale. Atât potrivit art. 30, alin. (2) din Codul electoral¹⁷, cât și conform prevederilor Programului calendaristic al CEC¹⁸, termenul-limită de constituire a secțiilor de votare a fost stabilit la 14 septembrie 2019. În conformitate cu informația furnizată de observatorii MO Promo-LEX, **termenul de constituire a secțiilor de votare a fost respectat în cazul tuturor celor 35 de CECE II.**

Astfel, constatăm că pentru organizarea și desfășurarea alegerilor locale generale din 20 octombrie 2019, au fost constituite **1 969 SV**, cele mai multe fiind în mun. Chișinău (307), precum și în raioanele Orhei (83) și Ungheni (78) (a se vedea graficul nr. 3).

Constituirea secțiilor de votare pentru alegerile parlamentare noi. Similar alegerilor locale generale, termenul de constituire a secțiilor de votare pentru alegerile parlamentare noi din 20 octombrie 2019 a fost 14 septembrie 2019. Doar în cazul CECEU nr. 48 și nr. 50 Misiunea a

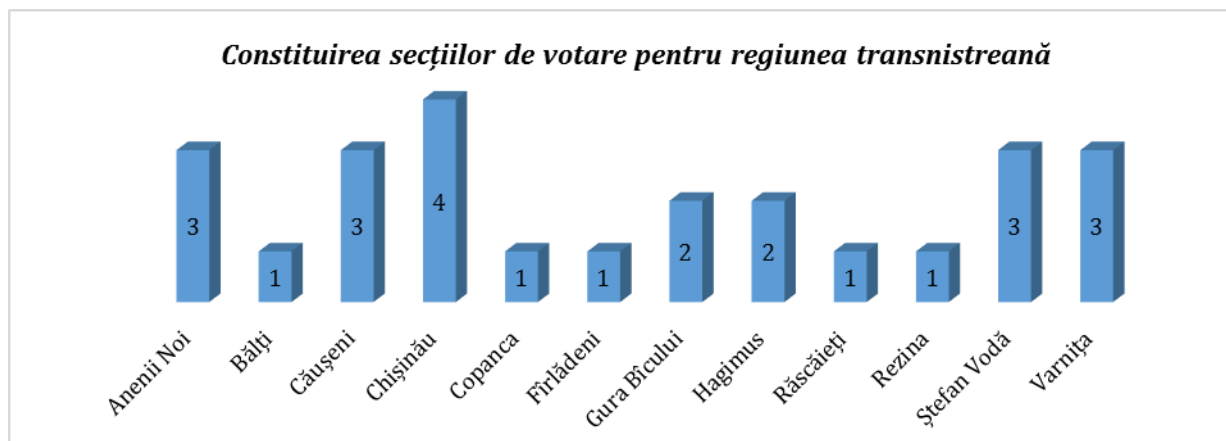
¹⁷ Art. 30, alin. (2) din Codul electoral: „Secțiile de votare se constituie de către consiliile electorale de circumscripție în localități, în baza propunerilor primarilor orașelor (municipiilor), sectoarelor și satelor (comunelor), cu cel puțin 35 de zile înainte de data alegerilor, și vor cuprinde cel puțin 30 și cel mult 3000 de alegători”. <https://bit.ly/2leuG1N>

¹⁸ Programul calendaristic pentru realizarea acțiunilor de organizare și desfășurare a alegerilor locale generale din data de 20 octombrie 2019, aprobat prin Hotărârea CEC nr. 2551 din 31.07.2019. <https://bit.ly/2ISG1b6>

identificat hotărâri privind constituirea secțiilor de votare (în termen legal), pe când în situația CECEU nr. 17 și nr. 33 acestea, potrivit observatorilor, lipsesc.

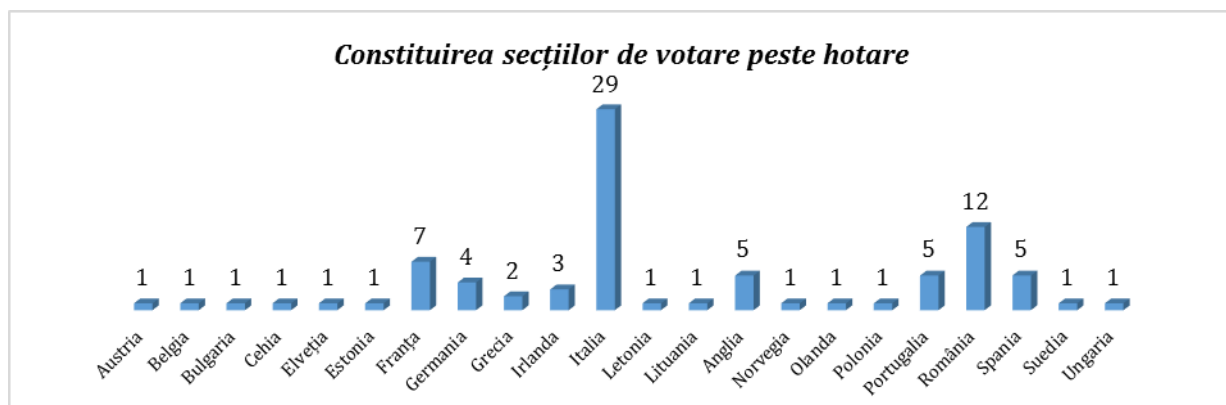
Astfel, în cazul CECEU nr. 48, au fost constituite 25 SV¹⁹ (a se vedea graficul nr. 4). Comparativ cu alegerile parlamentare din 24 februarie 2019, numărul acestora nu a fost schimbat. Totuși, remarcăm că în comparație cu alegerile precedente, a fost modificată amplasarea geografică a secțiilor de votare, fiind excluse regiunile aflate la o depărtare mare de punctele de trecere (Călărași, Cahul) și majorat numărul de SV în regiunile apropiate de punctele de trecere. Situația respectivă va facilita accesul alegătorilor la secțiile de votare (doar dacă, similar alegerilor precedente, CEC nu va decide reamplasarea acestora)²⁰.

Graficul nr. 4

În cazul CECEU nr. 50, potrivit prevederilor legale²¹, în temeiul Hotărârii Guvernului nr. 445 din 13 septembrie 2019²² și al Hotărârii CEC nr. 2696 din 14 septembrie 2019²³, a fost aprobată constituirea a 85 SV peste hotare (a se vedea graficul nr. 5).

Graficul nr. 5

Astfel, constatăm că cele mai multe SV au fost constituite în Italia (29), România (12) și Franța (7). Comparativ cu alegerile anterioare, apreciem majorarea numărului de SV constituite în Marea Britanie (de la 4 la 5), Irlanda (de la 2 la 3) și Germania (de la 2 la 4).

¹⁹ <https://bit.ly/2leWFSn>

²⁰ Raportul nr. 5. Misiunea de observare a alegerilor parlamentare din 24 februarie 2019, p. 17. <https://bit.ly/2OkcfX0>

²¹ Art. 31 din Codul electoral (aplicabil alegerilor parlamentare). <https://bit.ly/2TUFa9q>

²² Hotărârea Guvernului nr. 445 din 13 septembrie 2019 cu privire la organizarea secțiilor de votare din străinătate. <https://bit.ly/2mjL44D>

²³ Hotărârea CEC nr. 2696 din 14 septembrie 2019 cu privire la organizarea secțiilor de votare în străinătate pentru alegerile parlamentare noi din 20 octombrie 2019, în circumscripția electorală uninominală nr. 50, la vest de Republica Moldova. <https://bit.ly/2metlLS>

Promo-LEX atrage atenția că Biroul Relații cu Diaspora a efectuat o încercare de a supune consultării publice numărul și amplasarea secțiilor de votare preconizate a fi constituite în CU nr. 50, fapt ce trebuie apreciat. În același timp, subliniem că invitația de participare la consultare publică a fost adresată doar reprezentanților diasporei. Totuși, Promo-LEX a înaintat recomandările sale. În opinie, ne-am pronunțat și asupra lipsei unor termene prevăzute pentru expedierea răspunsurilor, or, în condițiile în care părțile interesate aveau la dispoziție doar 2-3 zile pentru reacționare, lipsa termenelor în anunț a avut capacitatea de a afecta grav eficiența și credibilitatea consultării publice.

Promo-LEX a propus patru recomandări: privind suplimentarea numărului de SV din Germana (de la 2 la 5)²⁴, Belgia (de la 1 la 2), deschiderea SV în Danemarca și redeschiderea în Norvegia. În hotărârea de Guvern privind organizarea secțiilor de votare peste hotare s-a regăsit cea privind redeschiderea SV pentru Norvegia. În context, MO Promo-LEX constată în continuare lipsa transparenței în ceea ce privește reflectarea mecanismului de repartizare în temeiul prevederilor legale a secțiilor de votare. Nu este clară formula utilizată și cum s-a ajuns anume la această repartitie a SV. De asemenea, nu sunt publicate datele utilizate de guvern, cum ar fi numărul înregistrărilor prealabile (CEC) și datele oficiale ale MAEIE cu privire la cetățenii Republicii Moldova aflați peste hotare. Considerăm că pe viitor, CEC va trebui să dea dovadă de o mai mare deschidere și transparență față de guvern în procesul de organizare a SV peste hotare.

În cazul CECEU nr. 17 și nr. 33, contrar prevederilor Programului calendaristic al CEC²⁵, nu au fost aprobate hotărâri cu privire la constituirea SV. În opinia Promo-LEX, în cazul alegerilor parlamentare noi vor activa aceleași SV ca și în cazul alegerilor locale generale. Totuși, considerăm că pentru a asigura claritatea în procesul de organizare a alegerilor, CECEU ar fi trebuit să aprobe hotărâri în care urmau să indice secțiile de votare în care la 20 octombrie 2019 vor fi organizate și alegeri parlamentare noi – fapt ce presupune asigurarea SV cu buletine de vot, documentația pentru alegerile parlamentare noi, raportarea sistematică către CECEU etc.

În contextul celor expuse, menționăm că în cadrul CECEU nr. 17, la alegerile parlamentare din 24 februarie 2019, au fost constituite 50 SV din cadrul a două raioane (raionul Nisporeni – 43 SV și raionul Strășeni – 7 SV), iar în cazul CECEU nr. 33 au fost constituite 27 SV din cadrul a cinci localități din mun. Chișinău, unde la 20 octombrie se vor alege primarii și consilierii (Codru, Durlești, Băcioi, Sângera, Trușeni).

2.1.9. Contestații și sesizări

Potrivit observatorilor MO Promo-LEX, în perioada de referință în cadrul CECE II au fost depuse patru contestații (3 – CECE nr. 28 Sîngerei; 1 – CECE nr. 27 Rîșcani) și șase cereri/sesizări.

Din punctul de vedere al subiectului depunerii, contestațiile au fost depuse de concurenți electorali desemnați de PSRM (2), Blocul ACUM (1) și un candidat independent.

Analizând tematica contestațiilor, majoritatea au fost depuse împotriva acțiunilor/inacțiunilor organelor electorale inferioare și a actelor emise de acestea (CECE nr. 28/25, CECE nr. 28/21, CECE nr. 27/19). În privința unei contestații, contestatarul a renunțat la aceasta.

Sesizările au fost depuse în cadrul CECE nr. 1 Chișinău (3), CECE nr. 11 Cimișlia (1), CECE nr. 19 Glodeni (1), CECE nr. 28 Sîngerei (1). Sesizările au fost depuse de reprezentanții partidelor politice (PL – 2, USB – 1, PPDA – 1, PPȘ – 1) și de reprezentanți ai autorității publice locale, fiind supuse sesizării acțiunile concurenților electorali, inclusiv ale pretendenților la funcția de primar (PSRM – 2, Blocul ACUM – 1, CI – 1) și acțiunile și actele emise de organele electorale inferioare (CECE nr. 28/25, CECE nr. 19/13).

²⁴ În documentul consultat public pentru Germania era prevăzut suplimentarea de la 2 la 4 secții de votare. Ulterior, prin Hotărâre de Guvern au fost stabilite 4 SV.

²⁵ Programul calendaristic pentru realizarea acțiunilor de organizare și desfășurare a alegerilor parlamentare noi din data de 20 octombrie 2019. <https://bit.ly/2lglDRI>.

Sesizările au vizat preținsele activități de efectuare ilegală a agitației electorale²⁶ (2), utilizare a resurselor administrative la colectarea semnăturilor (1) și în campania electorală (1), înregistrare/neînregistrare a concurenților electorali și modul de alegere a președintelui CECE de nivelul I. În privința a trei sesizări au fost emise scrisori de restituire a acestora, organele electorale declinându-și competența.

În urma examinării modului de soluționare a contestațiilor și sesizărilor de către CECE de nivelul II, MO Promo-LEX atrage atenția că **CECE trebuie să aibă un rol activ în soluționarea contestațiilor și sesizărilor și să aplice toate instrumentele legale puse la dispoziție de legiuitor** pentru a asigura buna desfășurare și în condiții egale a alegerilor, or, o normă trebuie interpretată în sensul în care permite aplicarea ei, și nu în sensul în care se exclude aplicarea ei.

2.2. Activitatea CECE I

Conform Programului calendaristic al CEC și prevederilor legale²⁷, până la 4 septembrie 2019 inclusiv, CECE de nivelul II constituie circumscripțiile electorale de nivelul I, iar până la 9 septembrie 2019 inclusiv, constituie consiliile electorale de circumscripție de nivelul I (CECE I).

Conform hotărârilor publicate pe pagina oficială a CEC, au fost constituite 896 de circumscripții electorale de nivelul I și consilii electorale de circumscripție de nivel I. Apreciem faptul că termenele de constituire, atât pentru circumscripțiile electorale, cât și pentru consiliile electorale de circumscripție de nivelul I, au fost respectate în toate cazurile.

2.3.1. Componenta CECE I

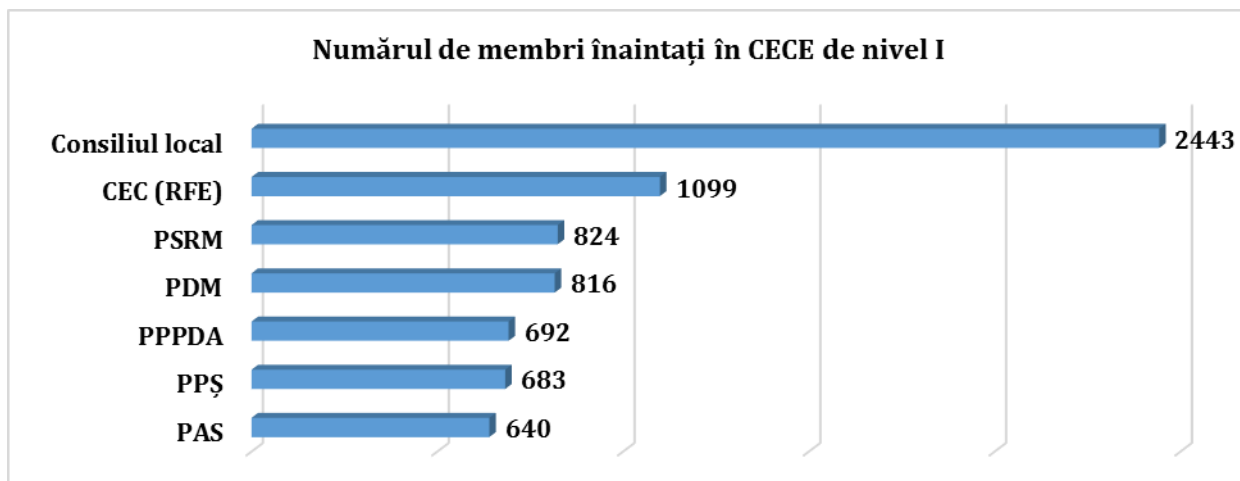
CECE I se constituie dintr-un număr impar de membri, de cel puțin 7 și cel mult 11 persoane, dintre care doi membri sunt înaintați de către consiliul local de nivelul întâi (orășenesc/municipal, sătesc/comunal) și câte un membru de către partidele reprezentate în Parlament²⁸. În cazul în care partidele nu prezintă candidaturile lor în componența consiliului, numărul necesar de candidaturi se completează de către consiliul local sau Adunarea Populară a Găgăuziei, iar dacă nici acestea nu prezintă candidaturile, consiliul electoral se completează de CEC din Registrul funcționarilor electorali.

În urma examinării informației publicate pe pagina web oficială a CEC și potrivit datelor colectate de către observatorii Promo-LEX, constatăm în general respectarea prevederilor legale la capitoul desemnarea membrilor de către entitățile care dețin acest drept. În graficul nr. 6 este reflectată informația privind desemnarea membrilor de către fiecare entitate în parte. Precizăm că informația este incompletă din lipsa pe pagina web a hotărârilor CECE II de constituire a CECE I.

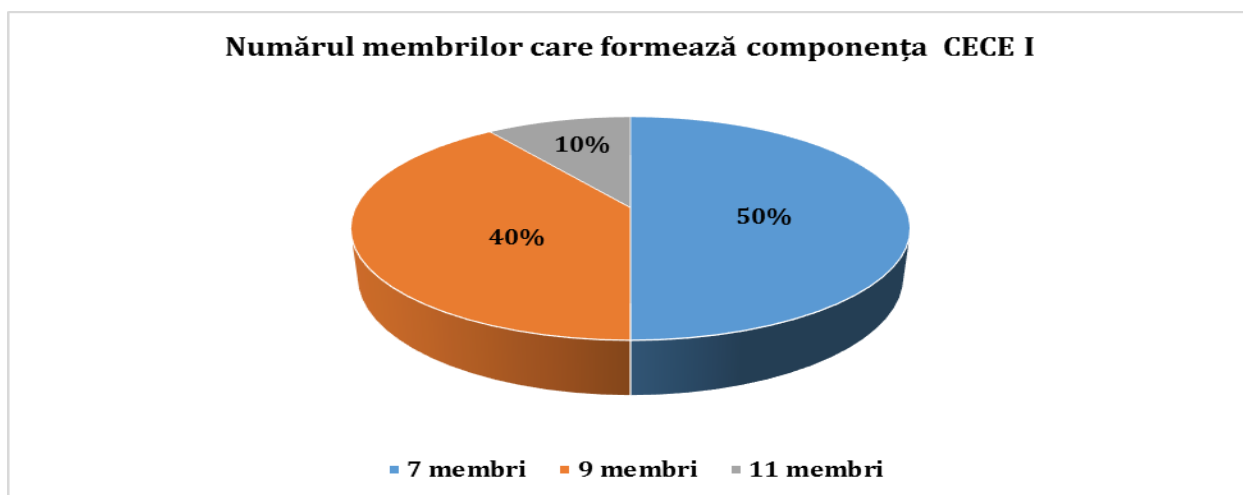
²⁶ Efectuarea agitației electorale cu implicarea minorilor, efectuarea agitației electorale înaintea înregistrării de către organul electoral.

²⁷ Programul calendaristic pentru realizarea acțiunilor de organizare și desfășurare a alegerilor locale generale din 20.10.2019 și art. 28, alin. (4), 29, 131, alin. (1) și 132 din Codul electoral al Republicii Moldova.

²⁸ Pct. 7, alin. (3), lit. b) din Regulamentul privind activitatea consiliului electoral de circumscripție. <https://bit.ly/2lR5pOs>

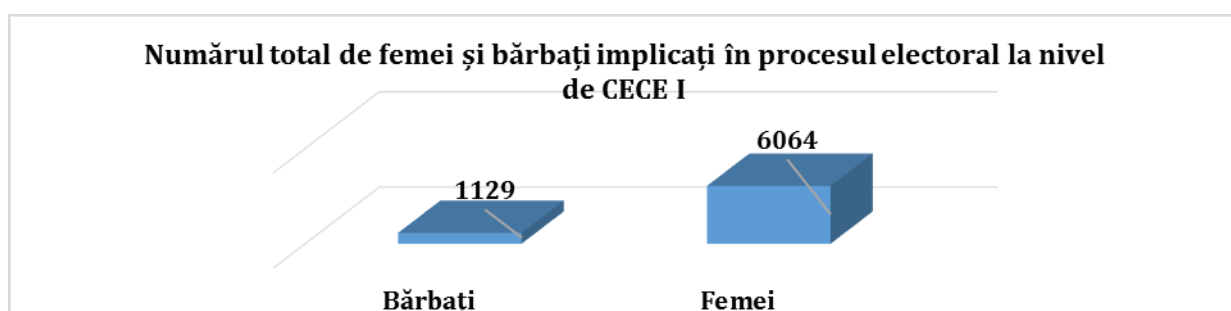

În graficul nr. 7, este prezentată ponderea CECE-urilor de nivelul I în funcție de numărul de membri din care sunt formate. Astfel, cele mai multe CECE I au în componență câte 7 membri, iar cele mai puține au în componență câte 11 membri.

Respectarea echilibrului de gen la funcțiile de conducere ale CECE I

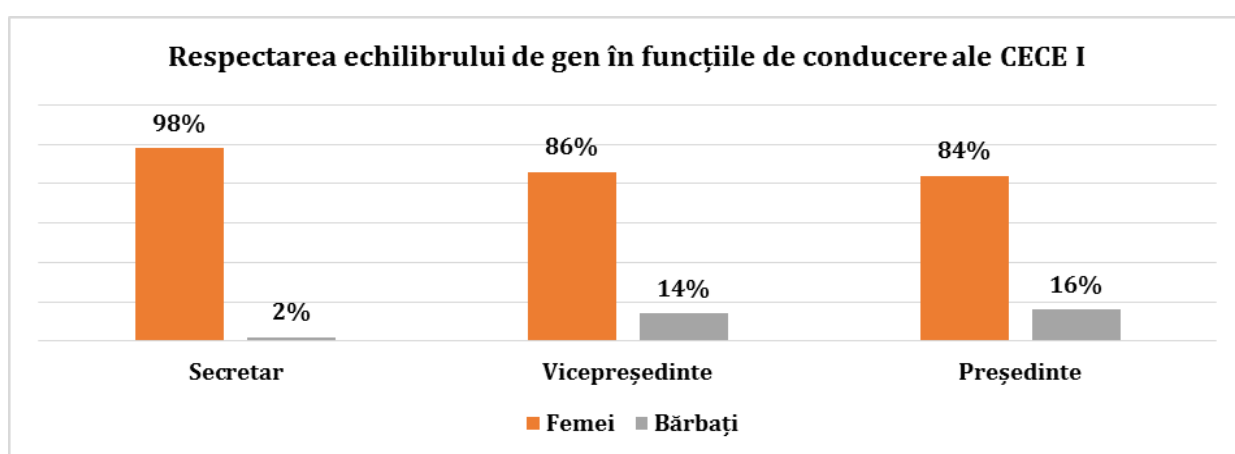
În graficul nr. 8, este reflectată implicarea bărbaților și femeilor în procesele electorale la nivel de CECE I. Conform datelor preluate din hotărârile CECE II și din rapoartele observatorilor Promo-LEX, constatăm o diferență majoră la nivel de implicare, cu 4 935 mai multe femei implicate decât bărbați (a se vedea graficul nr. 8).

Cât privește respectarea echilibrului de gen la nivel de organe de conducere ale CECE I, din datele obținute de observatorii Promo-LEX, conform proceselor-verbale ale CECE I, constatăm că femeile depășesc impunător numărul de bărbați implicați în funcțiile de conducere, aceștia din urmă fiind poziționați în minoritate. Funcția de secretar, care are doar atribuții executorii, nu și decizionale, la fel este ocupată în majoritatea cazurilor de către femei (a se vedea graficul nr. 9).

Precizăm faptul că pe pagina web oficială a CEC nu sunt publicate procesele-verbale de la prima ședință a CECE I, la care se alege conducerea. Iar informația referitoare la respectarea echilibrului de gen în funcțiile electivă a fost obținută de către observatorii Promo-LEX doar de la CECE I, care aveau disponibile actele în cauză sau ale căror sedii erau deschise.

Graficul nr. 9

Respectarea termenului de alegere a conducerii. În decursul a trei zile de la data constituirii CECE I, membrii acestuia aleg din rândul lor, cu votul majorității membrilor săi, prin vot secret, președintele, vicepreședintele și secretarul consiliului. Conform rapoartelor observatorilor Promo-LEX, dintr-un număr de 544 de CECE I de la care a fost obținută informația, conform procesului-verbal, termenul de alegere a conducerii a fost respectat în majoritatea cazurilor, cu excepția a patru CECE I, când termenul a fost încălcat cu patru zile.

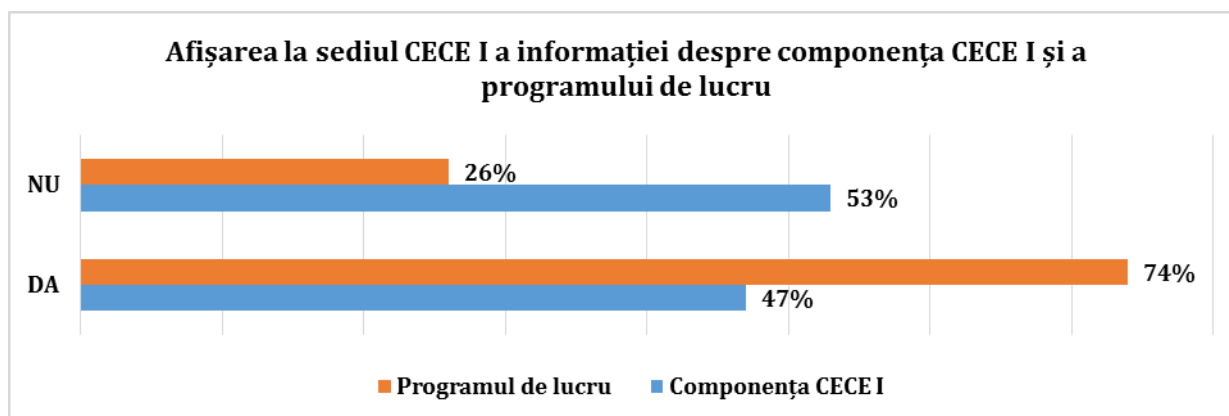
Respectarea procedurii de vot secret. Observatorii Promo-LEX au aflat de la membrii CECE I dacă procedura de alegere a conducerii a fost sau nu respectată. Astfel, în cazul a 543 de CECE I, procedura de alegere prin vot secret a fost respectată în proporție de 88%. În 12% din cazuri, membrii CECE I au declarat că la ședința de alegere a conducerii s-a votat deschis, prin ridicarea mâinilor.

2.3.2. Publicarea informațiilor de interes public

Hotărârile CECE II nr. 5 Basarabeasca referitoare la constituirea circumscripțiilor și a consiliilor electorale ale circumscripțiilor de nivel I nu pot fi accesate pe pagina oficială a CEC. Iar în ceea ce privește rubrica cu hotărârile CECE II nr. 36, UTA Găgăuzia, este publicată o singură hotărâre de constituire a circumscripțiilor de nivelul II. În rest, toată informația despre CECE-urile de nivelul I din aceste circumscripții a fost obținută de către observatorii Promo-LEX detașați în teritoriu. Or, autoritatea responsabilă de publicarea informațiilor încalcă principiul transparenței decizionale în cadrul procesului electoral.

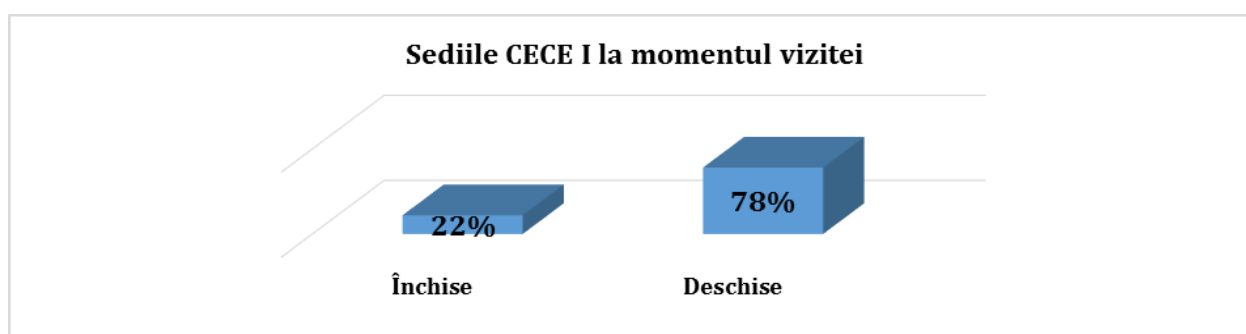
Informarea publică privind componența CECE I și a programului de lucru. Conform prevederilor Regulamentului privind activitatea consiliului electoral de circumscripție, organele de conducere ale consiliilor electorale asigură transparența în activitatea consiliului prin aducerea la cunoștință publică a hotărârilor consiliului, precum și a altor materiale. Dintr-un număr de 588 de cazuri, în care a fost posibil de obținut informații despre programul de lucru, 74% din CECE I aveau afișat programul de muncă, iar în 26% din CECE I persoanele interesate nu aveau acces la această informație. De asemenea, din 582 de cazuri, în care a fost obținută informația, doar 43% din CECE I aveau afișată informația despre componența acestora. Prin urmare, mai mult de jumătate din CECE I nu aveau afișată informația despre componență.

Graficul nr. 10

Statutul sediilor CECE I. Obținerea informațiilor de către observatorii Promo-LEX a fost dificilă, deoarece o parte din sediile CECE I la momentul vizitei erau închise. Menționăm că vizitele au fost efectuate în cadrul orelor de muncă, conform programului afișat pe pagina web a CEC. Astfel, din totalul de 812 CECE I vizitate, 175 (22%) din sediile acestora erau închise (a se vedea graficul nr. 11).

Graficul nr. 11

Nerespectarea normelor de valabilitate a actelor întocmite. Misiunea de observare Promo-LEX a constatat cazuri când hotărârile CECE II nu întruneau elementele de valabilitate a unui act și anume data întocmirii hotărârilor de constituire a circumscripțiilor electorale de nivelul I (CECE II nr. 13 Dondușeni) sau cazuri când hotărârea nu era semnată sau ștampilată de președintele și secretarul CECE II (CECE II nr. 16 Edineț, CECE II nr. 44 Telenești)²⁹.

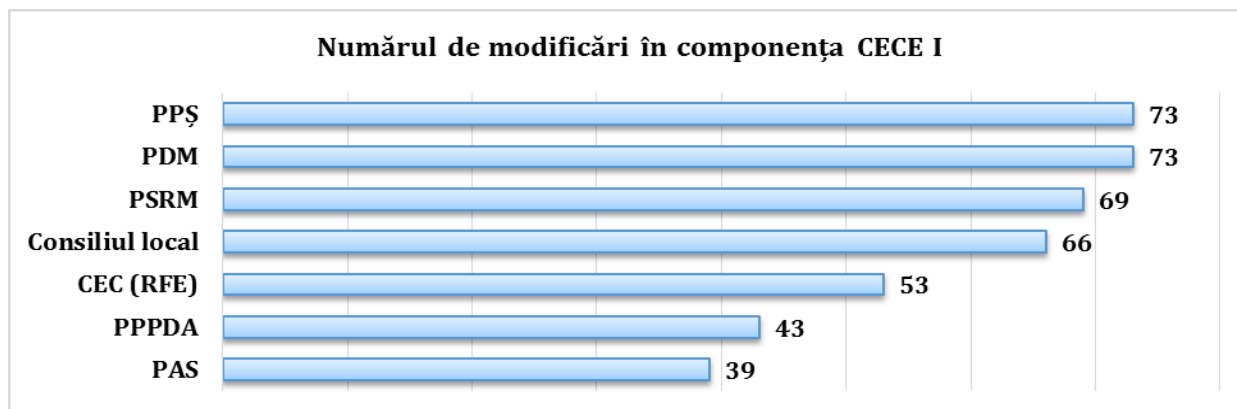
2.3.3. Modificarea componenței CECE I

În perioada monitorizată, conform rapoartelor observatorilor Promo-LEX și informației publicate pe pagina oficială a CEC, au fost operate 416 modificări în componența CECE I. În graficul nr. 12,

²⁹ <https://bit.ly/2lmS2Ws>, <https://bit.ly/2kLmrNM>, <https://bit.ly/2mBTh4n>. Mai multe hotărâri, aici: <https://bit.ly/2kWij4f>

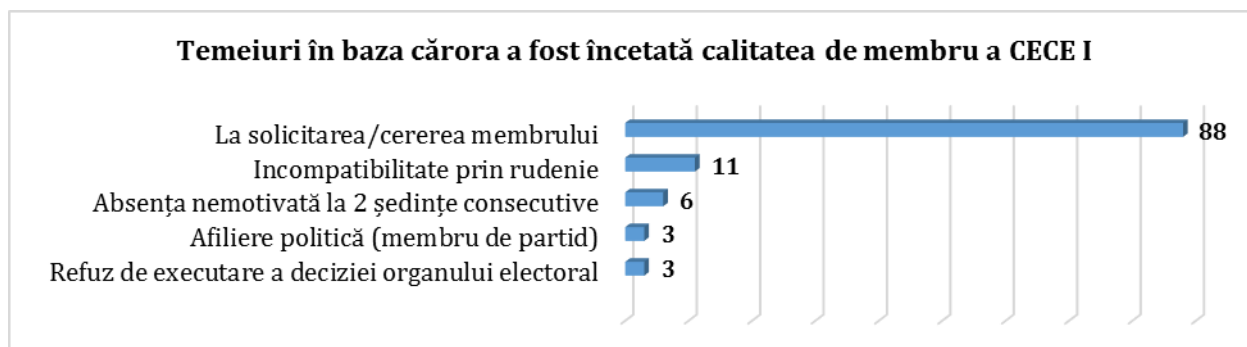
constatăm că PPȘ, PDM și PSRM sunt partidele politice care au înaintat cele mai multe demersuri de modificare a componenței CECE I.

Graficul nr. 12

Conform datelor din rapoartele observatorilor Promo-LEX, au fost depistate cazuri de incompatibilități și restricții de ocupare a funcției de membru CECE I, care au dus la încetarea calității de membru al CECE I. Astfel, conform graficului nr. 13, sunt evidențiate temeiurile, raportate de observatorii Promo-LEX, de încetare a calității de membri ai CECE I, iar cele mai multe solicitări parvin la solicitarea membrilor, din diverse motive personale.

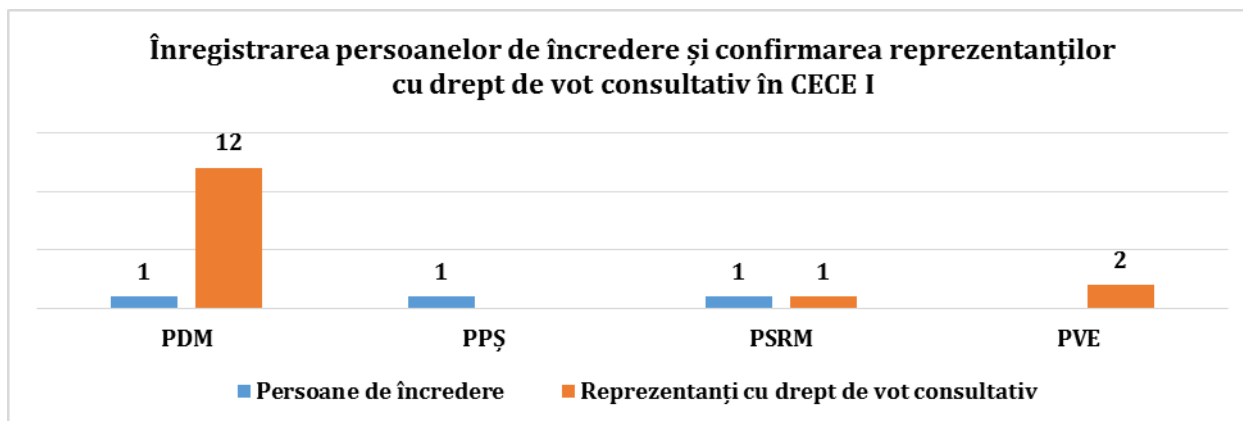
Graficul nr. 13

2.3.4. Înregistrarea persoanelor de încredere și a reprezentanților cu drept de vot consultativ

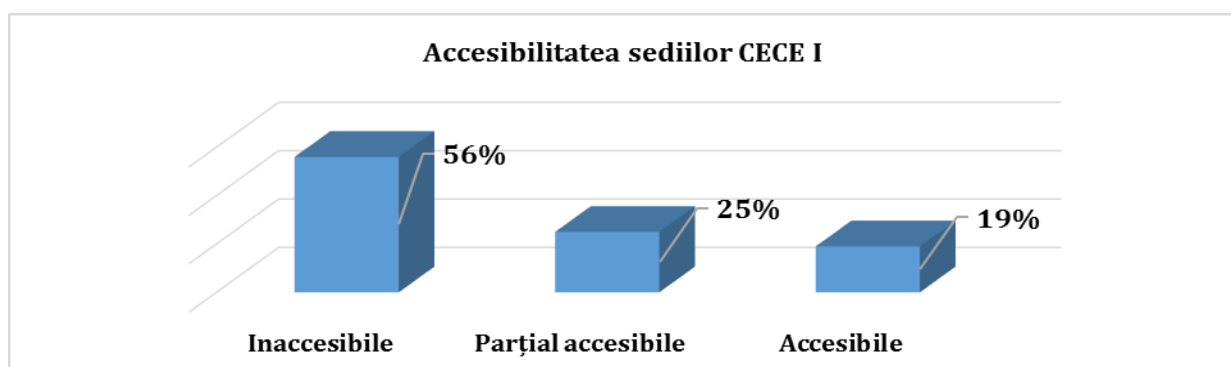
Conform prevederilor Codului electoral, concurenții electorali își selectează în mod independent persoanele de încredere, le prezintă consiliului electoral care le înregistrează, adoptând o hotărâre în acest sens și le eliberează legitimații. De asemenea, concurenții electorali pot desemna câte un reprezentant cu drept de vot consultativ în componența consiliului electoral, care este confirmat de acesta în termen de trei zile de la momentul depunerii cererii.

În perioada monitorizată, din informațiile obținute de către observatorii Promo-LEX, a fost înregistrat un număr mic de persoane de încredere și de reprezentanți cu drept de vot consultativ (a se vedea graficul nr. 14).

2.3.5. Accesibilitatea sediilor CECE I

La efectuarea vizitelor la CECE I, observatorii Promo-LEX au evaluat și gradul de accesibilitate al sediilor CECE I, pe baza a trei criterii: accesibil (rampă și bară de suport cu dimensiunile prevăzute în regulament³⁰), parțial accesibil (existența doar a rampei fără bara de suport) și inaccesibil (lipsa ambelor elemente). Conform rapoartelor observatorilor Promo-LEX, din 623 de CECE I posibil de a fi evaluate³¹, doar 19% sunt accesibile grupurilor de persoane vulnerabile.

Totodată, conform rapoartelor observatorilor Promo-LEX, 32% din CECE I sunt amplasate la etajele 2 sau mai sus ale clădirii, ceea ce face și mai dificil accesul persoanelor interesate de procesul electoral.

Din păcate, pentru alegerile locale generale din 20 octombrie 2019 nu sunt asigurate clădiri cu infrastructură prietenoasă unui grup cât mai larg de persoane (persoane cu dizabilități locomotorii, vârstnici, părinți cu cărucioare sau alte grupuri cu nevoi speciale). Prin urmare, recomandăm organelor electorale centrale și inferioare crearea tuturor condițiilor de accesibilitate a sediilor de interes public pentru scrutinul din 20 octombrie 2019.

³⁰ Pct. 17 din Regulamentul CEC cu privire la accesibilitatea procesului electoral pentru persoanele cu dizabilități. <https://bit.ly/2IVJpkX>

³¹ Multe din CECE I sunt amplasate la etajele II sau mai sus ale clădirii. Din moment ce au fost cazuri când sediile CECE I erau închise, observatorul Promo-LEX nu a avut acces în sediu pentru evaluare.

III. DESEMNAREA ȘI ÎNREGISTRAREA CONCURENȚILOR

Alegerile locale generale. În perioada observată, în cadrul celor 896 de CECE I, au fost depuse cel puțin 2 430 de dosare pentru funcția de primar. Doar 26% din candidații desemnați sunt femei, respectiv, 74% sunt bărbați. Circa 94% din candidații înregistrați pe moment sunt desemnați de 23 de partide/bloc electoral, și doar 6% sunt independenți. Cei mai mulți candidați au fost desemnați de PSRM (611), PDM (435) și Blocul ACUM (367).

Pentru funcția de primar al mun. Bălți și Chișinău au fost depuse 11, respectiv 21 de dosare. Din totalul de 32 dosare depuse în aceste două municipii doar unul aparține candidatului independent (mun. Chișinău). De asemenea, doar două dosare au fost depuse de femei-candidate (câte unul pentru fiecare municipiu).

MO Promo-LEX atenționează asupra cazurilor ce misiunea le-a calificat drept înregistrare a concurenților contrară legislației în vigoare. Suplimentar suntem martorii unor abordări diferențiate, ce lezează principiul egalității șanselor, față de concurenți cu același tip de încălcări, unii fiind înregistrați, iar alții nu, în condițiile în care legislația nu prevede sancționarea celor deja înregistrați. Ne referim la două aspecte: înregistrarea concurenților ce nu au respectat cota de gen (cel puțin 30 cazuri – CECE II, 195 – CECE I) și înregistrarea candidaților în baza proceselor-verbale de desemnare adoptate înainte de termenul legal stabilit (cel puțin 6 dosare înregistrate).

La nivel de CECE II s-au constatat cel puțin 30 de cazuri în 21 de CECE, iar la nivel de CECE I, au fost identificate cel puțin 195 de cazuri în care listele de candidați-consilieri nu ar corespunde prevederilor privind respectarea cotei de gen, dar au fost înregistrate. Considerăm că prevederile tranzitorii au indus mai multă incertitudine decât claritate în procesul de înregistrare, iar recomandările CEC nu au fost în măsură să asigure deslușirea calculelor.

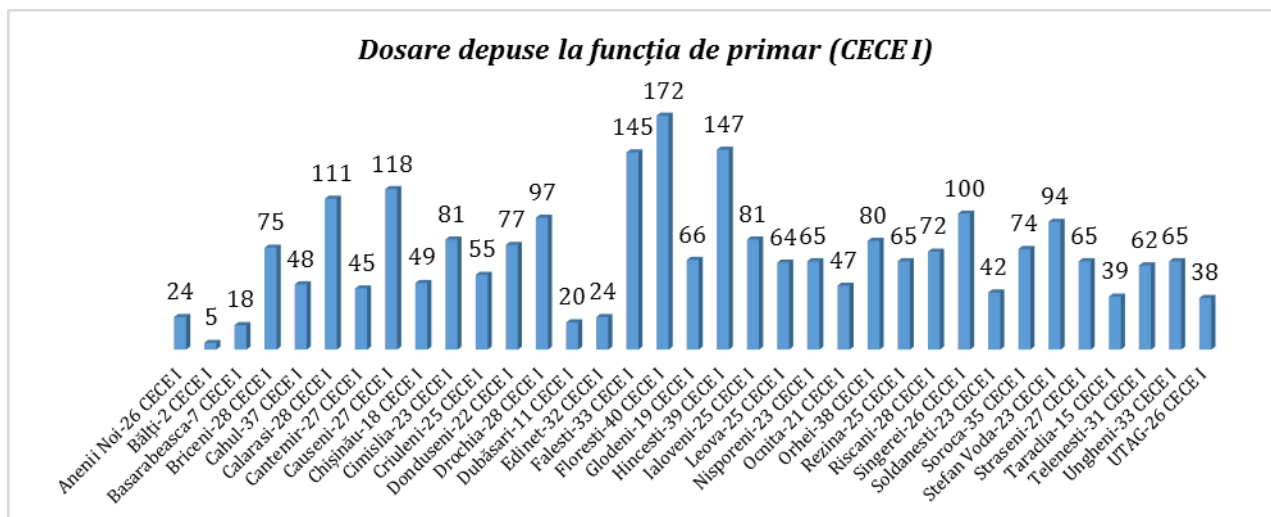
Alegerile parlamentare noi. În perioada de raportare, din cele 41 GI înregistrate, au fost înregistrați deja 25 de candidați, cei mai mulți – 11 – fiind înregistrați în CU nr. 50.

2.4. Înregistrarea concurenților pentru alegerile locale generale

Conform prevederilor legale, termenul de desemnare și depunere a dosarelor de înregistrare a candidaților a fost 1 – 19 septembrie 2019 pentru CECE II și, respectiv, 10 – 19 septembrie 2019 pentru CECE I. Termenul de examinare a dosarelor depuse la organele electorale este de șapte zile. Prin urmare, la 26.09.2019 urmează a fi cunoscută lista integrală a candidaților înregistrați.

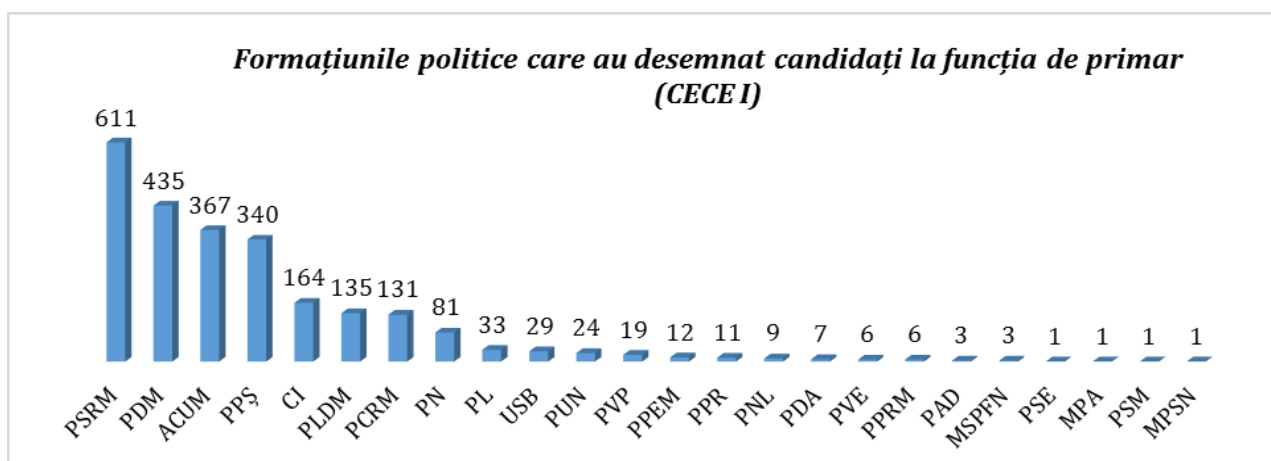
2.4.1. Desemnarea și înregistrarea concurenților electorali pentru funcția de primar

În perioada observată, în cadrul celor 896 de CECE I, au fost depuse cel puțin 2 430 de dosare (a se vedea graficul nr. 16). Cele mai multe dosare au fost înregistrate în raioanele Florești (172 de dosare pentru 40 de CECE I), Hîncești (147 de dosare pentru 39 de CECE I) și Fălești (145 de dosare pentru 33 de CECE I). Doar 26% din candidații desemnați sunt femei, iar 74% – bărbați.

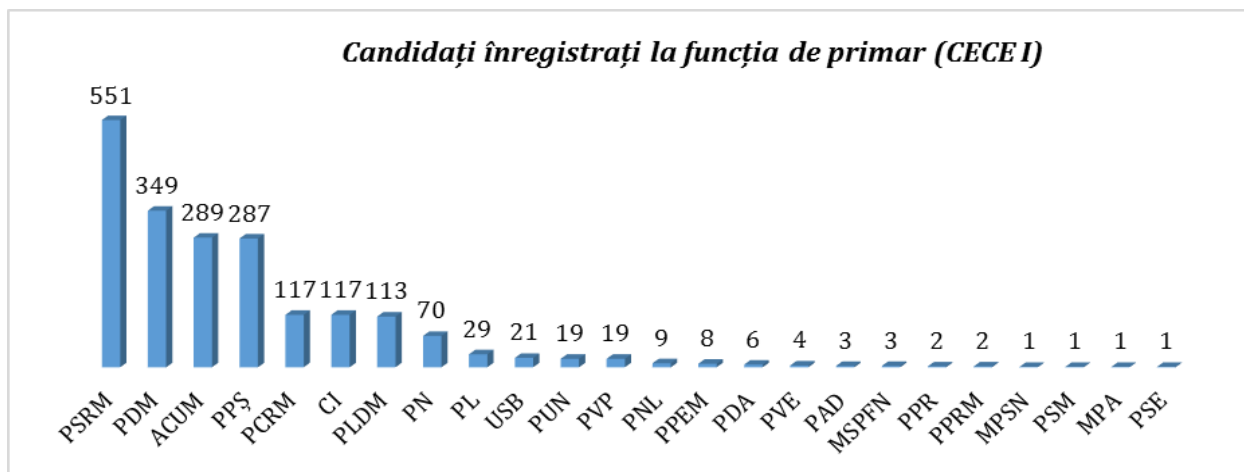

În graficul nr. 17 sunt reflectați candidații în funcție de cine au fost desemnați. Astfel, constatăm că cei mai mulți candidați au fost desemnați de PSRM (611), PDM (435) și Blocul Electoral ACUM (367).

Graficul nr. 17

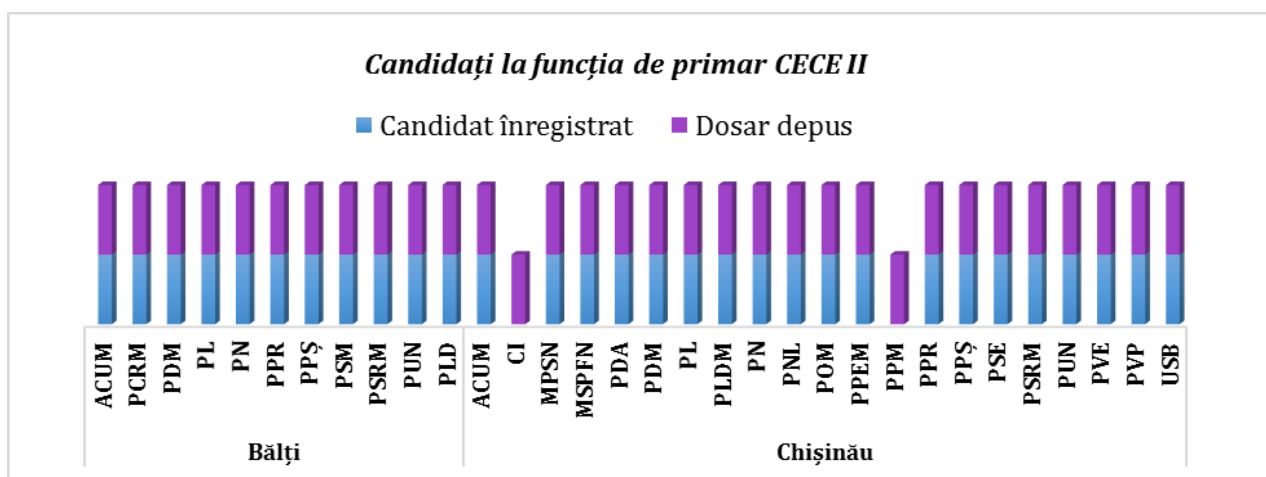

Din cele 2 430 de dosare raportate, au fost înregistrați în calitate de candidați la funcția de primar 2 022 de concurenți. Dintre aceștia, 6% (117) sunt candidați independenți, iar 94% (1905) sunt candidați desemnați de 23 de formațiuni politice (a se vedea graficul nr. 18). Cei mai mulți candidați la funcția de primar înregistrați au fost desemnați de PSRM (551), PDM (349) și Blocul ACUM (289).

În același context, menționăm că la funcția de primar al mun. Bălți și Chișinău dosarele de înregistrare au fost depuse la CECE II. Astfel, în perioada de observare, s-a raportat depunerea a 11 dosare, toate din partea partidelor politice/bloc electoral, în mun. Bălți) și 21 dosare în mun. Chișinău, dintre care doar un singur candidat independent – Ruslan Codreanu (a se vedea Graficul 19). Amintim că MO Promo-LEX în mod constant atrage atenția legislatorului asupra numărului exagerat de semnături necesare pentru a fi înregistrat în calitate de candidat independent în mun. Bălți (cca. 5 500) și Chișinău (10 000). În acest sens se impune revederea formulei de calcul pentru ca numărul de semnături din listele de subscripție să se încadreze în limitele impuse de Codul bunelor practici în materie electorală (nu mai mult de 1% din totalul alegătorilor).

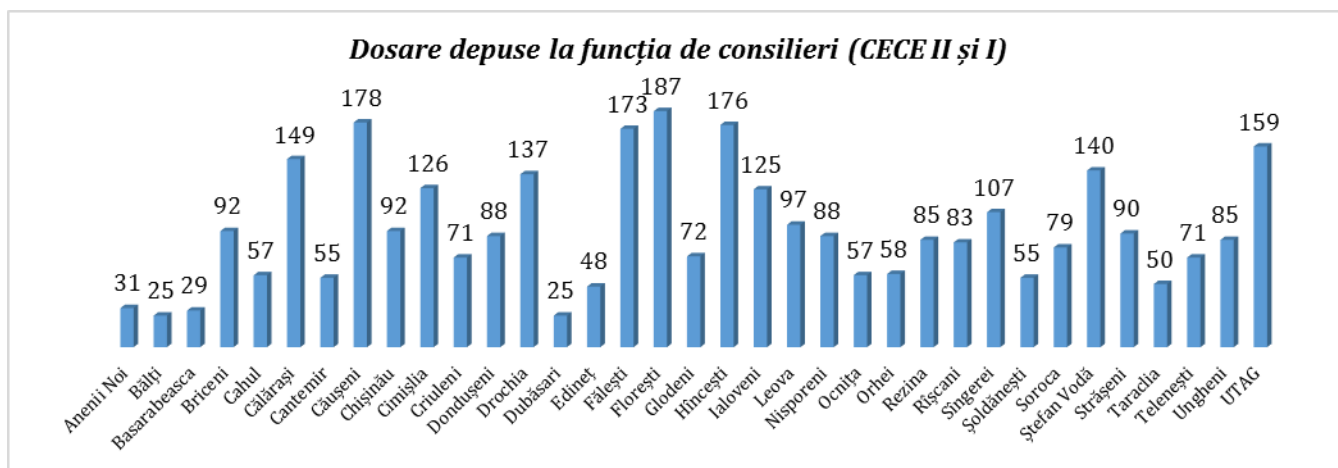
Din cei 32 candidați desemnați la funcția de primar al mun. Chișinău și Bălți, sunt doar două candidate-femei (Ranogaeț Lilia, PNL, mun. Chișinău, Grosu Diana, PPR, mun. Bălți).³²

2.4.2. Desemnarea și înregistrarea concurenților electorali pentru funcția de consilier local

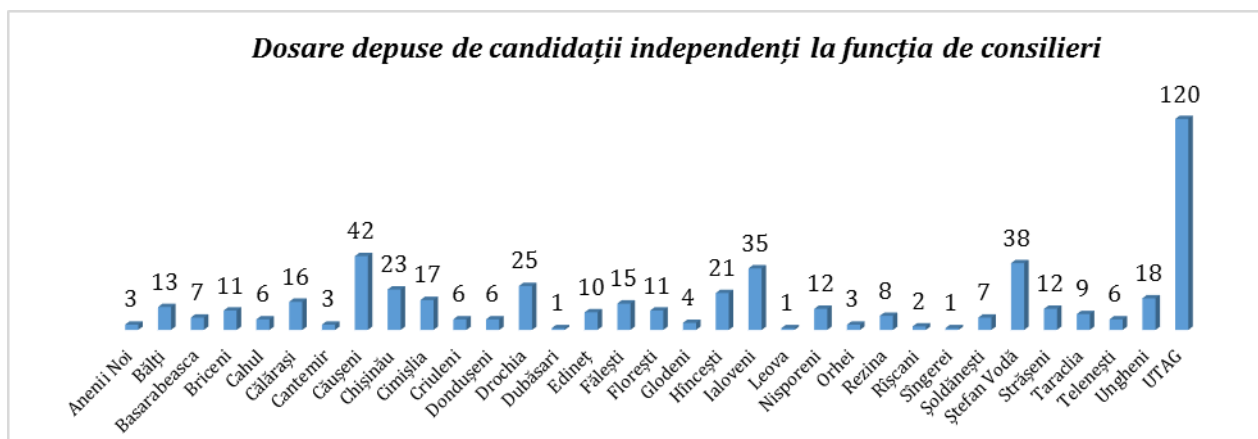
În cadrul CECE II și I a fost constatată depunerea a 3 240 de dosare de înregistrare a candidaților pentru funcția de consilier (a se vedea graficul nr. 20). Cele mai multe dosare au fost înregistrate în raioanele Florești (187 de dosare), Căușeni (178 de dosare) și Hâncești (176 de dosare).

³² Raportul nr. 1 al Misiunii de observare Promo-LEX a alegerilor locale generale și parlamentare noi din 20 octombrie 2019, p. 14. <http://bit.ly/2kpYRpL>

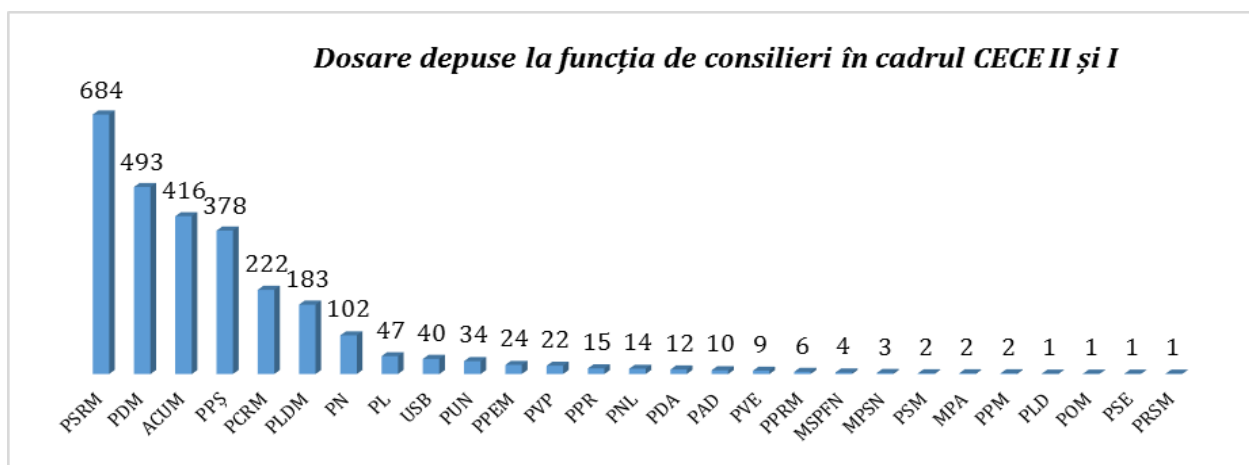
Dintre acestea, 512 dosare au fost depuse de candidați independenți (79 de femei și 433 de bărbați). Cele mai multe dosare ale CI au fost depuse în UTAG (120) – a se vedea graficul nr. 21.

Graficul nr. 21

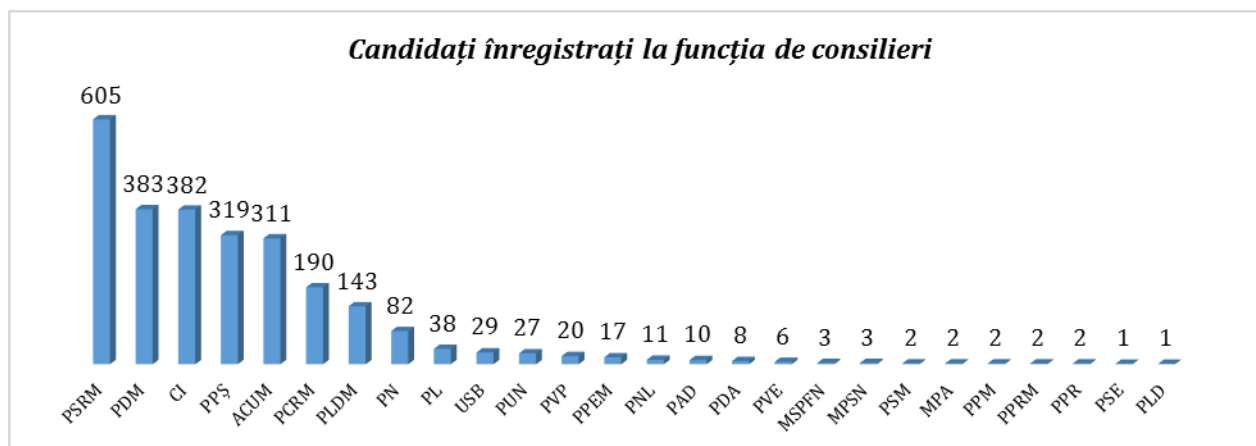

Celelalte 2 728 de dosare au fost depuse de 27 de formațiuni politice, conform graficului nr. 22. Astfel, constatăm că în perioada observată, cele mai multe dosare au fost depuse de PSRM (684), PDM (493) și Blocul electoral ACUM (416).

Graficul nr. 22

Din cele 3 240 de dosare depuse, deja au fost înregistrate 2 599 de dosare, care includ circa 27 de mii de candidați la funcția de consilieri (a se vedea graficul nr. 23).

Totodată, menționăm că observatorii Promo-LEX au raportat cel puțin patru cazuri în care înregistrarea concurenților a fost respinsă dată fiind necorespunderea actelor prezentate prevederilor legale:

- CECE nr. 23/23, Zberoaia, Nisporeni, a respins cererea de înregistrare a listei candidaților pentru funcția de consilieri depusă de PCRM. Motivul invocat a fost identificarea unor erori multiple în actele prezentate;
- CECE nr. 28/2, Biruința, Sîngerei, a respins cererea de înregistrare a listei candidaților pentru funcția de consilieri depusă de USB. Motivul invocat a fost prezentarea datelor incomplete (lipseau datele personale a doi candidați);
- CECE nr. 28/25, Sîngereii Noi, Sîngerei, a respins cererea de înregistrare a listei candidaților pentru funcția de consilieri depusă de PPȘ. Motivul invocat a fost prezentarea dosarului cu multiple erori (nu s-a respectat cota minimă de 40% de candidați de același gen, lipseau mai multe semnături ale candidaților, date biografice ale candidaților; erau multe corectări);
- CECE nr. 36/21, Etulia, UTAG, a respins cererea de înregistrare a listei candidaților pentru funcția de consilieri depusă de PPȘ. Motivul invocat a fost prezentarea listei de candidați fără a respecta cota minimă de 40% de candidați de același gen (din șapte candidați – doar două femei).

2.4.3. Înregistrări neconforme ale concurenților electorali pentru funcția de consilieri

Potrivit art. 46, alin 3) din Codul electoral, listele candidaților pentru alegerile locale urmează a fi întocmite respectându-se cota minimă de reprezentare de 40% pentru ambele sexe. Poziționarea candidaților pe liste se face conform formulei: minimum patru candidați la fiecare zece locuri. Totuși, prin derogare de la prevederile menționate³³, la alegerile locale generale din 20 octombrie 2019 a fost stabilită regula de minimum trei candidați la fiecare zece locuri.

În scopul facilitării activității organelor electorale inferioare, la 9 septembrie 2019, CEC a aprobat o circulară³⁴, prin care a stabilit, cu titlu de recomandare, numărul minim de candidați de același gen necesar a fi incluși în liste pentru a respecta prevederile privind cota de gen. În urma efectuării calculului matematic al datelor din circulară, s-a constatat că în minimum 21 de cazuri din cele 52 indicate, cota minimă rezultată pe baza cifrelor stabilite de CEC este sub 40%. Astfel, de exemplu, s-a indicat că în cazul înaintării a 36 de candidați, minimum 14 trebuie să fie de același gen – ceea ce ar constitui 38,88% din numărul total de candidați.

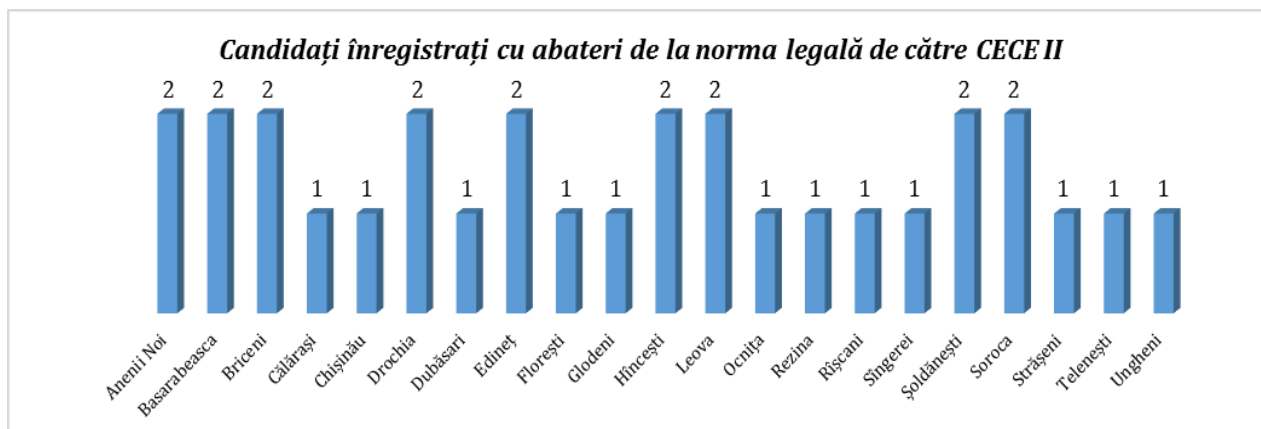
În urma analizei listelor de candidați depuse la organele electorale – acolo unde a fost posibil (în multe cazuri verificarea nu a fost posibilă fie din cauza că listele nu au fost făcute publice pe pagina

³³ Excepție făcută prin art. VII din Legea 113/2019.

³⁴ Circulara nr. CEC 8/1049 din 09.09.2019. <https://bit.ly/2n0R6rl>

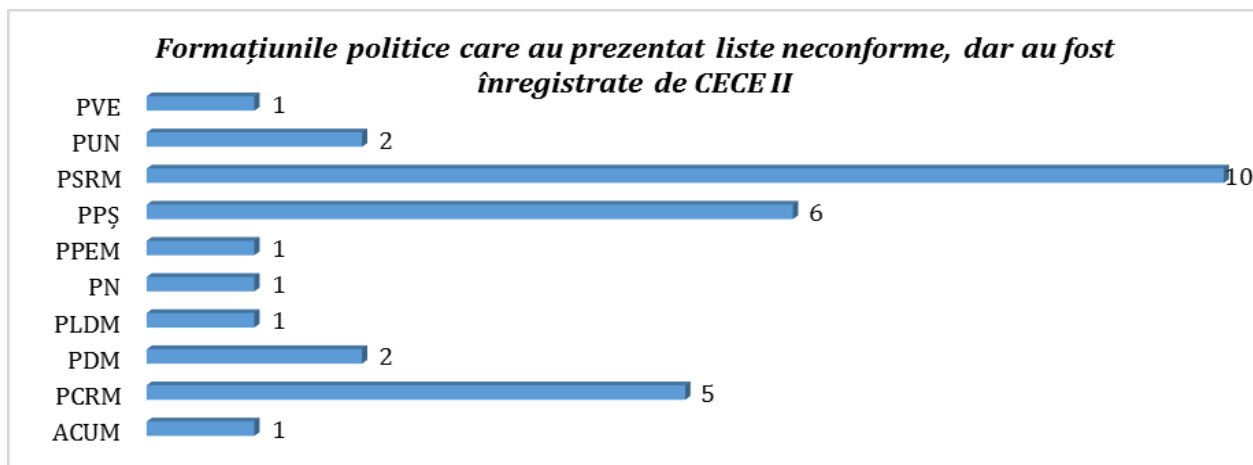
CEC, ca în cazul CECE II Ialoveni, sau au fost publicate cu întârziere, fie din cauza că dosarele se aflau în proces de prelucrare etc.), s-au constatat cel puțin 30 de cazuri în 21 de CECE II de înregistrare a candidaților cu abateri de la prevederile privind cota de gen (a se vedea graficul nr. 24).

Graficul nr. 24

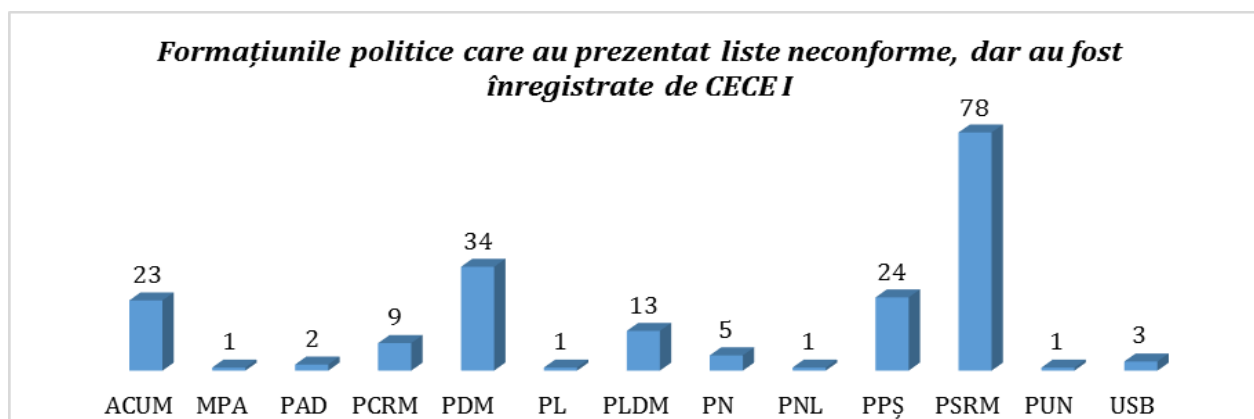

În graficul nr. 25 sunt reflectate formațiunile politice care au prezentat liste neconforme, iar CECE II a înregistrat listele respective. Astfel, cele mai multe cazuri au fost în privința PSRM (10), PPȘ (6) și PCRМ (5).

Graficul nr. 25

La nivel de CECE I, au fost raportate cel puțin 195 de cazuri în care listele prezentate de formațiunile politice nu corespundeau prevederilor privind respectarea cotei de gen, dar au fost înregistrate (a se vedea graficul nr. 26).

În contextul celor expuse, menționăm că potrivit art. 49, alin. (9) din Codul electoral, în cazul în care un concurent electoral prezintă lista candidaților desemnați în alegeri care nu corespunde cerințelor art. 46, alin. (3), organul electoral va refuza înregistrarea acestuia.

2.4.4. Înregistrarea candidaților în baza proceselor-verbale de desemnare adoptate înainte de termenul legal stabilit

În conformitate cu prevederile art. 46 din Codul electoral, desemnarea candidaturilor potențialilor concurenți electorali se efectuează după constituirea circumscripțiilor electorale și a consiliilor electorale de circumscripție, iar dreptul de desemnare a acestora îl au partidele, blocurile electorale și cetățenii (candidați independenți). Concomitent, potrivit art. 49, alin. (1) din Codul electoral, la depunerea dosarului pentru înregistrarea candidatului urmează a fi prezentat procesul-verbal al ședinței organului central sau teritorial al partidului sau al blocului electoral privind desemnarea candidatului (listei de candidați).

În contextul celor expuse, menționăm că termenul de constituire a CECE II a fost **30.08.2019**, iar cel al CECE I – **09.09.2019**. Cu toate acestea, în perioada de monitorizare, au fost identificate cel puțin trei cazuri în care partidele politice au prezentat procese-verbale ale ședinței organului central privind desemnarea candidaților în alegerile locale din 20 octombrie 2019 înainte de termenele legale stabilite:

- OT PDM Anenii Noi: a prezentat la momentul depunerii dosarelor pentru înregistrarea candidaților la funcția de consilieri raionali și locali, precum și la funcția de primari locali (CECE I), un proces-verbal al organului teritorial din 01.09.2019;
- OT PDM Căușeni: a prezentat la momentul depunerii dosarelor pentru înregistrarea candidaților la funcția de primar și de consilieri ai or. Căușeni (CECE I) un proces-verbal al organului teritorial din 02.09.2019;
- PVP Criuleni: a prezentat la momentul depunerii dosarelor pentru înregistrarea candidaților la funcția de primar și de consilieri ai or. Criuleni (CECE I) un proces-verbal al Consiliului Național al partidului din 30.08.2019.

În pofida neregulilor observate, menționăm că organele electorale au înregistrat concurenții respectivi în cursa electorală (PVP Criuleni – 16.09.2019, PDM Căușeni – 17.09.2019, PDM Anenii Noi – cel puțin șase dosare înregistrate pentru funcția de consilier și cel puțin trei pentru funcția de primar).

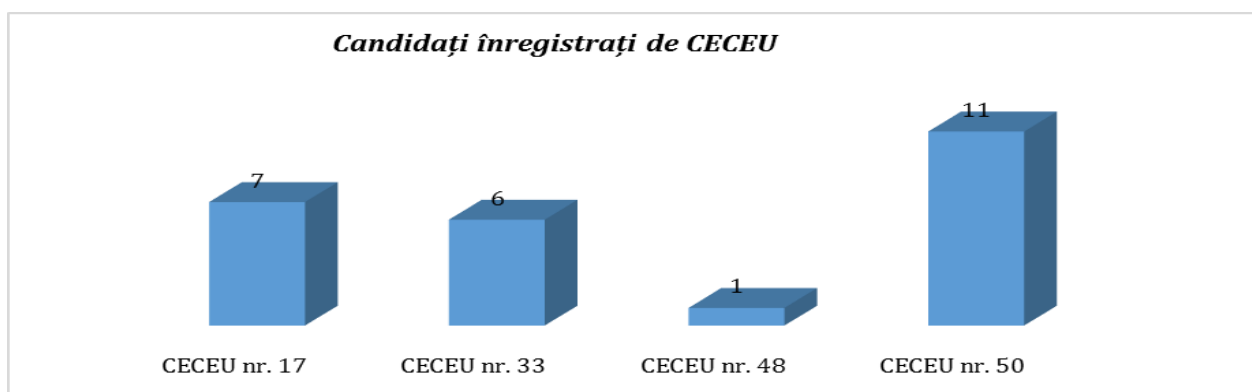
Totodată, există precedente când consiliile electorale nu au înregistrat concurenți care au fost desemnați în afara termenului legal, de exemplu, refuzul CECE nr. 1 Chișinău din 24 septembrie 2019 de a înregistra lista și candidatul pentru funcția de primar general din partea PPM.

MO Promo-LEX atenționează în mod repetat organele electorale privind interpretarea diferită a normei legale și utilizare de practici de înregistrare a concurenților contrară prevederilor legislației. De asemenea, atragem atenția că cadrul legal nu prevede sancționarea concurenților care deja au fost înregistrați cu încălcarea Codului electoral. Suplimentar, am putea vorbi de duble standarde care afectează principiul fundamental de asigurare a șanselor egale pentru toți participanții la scrutin electoral.

2.5. Înregistrarea concurenților pentru alegerile parlamentare noi

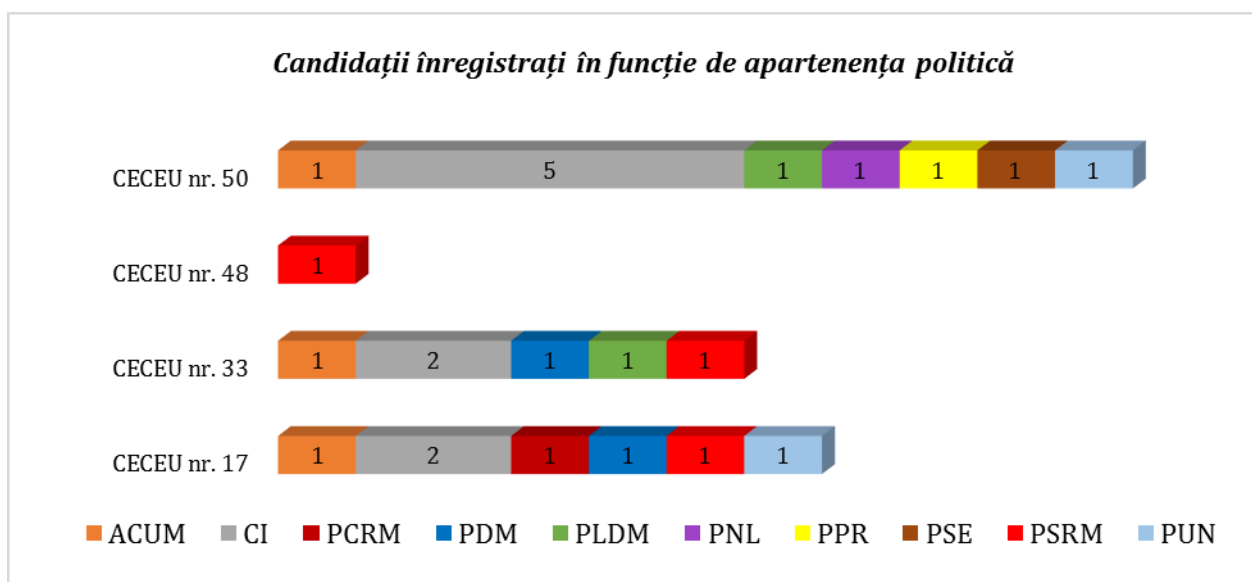
În perioada de raportare, din cele 41 GI înregistrate, au fost înregistrați deja 25 de candidați (a se vedea graficul nr. 27).

Graficul nr. 27

În graficul nr. 28 sunt indicați concurenții electorali înregistrați în funcție de entitatea care i-a desemnat.

Graficul nr. 28

În cazul altor 14 GI (1 – în CECEU nr. 17, 5 – în CECEU nr. 33 și 8 – în CECEU nr. 48), acestea au depus dosarele pentru înregistrare în ultima zi stabilită de legislație, organele electorale urmând să se pronunțe asupra corectitudinii prezentării actelor și a înregistrării acestora.

Două din GI înregistrate nu au depus actele pentru înregistrarea candidaților desemnați (CECEU nr. 33 – candidatul desemnat de PDA, Boris Volosatîi, și candidatul desemnat de PAD, Mihai Godea). În cazul lui Boris Volosatîi, menționăm că acesta a fost desemnat de PDA și la funcția de primar al mun. Chișinău, dosarul fiind depus la 19.09.2019.

IV. ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ

MO Promo-LEX constată carențe în realizarea de către APL a atribuțiilor ce țin de asigurarea procesului electoral transparent și corect. Potrivit observatorilor, doar 77% din APL vizitate au aprobat decizia privind afișajul electoral și doar 64% – decizia de asigurare a unui minim de localuri pentru întâlnirile cu alegătorii.

MO Promo-LEX, în contextul specificului alegerilor locale, consideră că APL, în special cele de nivelul II care dispun de pagini web, trebuie să asigure publicarea plenară a informației despre candidați din aria de responsabilitate. Din treizeci și două de pagini web ale APL raionale, doar cinci (Călărași, Cimișlia, Criuleni, Florești și Nisporeni) dețin câte o rubrică destinată alegerilor, dintre care, doar trei (Cimișlia, Florești și Nisporeni) sunt adaptate alegerilor locale generale din 20 octombrie 2019. Doar APL Florești, are plasate hotărârile de constituire a CECE I.

4.1. Publicarea informațiilor de interes public pe paginile web oficiale ale APL de nivel II

Potrivit legislației³⁵ administrația publică locală este obligată să publice pe pagina web rapoartele financiare ale candidaților independenți. În contextul specificului alegerilor locale considerăm că cetățenii ar trebui să fie informați într-un mod cât mai larg anume de către administrațiile publice locale, în special de nivelul II, care pe de o parte dispun de pagini web, iar pe de alta au obligația respectivă.

Având în vedere numărul mare de candidați în cadrul alegerilor locale noi, pagina web oficială a CEC va fi suprasolicitată dacă s-ar publica toate informațiile referitoare hotărârile CECE I/CECE II și la concurenții electorali care candidează în toate circumscripțiile din țară. În plus, CECE II și CECE I nu dispun de pagini proprii. De aici și rezultă rolul mare, dacă nu chiar primordial, a autorităților publice locale, în special a celor ce dețin pagină web, în informarea alegătorilor, atât în contextul obligațiilor legale de a publica rapoarte financiare, cât și a misiunii publice de a informa alegătorii.

Din acest considerent, misiunea Promo-LEX a verificat conținutul paginilor web oficiale ale APL de nivel II, pentru observa dacă sunt sau nu publicate informații relevante scrutinului din 20 octombrie 2019, de către CECE de nivel II sau CECE de nivel I.

Astfel, din treizeci și două de pagini web ale APL de nivel II, doar cinci (Călărași, Cimișlia, Criuleni, Florești și Nisporeni) dețin câte o rubrică destinată alegerilor, dintre care, doar trei (Cimișlia, Florești și Nisporeni) sunt adaptate³⁶ alegerilor locale generale din 20 octombrie 2019. Doar APL de nivel II Florești, are plasate hotărârile de constituire a CECE I din circumscripția de nivel II Florești.

În contextul celor constatate, recomandăm APL de nivel II, să publice pe paginile web toate hotărârile relevante alegerilor generale locale din 20 octombrie 2019, pentru a respecta principiul transparenței decizionale la nivel de CECE I.

4.2. Stabilirea locurilor pentru afișaj electoral și asigurarea unui minim de localuri pentru întâlnirile cu alegătorii

Conform prevederilor Codului electoral³⁷, APL sunt obligate ca, în termen de trei zile de la data începerii perioadei electorale, să stabilească și să garanteze un minim de locuri speciale de afișaj electoral și un minim de localuri pentru desfășurarea întâlnirilor cu alegătorii. Deciziile (dispozițiile) respective trebuie să fie afișate imediat la sediul acestor autorități.

În perioada de observare, au fost vizitate 812 APL, dintre care doar 622 (77%) au aprobat decizia de afișaj electoral. Dintre acestea, numai 273 (34%) au aprobat deciziile în termen de trei zile din data începerii perioadei electorale.

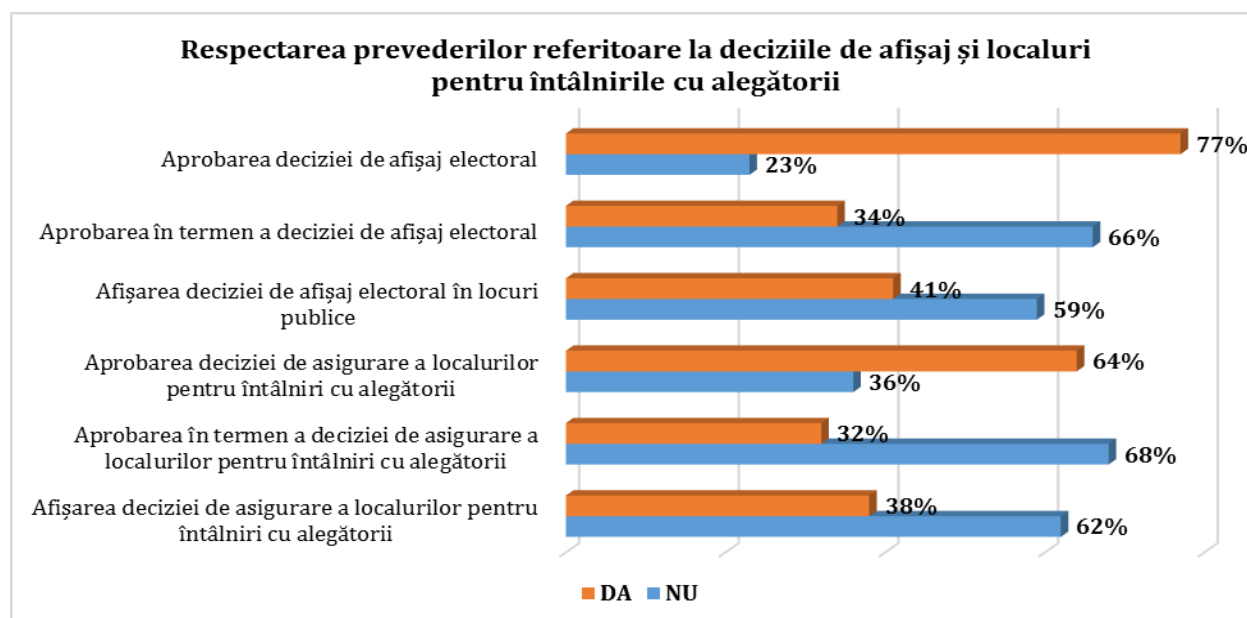
³⁵ Art 43, alin. (5).

³⁶ Rubricile destinate alegerilor neadaptate (APL II Călărași și Criuleni), conțin hotărâri de la alegerile parlamentare din 24 februarie 2019.

³⁷ Art. 52, alin. (9) din Codul electoral al Republicii Moldova.

Referitor la deciziile de asigurare a unui minim de localuri pentru întâlnirile cu alegătorii, doar 521 (64%) de APL din totalul celor vizitate au aprobat astfel de decizii, dintre care numai 256 (32%) au fost aprobate în termenul legal de trei zile. Mai mult ca atât, majoritatea APL nu au ținut cont nici de afișarea în locuri publice vizibile sau la sediile acestora a deciziilor în cauză (a se vedea graficul nr. 29).

Graficul nr. 29

4.3. Amenajarea spațiilor pentru afișaj electoral

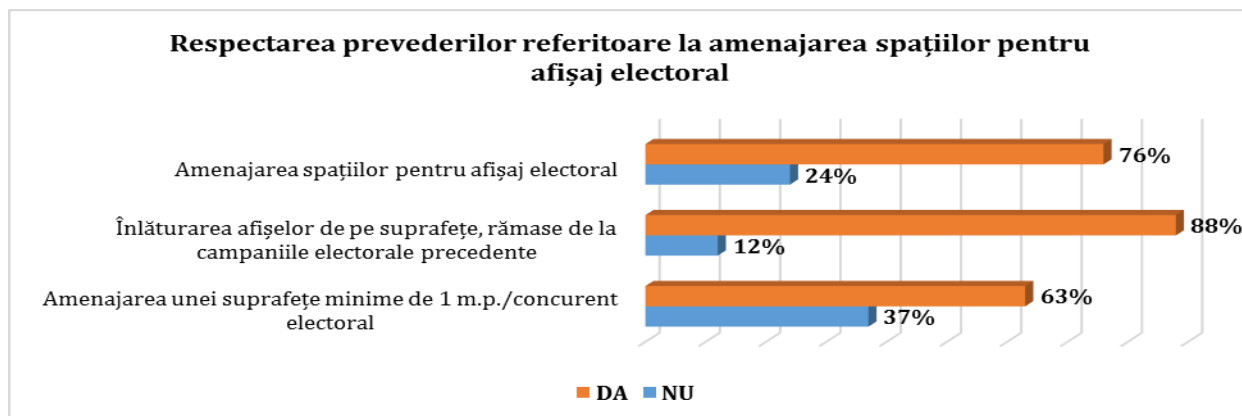
Conform prevederilor legale³⁸, APL sunt obligate să asigure în prealabil înlăturarea oricăror afișe, înscrisuri și însemne rămase de la campaniile electorale precedente și să amplaseze panourile de afișaj electoral uniform pe întregul teritoriu al localității. Suprafața minimă acordată unui concurent electoral pe un panou publicitar proprietate publică este de 1 m.p.

Din 812 APL-uri vizitate, doar 620 (76%) au amenajat spații pentru afișarea materialului electoral și doar 515 (63%) au asigurat o suprafață de 1 m.p. per concurent electoral.

Afișele din campania precedentă a scrutinului din 24 februarie 2019 nu au fost în totalitate înlăturate, astfel, din 812 APL în 95 (12%) observatorii Promo-LEX au identificat afișaj electoral în spații publice de la alegerile precedente. Or, organele de menținere a ordinii publice împreună cu APL sunt obligate să constate și să asigure înlăturarea afișelor în cauză³⁹ (a se vedea graficul nr. 30).

³⁸ Pct. 6-7 din Regulamentul privind modalitatea plasării publicității electorale și de promovare politică pe panourile publicitare, aprobat prin Hotărârea CEC nr. 3 328 din 28.04.2015, cu modificările ulterioare. <https://bit.ly/2mK2esu>

³⁹ Pct. 20 din Regulamentul privind modalitatea plasării publicității electorale și de promovare politică pe panourile publicitare: „Organele de menținere a ordinii publice împreună cu administrația publică locală sunt obligate să constate și să asigure înlăturarea afișelor electorale și/sau de promovare politică amplasate pe panouri publicitare care nu corespund rigorilor prevăzute de art. 52, alin.(3), (4) și (8) din Codul electoral”.

V. CONCURENȚII ELECTORALI

Numărul activităților de promovare a candidaților desemnați / înregistrați continuă să crească, fiind de patru ori mai mare decât în perioada de observare precedentă. Au fost raportate cel puțin 158 de activități, cele mai multe fiind în continuare constatate pentru PSRM (99), PPȘ (19) și Blocul ACUM (9). Cele mai utilizate tipuri de activități au fost: distribuirea materialelor informative (51) și întrunirile cu cetățenii (50).

Au fost raportate cel puțin patru cazuri ce pot fi calificate drept oferire de bunuri în perioada electorală, dintre care trei în contextul alegerilor locale generale și un caz privind alegerile parlamentare noi. Dintre acestea, în două cazuri este vizat PN (reparații ale obiectivelor publice), într-un caz PPR (donații de cărți), iar în alt caz PUN (donații de cărți).

Au fost identificate, cel puțin cinci cazuri ce pot fi interpretate drept utilizare a resurselor administrative (patru – PSRM, un caz – PPR). Totodată, continuă desfășurarea activităților de promovare a candidaților prin asumarea meritelor pentru proiectele implementate pe bani publici, fiind identificate cel puțin opt cazuri de acest fel (șapte – PSRM, un caz – PLDM).

MO Promo-LEX a mai constatat cel puțin o situație ce ar indica implicarea Președintelui Republicii Moldova, Igor Dodon, în promovarea PSRM și a potențialilor candidați ai acestuia pentru alegerile locale generale.

De asemenea, observatorii au raportat patru cazuri în care este utilizată imaginea unor personalități de peste hotare pentru promovarea candidaților, de fiecare dată fiind vizat politicianul român Traian Băsescu (PUN).

5.1. Activități de promovare electorală/cu tentă electorală

5.1.1. Activități de promovare a candidaților în cadrul alegerilor locale generale

Potrivit art. 1 din Codul electoral, în cazul alegerilor locale generale, activitățile de campanie electorală ale concurenților electorali încep, pentru fiecare concurent electoral, la data înregistrării acestuia de către consiliul electoral de circumscripție. Campania electorală implică dreptul concurenților electorali de a efectua agitație electorală⁴⁰.

În perioada de raportare, la CECE II și I a avut loc procesul de recepționare a dosarelor și de înregistrare a candidaților. Reiterăm că în contextul alegerilor locale generale au fost constituite 35 de CECE II și 896 de CECE I. Prin urmare, constatăm că este foarte dificilă, în special pentru alegătorul obișnuit, evidența fiecărui candidat în scopul determinării momentului când acesta este oficial înregistrat, pentru a califica legalitatea activităților desfășurate în perioada electorală (cu tentă electorală sau de campanie) în circumscripția electorală în care a fost înregistrat.

Amintim că art. 52, alin. (4) din Codul electoral prevede că agitația electorală se admite numai după înregistrarea concurentului electoral de către organul electoral. Specificul alegerilor locale generale este că partidele politice și blocurile electorale pot desemna un număr mare de candidați pentru diferite tipuri de funcții electivă (primar, consilier local, consilier raional etc.). În acest context, activitățile de lansare, în special la nivel național, trebuie abordate într-o manieră mai responsabilă de către organizatori, pentru a nu se încălca legislația electorală.

Potrivit observatorilor MO Promo-LEX, în perioada de monitorizare au avut loc cel puțin 13 activități de lansare în campanie, atât la nivel național, cât și la nivel regional sau local. Printre partidele și blocurile care s-au lansat oficial sunt: PSRM (4), USB (3), Blocul ACUM, PPȘ și PUN – câte un eveniment (a se vedea tabelul nr. 1).

⁴⁰ Potrivit art. 1 din Codul electoral, *agitație electorală* constituie acțiunile de pregătire și difuzare a informațiilor ce conțin îndemnul la vot în vederea determinării alegătorilor să voteze pentru unii sau pentru alți concurenți electorali.

În cadrul evenimentelor de lansare la nivel național sau regional pot fi prezenți nu numai candidații înregistrați, ci și cei desemnați, precum și simpatizanții lor. Este dificilă monitorizarea acestui aspect, și probabil irelevantă, până potențialul candidat nu este vizat personal prin îndemnul de a fi votat. Observatorii au raportat cel puțin un caz, pe 21 septembrie 2019, când a avut loc lansarea Blocului ACUM în campania electorală. La eveniment au fost auzite îndemnuri de a-l vota pe candidatul Andrei Năstase, care în acel moment nu avea statutul corespunzător. Considerăm că este de responsabilitatea organizatorilor (partid / bloc) să evite astfel de derapaje.

Menționăm că în perioada observată au fost raportate cel puțin 158 de activități de promovare a candidaților desemnați / înregistrați. Cele mai multe activități au fost raportate pentru PSRM (99), PPȘ (19) și Blocul Electoral ACUM (9).

Tabelul nr. 1. Activități de promovare a candidaților

N/O	Activități de promovare a candidaților	PSRM	PPȘ	ACUM	PDM	PN	PUN	USB	CI ⁴¹	Alte partide ⁴²	Total
1	Distribuirea materialelor informative	48			1		2				51
2	Întruniri cu cetățenii	29	9	3	5	1			2	1	50
3	Activități de lansare în campanie	4	1	1			1	3	2	1	13
4	Conferințe de presă	4	1	2		1			1	4	13
5	Evenimente pentru copii/culturale	3	4								7
6	Activități din ușă în ușă	3		3							6
7	Concerte	2				2					4
8	Magazin social mobil		4								4
9	Cadouri					2	1				3
10	Afișaj electoral	2					1				3
11	Competiții sportive	2									2
12	Salubrizări	2									2
Total		99	19	9	6	6	5	3	5	6	158

Cele mai utilizate tipuri de activități au fost: distribuirea materialelor informative (51) și întrunirile cu cetățenii (50).

5.1.2. Activități de promovare a candidaților în cadrul alegerilor parlamentare noi

În contextul organizării alegerilor parlamentare noi, în CECEU nr. 33 au fost raportate două întruniri electorale, organizate de candidatul Blocului Electoral ACUM Vasile Andrei Năstase, precum și o întrunire electorală organizată de candidatul PPR Ion Leașenco.

5.2. Publicitate stradală / promoțională / on-line pentru promovarea candidaților

Observatorii MO Promo-LEX au identificat cel puțin 403 situații care probează existența publicității politice / electorale, dintre care în 79% este vorba de PSRM, iar în cazul a 6% de PN. Cele mai utilizate instrumente de publicitate au fost: billboardurile – 22%, materialele poligrafice – 19%, corturile – 15% și materialele de vizibilitate (chipiuri, tricouri, veste, genți etc.) – 13%.

Tabelul nr. 2. Tipuri de publicitate

N/O	Tip publicitate	PSRM	PN	USB	MSPFN	PPȘ	PUN	PDM	ACUM	Alte partide	CI	Total
1	Billboarduri	72	14		1						1	88
2	Ziare, reviste, broșuri	67							1			68
3	Corturi	60									2	62
4	Materiale de vizibilitate	40	2								10	52
5	Bannere stradale/roll-up	30		4		3	1			1	6	45
6	Publicitate sponsorizată	11	8	4	5		1		1	2	4	36
7	Panou mobil/LED	14				1					4	19

⁴¹ Constantin Codreanu – candidat în mun. Chișinău și Nicolae Balaur – candidat în Stăuceni.

⁴² PPR, MPA, MPSN, PLDM, MSPFN, PPEM.

8	Spoturi video	11	1					1				13
9	Pliante, afișe, calendare	4				1	2					8
10	Bannere online	5					1					6
11	Presă scrisă/on-line/TV	3						3				6
Total		317	25	8	6	5	5	4	2	3	28	403

5.3. Activități ce pot fi calificate drept oferire de bunuri în perioada electorală

În perioada de observare, au fost raportate cel puțin patru cazuri ce pot fi calificate drept oferire de bunuri în perioada electorală în scopul acumulării capitalului electoral, dintre care trei în contextul alegerilor locale generale și unul privind alegerile parlamentare noi. Dintre acestea, în două cazuri este vizat PN, într-un caz – PPR, iar în alt caz – PUN, după cum urmează:

- PN (două cazuri): (1) la 21 septembrie 2019 au fost încheiate lucrările de reconstrucție a izvorului râului Răut din satul Rediul Mare, raionul Dondușeni. La izvor a fost săpată o fântână, iar alături a fost instalată o pompă manuală din fontă. (2) În al doilea caz, la 10 septembrie 2019, într-un parc din or. Basarabeasca au fost instalate trei bănci și două coșuri pentru gunoi.
- PUN (un caz): la 16 septembrie 2019 candidatul desemnat de PUN pentru funcția de primar al mun. Bălți, Sergiu Burlacu, a făcut donații 500 cărți elevilor Liceului Teoretic „George Coșbuc” din Bălți;
- PPR (un caz): candidatul desemnat pentru funcția de deputat în CU nr. 33 la alegerile parlamentare noi Ion Leașenco, la 12 septembrie 2019, a donat 10 volume de „Istoria ilustrată a României și Republicii Moldova”, precum și alte peste cinci sute de cărți, printre care literatură artistică, clasici ai literaturii române și universale, manuale școlare, albume fotografice și cărți pentru copiii din clasele primare (Liceul Teoretic Trușeni, mun. Chișinău).

5.4. Activități ce pot fi calificate drept utilizare a resurselor administrative în scop electoral

MO Promo-LEX amintește că legislația în domeniul utilizării resurselor administrative în perioada electorală este una insuficientă, din care cauză în rapoartele de observare ale Misiunii se face referință, în special, la standardele internaționale în domeniu, care prevăd că „utilizarea abuzivă a resurselor administrative în scopuri partizane de către partidele de la guvernare și de candidații lor, cum ar fi utilizarea funcțiilor și a echipamentelor guvernamentale”, ar trebui interzisă, inclusiv pentru asigurarea unei concurențe echitabile între candidați.

În perioada observată, au fost identificate cel puțin cinci cazuri ce pot fi interpretate drept utilizare a resurselor administrative (patru – PSRM, un caz – PPR). Astfel, în perioada de referință a fost raportată *organizarea de către concurenții electorali a întrunirilor în cadrul instituțiilor de stat în timpul orelor de muncă*, după cum urmează:

- Asociația Medicală Teritorială a sectorului Rîșcani, 16.09.2019 (PSRM);
- Grădinița nr. 20, sectorul Buiucani, 12.09.2019 (PSRM);
- Grădinița nr. 62, sectorul Buiucani, 13.09.2019 (PSRM);
- Spitalul Clinic Municipal „Sfântul Arhanghel Mihail”, 10.09.2019 (PSRM);
- Liceul Teoretic din Trușeni, 11.09.2019 (PPR).

5.5. Activități ce pot fi calificate drept asumare a meritelor pentru proiectele implementate pe bani publici

Ca și în rapoartele anterioare, constatăm și aici că nu a încetat organizarea activităților de promovare electorală prin asumarea de către candidați a meritelor pentru activități desfășurate pe bani publici. În perioada de referință au fost raportate cel puțin opt cazuri (șapte – PSRM, un caz – PLDM), după cum urmează:

- Vasile Dolghii, candidatul PLDM în s. Micăuți, Strășeni, după înregistrarea în calitate de candidat pentru funcția de consilier, a publicat pe rețelele de socializare următorul mesaj despre reparația drumurilor din localitate: (...) *a 3-a mahala care în parteneriat cu primăria și Consiliul local prin contribuția proprie vor merge pe un drum mai bun. Va felicit și va indemn să păstrați ceea ce realizăm.*
- Alexandr Odințov, candidat al PSRM pentru funcția de consilier municipal Chișinău, cu referire la reparația capitală inițiată la Liceul „C. Sibirschi”, a menționat pe rețelele de socializare: *am promis părinților să le ajut cu reparația. Vara am reușit să găsim mijloace și iată... fac reparație.*
- Iurie Dimitriu, candidat al PSRM pentru funcția de consilier municipal Chișinău, a publicat un live în care menționează meritele echipei sale în inițierea construcției unui teren de joacă din str. Grenoble.
- Silvia Grigore, candidat al PSRM pentru funcția de consilier municipal Chișinău, în urma unei vizite de lucru (de verificare) la Grădinița nr. 199 „Lăstăraș”, publicând pe rețele de socializare fotografii privind starea deplorabilă a instituției, a menționat: *noi consilierii socialiști, am identificat o parte din sursele financiare pentru a repara și cumpăra utilaj nou, care vedeți și în poze ca este absolut învechit.*
- Ion Ceban, candidatul PSRM pentru funcția de primar al mun. Chișinău, cu referire la amenajarea scuarului din Parcul Albișoara, a menționat pe rețelele de socializare: *Anul trecut, în campania electorală, am propus un program amplu de amenajare a parcurilor și zonelor verzi. Mai avem multe de făcut, dar schimbările deja sunt vizibile.*
- Ion Ceban, candidatul PSRM pentru funcția de primar al mun. Chișinău, cu referire la indemnizația unică de 2 000 de lei la nașterea celui de-al treilea copil, a menționat într-un mesaj pe rețele de socializare: *Anul trecut, în campania electorală, am promis că acest suport va fi păstrat, iar categoriile de beneficiari vor fi extinse. Acest ajutor a ajuns și la familiile nevoiașe, în care s-a născut primul copil. În această perioadă am reușit să ajutăm 2 500 de familii, iar programul este actual. Am promis produse lactate și de primă necesitate gratuite în primul an de viață a copilului. Am reușit, cu susținerea colegilor din CMC, să modificăm regulamentul și, în premieră, au fost aprovizionate cu astfel de produse familiile din suburbii și cele cu gemeni și tripleți, indiferent de statutul social.*
- Ion Ceban, candidatul PSRM pentru funcția de primar al mun. Chișinău, cu referire la prânzurile gratuite, a menționat pe rețele de socializare: *Mai mulți oameni beneficiază de prânzuri gratuite. Problemele oamenilor cu venituri mici din capitală au fost întotdeauna în atenția Partidului Socialiștilor. La insistența fracțiunii noastre din CMC, a fost modificat regulamentul pentru acordarea prânzurilor gratuite la cantinele sociale. Noi am propus includerea în această categorie și a oamenilor cu venituri de până la 3 000 de lei, nu doar a celor cu venituri de până la 2 000 de lei, cum era în anii precedenți. Am reușit să mărim numărul persoanelor care se pot alimenta în fiecare zi de la 700 la 1 200. Știu că este puțin și că există încă mulți oameni care au nevoie de ajutor, de aceea vom continua programele de sprijin pentru cea mai vulnerabilă categorie a populației.*
- În curtea blocurilor de locuit din sectorul Botanica au fost distribuite afișe tipărite sub sigla PSRM, în care se menționează: *Stimați locatari! În curtea dumneavoastră vor fi efectuate lucrări. Împreună am reușit să alocăm surse financiare pentru realizarea acestui și a altor proiecte și toate acestea au devenit posibile datorită inițiativei dvs. și colaborării cu dvs. Secretariatul fracțiunii municipale a PSRM.*

5.6. Evenimente ce pot fi calificate drept promovare cu utilizarea imaginii autorităților publice

MO Promo-LEX a mai constatat un caz ce poate fi interpretat drept implicarea Președintelui Republicii Moldova, Igor Dodon, în promovarea PSRM și a potențialilor candidați ai acestuia pentru alegerile locale generale⁴³.

⁴³ A se vedea: Raportul nr. 1 și nr. 2 al MO Promo-LEX a alegerilor locale generale și a alegerilor parlamentare noi din 20 octombrie 2019, p. 24 și, respectiv, p. 32. <http://bit.ly/2kpYRpL>, <https://bit.ly/2kb7AMs>

Astfel, la 15 septembrie 2019, a avut loc un eveniment consacrat lansării oficiale a PSRM în campania electorală. La începutul evenimentului, președintele statului, Igor Dodon, a ținut un discurs, în care a menționat capacitățile PSRM și faptul că acesta este un partid proprezidențial, recunoscut în toate sondajele de opinie drept cel mai bun. Președintele a mai accentuat: *Noi cu dumneavoastră suntem obligați să câștigăm și sunt sigur că victoria va fi a noastră.*

5.7. Cazuri ce pot fi calificate drept promovare a candidaților cu utilizarea imaginii unor personalități de peste hotare

În perioada observată au fost raportate cel puțin patru cazuri în care este utilizată imaginea unor personalități de peste hotare pentru promovarea candidaților, două pentru alegerile locale și două pentru cele parlamentare. În toate cele patru situații este vizat politicianul român Traian Băsescu (PUN).

Pentru alegerile locale generale s-a utilizat imaginea lui Traian Băsescu pe materialele poligrafice (fără date de tipar) răspândite de PUN și pe bannerele online pentru promovarea lui Iurie Eremeev în or. Durlăști (mesajul tipărit: *Îl susțin pe Iurie Eremeev la funcția de primar al or. Durlăști*). Menționăm că situația respectivă a fost atestată într-un moment în care candidatul PUN nici nu era încă înregistrat de CECE I Durlăști.

Menționăm că și în campania pentru alegerile parlamentare noi același format al materialelor poligrafice și același mesaj promovat cu imaginea lui Traian Băsescu a fost raportat în cazul candidaților PUN pentru funcția de deputat – CECEU nr. 17 (Ana Guțu) și nr. 33 (Sveatoslav Mihalache).

VI. FINANȚAREA CAMPANIEI ELECTORALE

În perioada 6–20 septembrie 2019, volumul total al veniturilor declarate de către șapte concurenți înregistrați pentru alegerile locale generale este de 9 910 132 lei și cuantumul cheltuielilor raportate de către cinci dintre aceștia este de 2 487 103 lei; sold final – 7 423 029 lei. Ponderea majoră a cheltuielilor declarate este pentru publicitate – 74%, pentru materiale promoționale – 12%, pentru întruniri și evenimente – 8%, pentru utilizarea transportului – 4%, alte cheltuieli – 2 %.

Misiunea constată și de această dată neraportarea din partea a patru concurenți electorali care au depus rapoartele la CEC – PSRM, PPȘ, PDM, PN – a cheltuielilor de transport, de locațiune a încăperilor permanente, inclusiv teritoriale, a serviciilor comunale aferente încăperilor închiriate, de delegare sau detașare a persoanelor (inclusiv recompensele / diurnele observatorilor și voluntarilor).

Au continuat să se producă situații care subminează transparența finanțării campaniei electorale pentru alegerile locale generale și care pot servi drept temei de investigare din partea organelor competente, de exemplu, transferul a 5,59 milioane de lei de pe contul curent al PSRM pe cel electoral, fără a se indica nominal cine a cotizat de facto în interior, sau incidența unor donații ce variază între 5 și 15 mii de lei din partea unor pensionari și șomeri pentru PPȘ și PN. Considerăm necesară verificarea provenienței surselor de venit ale concurenților electorali de către CEC, precum și controlul modalității de colectare și evidență a veniturilor donatorilor primari (formațiuni politice) prin utilizarea echipamentelor de casă și control sau prin eliberarea bonurilor de plată, neadmițându-se falsul în acte.

MO Promo-LEX constată că 12 concurenți electorali au omis reflectarea completă a cheltuielilor efectuate în perioada 6–20 septembrie 2019: PPȘ, PSRM, PDM, PN, USB, MSPFN, PUN, MPSN, MPA, PCRM, Blocul ACUM, PSE. Mai mult, se constată efectuarea cheltuielilor în scop electoral din afara contului „Fond electoral” de către PCRM, ACUM, MSPF, MPA, PSE. Suma totală estimată neraportată este de cel puțin 1 016 303 lei.

Pentru alegerile parlamentare noi, MO Promo-LEX remarcă gradul redus de transparență în finanțarea perioadei de colectare a semnăturilor pentru înregistrarea în calitate de concurenți electorali, în timp ce 12 din 22 GI, create atât de partide, cât și de CI, au declarat că nu au efectuat niciun fel de cheltuieli. Doar un GI a prezentat raport la „0” și alte nouă GI pentru CI nu au prezentat nici rapoarte, nici demersuri. În plus, finanțarea campaniei electorale, până la ora actuală, pare a fi una la fel de netransparentă, în situația în care doar doi concurenți (PUN, PDM) din cei șapte înregistrați au depus rapoarte financiare săptămânale la CEC, acestea fiind prezentate cu „0” venituri și cheltuieli.

6.1. Finanțarea campaniilor electorale pentru alegerile locale generale

6.1.1. Reglementarea finanțării campaniei electorale pentru alegerile locale generale

Finanțarea campaniei electorale este reglementată de Codul electoral, Legea nr. 249 privind partidele politice, Regulamentul CEC cu privire la finanțarea campaniilor electorale, aprobat prin Hotărârea nr. 2 704 din 17 septembrie 2019, și Regulamentul privind finanțarea grupurilor de inițiativă, aprobat prin Hotărârea CEC nr. 114 din 18 august 2016⁴⁴.

La 17 septembrie 2019 CEC a adoptat Regulamentul privind finanțarea campaniei electorale⁴⁵ într-o nouă redacție, ajustat la noile modificări ale Codului electoral ce țin de finanțarea campaniei electorale. Pe lângă regulamentul, au fost ajustate și modelele de anexe la acesta.

Astfel, MO Promo-LEX constată că actualul model de raport a fost îmbunătățit odată cu includerea anexelor ce țin de raportarea cheltuielilor pe fiecare circumscripție electorală, de raportarea

⁴⁴ A se vedea Raportul nr. 2 de observare a alegerilor locale generale al MO Promo-LEX pentru informații detaliate referitoare la cadrul legal privind finanțarea campaniei electorale, p. 35-38. <https://bit.ly/2kb7AMs>

⁴⁵ Regulamentul privind finanțarea campaniei electorale. <https://bit.ly/2kZdIYn>

donățiilor materiale, precum și cu includerea unei noi linii de buget în raportul financiar pentru *donățiile persoanelor fizice cetățeni ai Republicii Moldova din afara țării*. Cu toate acestea, raportul nu permite încadrarea valorii donățiilor materiale (servicii/mărfuri etc.) la balanța veniturilor. MO Promo-LEX consideră judicioasă obligativitatea includerii valorii *donățiilor materiale* în compartimentul al II-lea al raportului – „Rulajul mijloacelor bănești”, astfel încât acestea să fie luate în calcul atât la venituri, cât și la cheltuieli.

Totodată, evidențiem lipsa respectării normelor de transparență decizională și **aprobarea mult întârziată a regulamentului menționat**, or, până la aprobarea acestuia, în mun. Bălți erau înregistrați deja patru candidați pentru funcția de primar, patru formațiuni politice și șase candidați independenți pentru funcția de consilier, iar în Chișinău erau înregistrați cinci candidați pentru funcția de primar al mun. Chișinău, cinci formațiuni politice și un candidat independent pentru funcția de consilier. În cazul lor, era aplicabil Regulamentul privind finanțarea campaniei electorale 2015, în măsura în care nu contravenea Codului electoral.

Totuși, din cauza unor omisiuni, la o săptămână după aprobarea noului Regulament privind finanțarea campaniei electorale, CEC a aprobat Hotărârea nr. 2 733 din 24.09.2019 pentru modificarea acestuia. Prin hotărârea în cauză, a fost modificată periodicitatea informării CEC de către instituția bancară despre fluxul mijloacelor bănești în contul „Fond electoral” de la „săptămânal în ziua de vineri” la „zilnic”.

În plus, **MO Promo-LEX atestă lipsa cadrului de reglementare a finanțării grupurilor de inițiativă implicate în alegerile locale generale**, deși atât Codul electoral, cât și Regulamentul privind particularitățile de desemnare și înregistrare a candidaților la alegerile locale prevăd posibilitatea constituirii grupurilor de inițiativă și obligația aprobării acestui regulament. Comisia Electorală Centrală nu a reușit să aprobe Regulamentul privind finanțarea grupurilor de inițiativă pentru colectarea semnăturilor în susținerea unui candidat la funcție electivă sau în vederea inițierii referendumului în cadrul ședinței ordinare din 10.09.2019, nefiind întrunit numărul necesar de voturi.

6.1.2. *Prezentarea către CEC a raportului privind mijloacele financiare proprii de pe contul partidului la începutul campaniei electorale*

Conform prevederilor legale, MO Promo-LEX constată că, până la data de 20 septembrie 2019, doar opt din 25 de partide politice și bloc electoral care intenționau să se înscrie în cursa electorală (PSRM, PPȘ, PPPDA⁴⁶, PN, PDM, PVE, USB, PPVP) au prezentat rapoarte cu mijloacele financiare proprii acumulate până la începutul campaniei electorale – **20 septembrie 2019**, cu indicarea veniturilor, a cheltuielilor, precum și a donatorilor acestora⁴⁷.

Astfel, PSRM a raportat la începutul campaniei electorale venituri de 11 461 402,95 lei, sold inițial (S.I.) – 5 035 708,72 lei; PDM – 28 815 097 lei, S.I. – 22 509 523,13 lei; PPȘ – 10 325 471,88 lei, S.I. – 25 929,92 lei; PPPDA (componentă a BE ACUM) – 1 497 815,45 lei, S.I. – 11 490,33 lei; PN – 1 397 600 lei, S.I. – 1 237 786,23 lei; USB – 51 000 de lei, S.I. – 0 lei; PPVP – 8 208 lei, S.I. – 0 lei; PVE – 25 354 de lei, S.I. – 69 601,34 lei.

MO Promo-LEX constată nerespectarea obligației de prezentare a raportului privind mijloacele proprii de către următoarele formațiuni politice care s-au înscris în cursa electorală: MSPFN, MPSN, PSE, PPEM, PPDA, PUN, PPRM, PPM, PNL, PL, POM. Acest fapt poate fi în detrimentul concurenților electorali de la aceste formațiuni, de vreme ce formațiunile respective nu vor avea dreptul să transfere banii de pe conturile curente ale partidelor pe conturile „Fond electoral”.

6.1.3. *Fonduri electorale și trezorerii*

⁴⁶ La începutul campaniei electorale doar o componentă a Blocului ACUM – PPPDA – a depus raport financiar în care a indicat veniturile, cheltuielile, precum și donatorii.

⁴⁷ Rapoartele privind mijloacele financiare proprii de pe contul partidului la începutul perioadei electorale. <https://bit.ly/2m4cUC0>

Potrivit datelor publicate pe pagina oficială a CEC, MO Promo-LEX constată că, până la data de 20 septembrie 2019, din cele 25 de partide și blocuri electorale înregistrate sau care au solicitat să fie înregistrate în cursa electorală, doar opt au confirmat trezorerii la CEC (PSRM, PPȘ, PDM, USB, PN, PPEM, PLDM, BE ACUM).

De asemenea, conform informației publicate de CEC, opt formațiuni – PSRM, PPȘ, PDM, PLDM, MSPFN, PPVP, PN și PLDM – au deschis contul „Fond electoral”. În perioada de referință, doar cinci din opt partide politice (PSRM, PPȘ, PN, PDM, PUN) s-au conformat prevederii legale de a depune raportul financiar incipient, la trei zile după deschiderea contului „Fond electoral”, așa cum prevede art. 43, alin. (1) din Codul electoral⁴⁸ (a se vedea tabelul nr. 3).

6.1.4. Raportarea financiară a concurenților electorali la Comisia Electorală Centrală

MO Promo-LEX constată că, în perioada 6–20 septembrie 2019, șapte formațiuni politice au depus rapoarte privind finanțarea campaniei electorale pentru săptămâna I (PDM, PLDM, PN, PSRM, PPȘ, USB, PUN), patru formațiuni pentru săptămâna a II-a (PSRM, PLDM, PPȘ, PDM) și două formațiuni pentru săptămâna a III-a (PSRM, PPȘ). Niciun partid / bloc electoral nu a prezentat demersuri de neefectuare a cheltuielilor. Potrivit datelor obținute de observatorii Promo-LEX, niciun CI nu a depus rapoarte financiare până la 20 septembrie 2019, deși prevederile legale stipulează acest lucru. Potrivit constatărilor noastre, CEC a publicat în termen rapoartele depuse la 6, 13 și 20 septembrie 2019 (a se vedea tabelul nr. 3).

Menționăm că în paragraful 6.5. al acestui raport – *Estimarea cheltuielilor în baza observării civice a cheltuielilor efectuate în teritoriu* – evaluăm corespunderea activității actorilor electorali la normele legale ce țin de finanțarea campaniei electorale în termen / înainte de termen (a se vedea coloana a II-a – Primul candidat înregistrat de la partid / bloc electoral / mișcare politică; coloana a VI-a – Data deschiderii contului „Fond electoral”). Amintim că, potrivit art. 41, alin. (2), lit. b), c) din Codul electoral, contul cu mențiunea „Fond electoral” poate fi deschis și până la înregistrarea concurentului electoral, **cu condiția ca orice încasări și cheltuieli de pe acest cont să se facă doar după înregistrarea concurentului electoral**; concurentul electoral care nu-și deschide un cont la bancă cu mențiunea „Fond electoral” informează despre aceasta CEC și desfășoară doar activități de campanie sau de promovare electorală ce nu implică cheltuieli financiare.

Tabelul nr. 3. Desemnarea trezoreriilor și deschiderea conturilor „Fond electoral”

NR.	Apartenența politică a candidaților	Primul candidat înregistrat de la partid/bloc electoral/mișcare politică	Prezentarea rapoartelor la începutul perioadei electorale ⁴⁹	Data confirmării trezoreriilor de către CEC ⁵⁰	Data deschiderii conturilor „Fond electoral”	Prezentarea rapoartelor financiare la 3 zile de la deschiderea contului „Fond electoral” ⁵¹	Prezentarea rapoartelor financiare pentru săptămâna I ⁵²	Prezentarea rapoartelor financiare pentru săptămâna a II-a ⁵³
1.	PSRM	04.09.2019	05.09.2019	05.09.2019	06.09.2019	09.09.2019	13.09.2019	20.09.2019
2.	PPVP	11.09.2019	-	-	12.09.2019	20.09.2019	21.09.2019	-
3.	USB	11.09.2019	-	13.09.2019	-	-	-	-
4.	PPȘ	06.09.2019	09.09.2019	05.09.2019	04.09.2019	06.09.2019	13.09.2019	-
5.	MSPFN	13.09.2019	-	24.09.2019	16.09.2019	21.09.2019	-	-
6.	PSE	18.09.2019	-	-	-	-	-	-

⁴⁸ Partidele politice și blocurile electorale prezintă Comisiei Electorale Centrale, în termen de trei zile de la deschiderea contului cu mențiunea „Fond electoral” și, ulterior, săptămânal, un raport despre mijloacele bănești acumulate și cheltuielile efectuate în campania electorală, atât în format electronic, cât și pe suport de hârtie, cu semnătura persoanelor responsabile.

⁴⁹ Pagina oficială a CEC, rapoartele de la începutul perioadei electorale. <https://bit.ly/2m4cUC0>

⁵⁰ Pagina oficială a CEC, rubrica Hotărâri. <https://bit.ly/2kxaOKS>, <https://bit.ly/2m4XM76>, <https://bit.ly/2lStEvU>, <https://bit.ly/2lP97Z9>, <https://bit.ly/2klWowD>, <https://bit.ly/2kOw12z>, <https://bit.ly/2kaV9jB>, <https://bit.ly/2lBs4hF>, <https://bit.ly/2k65MnY>

⁵¹ Pagina oficială a CEC, rapoartele la 3 zile de la deschiderea contului „Fond electoral”. <https://bit.ly/2kKYaaS>

⁵² *Ibidem*, <https://bit.ly/2kKYaaS>

⁵³ *Ibidem*, <https://bit.ly/2kKYaaS>

7.	PN	12.09.2019	17.09.2019	13.09.2019	17.09.2019	20.09.2019	20.09.2019	-
8.	PPEM	12.09.2019	-	17.09.2019	-	-	-	-
9.	PDM	10.09.2019	02.09.2019	10.09.2019	11.09.2019	13.09.2019	13.09.2019	-
10.	PPDA	18.09.2019	-	-	-	-	-	-
11.	ACUM	12.09.2019	-	17.09.2019	-	-	-	-
12.	PLDM	06.09.2019	-	13.09.2019 ⁵⁴	06.09.2019	10.09.2019	17.09.2019	20.09.2019
13.	PVE	14.09.2019	04.09.2019	24.09.2019	-	-	-	-
14.	PUN	11.09.2019	-	24.09.2019	17.09.2019	19.09.2019	20.09.2019	-
15.	PPR	18.09.2019	-	-	-	-	-	-
16.	PPM	-	-	-	-	-	-	-
17.	PNL	13.09.2019	-	24.09.2019	-	-	-	-
18.	PL	13.09.2019	-	-	-	-	-	-
19.	POM	-	-	-	-	-	-	-
20.	MPSN	07.09.2019	-	-	-	-	-	-
21.	PCRM	06.09.2019	-	-	-	-	-	-
22.	MPA	18.09.2019	-	-	-	-	-	-
23.	PAD	18.09.2019	-	-	-	-	-	-
24.	PSM	18.09.2019	-	-	-	-	-	-
25.	PPRM	16.09.2019	-	-	-	-	-	-
	Total		6	8	8	8	7	2

În privința completării rapoartelor financiare, în urma unei analize exhaustive a datelor acestora, Misiunea salută modelul de raport elaborat de CEC care obligă concurenții electorali să reflecte cheltuielile segregate pentru fiecare circumscripție electorală în care au candidați înregistrați. Astfel, Misiunea constată raportarea cheltuielilor pentru fiecare circumscripție electorală din partea a patru concurenți (PSRM, PLDM, PPȘ, PDM) și, în același timp, observă că un concurent electoral (PN) nu a indicat în raport cheltuieli segregate în circumscripțiile în care are candidați, oferind date generale despre cheltuielile efectuate.

O carență menționată și anterior de Misiune este formatul modelului de raport publicat pe pagina oficială a CEC. Rapoartele publicate sunt în format pdf scanat, ceea ce împovărează nu numai accesul vizual, dar și pe cel digital la datele prezentate în rapoartele scanate.

MO Promo-LEX solicită CEC modificarea Regulamentului privind finanțarea campaniei electorale prin introducerea obligativității de completare a rapoartelor în format Excel și ulterior publicarea acestora pe pagina oficială a CEC, pentru ca datele să poată fi utilizate în scopuri de analiză de către sectorul asociativ, mass-media, mediul academic.

6.1.5. Veniturile și cheltuielile concurenților electorali reflectate în rapoartele privind finanțarea campaniei electorale

Conform rapoartelor prezentate la CEC, volumul veniturilor declarate de către șapte concurenți înregistrați, pentru perioada **6-20 septembrie 2019**, este de 9 910 132 de lei și cuantumul cheltuielilor raportate de către cinci dintre aceștia este de 2 487 103 lei; sold final (S.F.) – 7 423 029 de lei.

Astfel, PSRM a raportat venituri de 6 490 000 de lei (30,81% din plafonul maxim stabilit) și cheltuieli de 708 213 lei; PPȘ – venituri de 740 500 de lei (3,52% din plafon) și cheltuieli de 734 633 de lei; PLDM – venituri de 1 000 000 de lei (4,75% din plafon) și cheltuieli de 219 994 de lei; PDM – venituri de 100 000 de lei (0,47% din plafon) și cheltuieli de 8 082 de lei; PN – venituri de 1 542 700 de lei (7,32% din plafon) și cheltuieli de 816 180 de lei; PUN – venituri de 28 000 de lei și „0” cheltuieli; PPVP – venituri de 8 932 de lei și „0” cheltuieli. Amintim că plafonul maxim al mijloacelor ce pot fi virate în contul „Fond electoral” constituie 21 062 750 de lei per fiecare concurent electoral. Totodată, CEC a stabilit plafonul maxim pentru fiecare circumscripție uninominală⁵⁵.

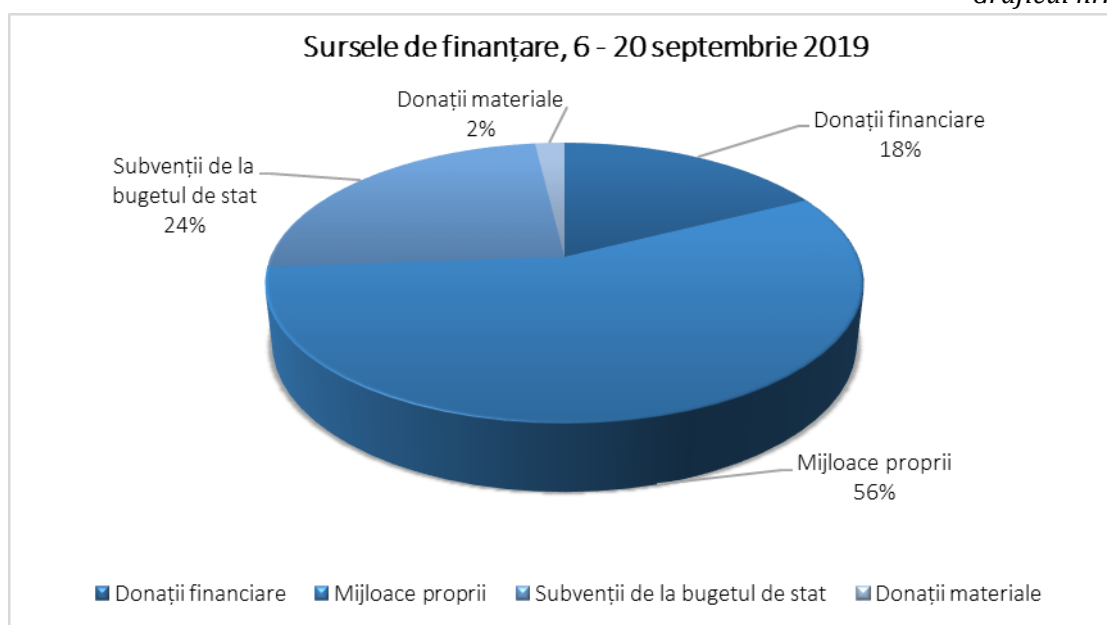
⁵⁴ La 24 septembrie, hotărârea din 13 septembrie a fost modificată. <https://bit.ly/2mF9d5K>

⁵⁵ Hotărârea CEC nr. 2640 cu privire la stabilirea plafonului general al mijloacelor financiare ce pot fi transferate în contul

Sursele de finanțare ale concurenților electorali sunt constituite din:

- donații financiare a 197 de persoane fizice în valoare de 1 770 132 de lei pentru patru concurenți (PPȘ, PN, PUN, PPVP);
- mijloace proprii (cotizații de membru) - transfer de pe contul unei formațiuni politice (PSRM) în valoare totală de 5 590 000 de lei;
- subvenții de la bugetul de stat de pe conturile curente a trei formațiuni politice în valoare de 2 450 000 de lei (PSRM, PLDM);
- transfer al mijloacelor proprii de pe contul curent al partidului în contul „Fond electoral” al PDM – 100 000 de lei;
- donații materiale în valoare totală de 192 658 de lei, pentru o formațiune⁵⁶ (PPȘ) (a se vedea graficul nr. 31).

Graficul nr. 31

Date obținute în baza rapoartelor depuse la CEC

Conform rapoartelor financiare prezentate și făcute publice de CEC, MO Promo-LEX constată că doi concurenți electorali au înregistrat donații ce variază între 5 și 15 mii de lei, din partea unor donatori pensionari și șomeri (PPȘ – 42 de pensionari, 11 șomeri⁵⁷ și PN – patru pensionari⁵⁸). MO Promo-LEX atrage atenția că **pensia medie lunară nu este mai mare de 2 000 de lei și astfel existența unor astfel de donații trezește suspiciuni legate de capacitatea pensionarilor de a efectua donații financiare.**

De asemenea, Misiunea reiterează **necesitatea elucidării donatorilor primari ai partidului / a membrilor care plătesc cotizații către partid**, în situația în care partidul transferă sume impunătoare către concurentul electoral. Astfel, MO Promo-LEX constată că PSRM a transferat aproximativ 5,59 milioane de lei de pe contul partidului pe contul „Fond electoral”, fără a indica nominal cine a cotizat de facto în interior. Pentru comparație, transferul efectuat de PDM de pe contul curent în contul „Fond electoral”, de 100 000 de lei, este unul transparent, deoarece odată cu prezentarea raportului partidului la începutul campaniei electorale⁵⁹ acesta a elucidat și lista donatorilor, spre deosebire de PSRM, care tăinuiește persoanele de la care beneficiază de cotizații. Misiunea califică această situație drept una care subminează transparența finanțării campaniei electorale pentru alegerile locale generale. În continuare, considerăm necesare verificarea provenienței

„Fond electoral” al concurentului electoral la alegerile locale generale din data de 20 octombrie 2019. <https://bit.ly/2ISCnhq>, Anexa HCEC 2 640.

⁵⁶ Donațiile materiale nu sunt incluse la balanța raportului financiar, la compartimentul rulajele mijloacelor financiare.

⁵⁷ Raport depus la 20 septembrie 2019. <https://bit.ly/2m0uVkd>

⁵⁸ Raport depus la 20 septembrie 2019. <https://bit.ly/2muERTC>

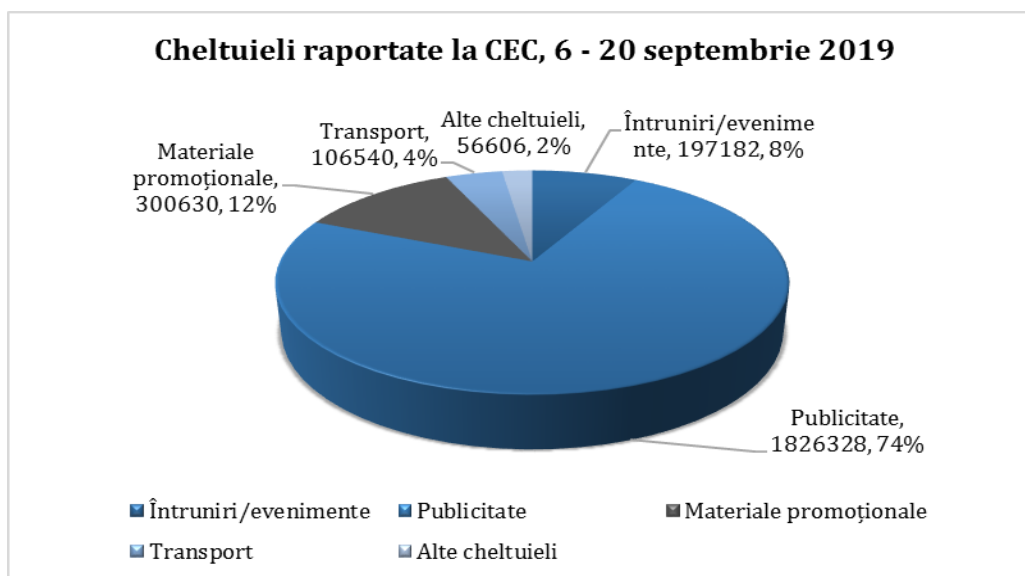
⁵⁹ Raportul PDM prezentat la CEC la începutul campaniei electorale. <https://bit.ly/2lv6Tyl>

surselor de venit ale concurenților electorali de către CEC, precum și controlul modalității de colectare și evidență a veniturilor donatorilor / contribuabililor primari (formațiuni politice) prin utilizarea echipamentelor de casă și control (ECC) sau prin eliberarea bonurilor de plată, neadmițându-se falsul în acte.

Cât privește cheltuielile raportate la CEC, ponderea majoră a cheltuielilor declarate este: pentru publicitate – 74%, pentru materiale promoționale – 12%, pentru întruniri și evenimente – 8%, pentru utilizarea transportului – 4%; alte cheltuieli – 2% (a se vedea graficul nr. 32).

Analizând rapoartele observatorilor până la data de 20 septembrie, MO Promo-LEX constată neraportarea cheltuielilor vizibile – de transport, pentru locațiunea încăperilor permanente, inclusiv teritoriale, pentru utilitățile aferente încăperilor închiriate, pentru delegarea sau detașarea persoanelor (inclusiv recompensele / diurnele observatorilor și voluntarilor) din partea a patru concurenți electorali care au depus rapoartele la CEC – PSRM, PPȘ, PDM, PN. Doar un concurent (PLDM) a raportat cheltuieli de transport – 106 540 de lei și de locațiune a încăperilor permanente / teritoriale – 50 859 de lei.

Graficul nr. 32

Date obținute în baza rapoartelor depuse la CEC

6.2. Finanțarea campaniilor electorale pentru alegerile parlamentare noi

6.2.1. Reglementarea finanțării campaniei electorale pentru alegerile parlamentare noi

Pentru scrutinul parlamentar nou, regulile de finanțare a campaniei electorale au rămas cele din redacția veche a Codului electoral⁶⁰. În acest context, constatăm că art. 43, alin. (7) se aplică în mod diferit în cadrul ambelor scrutine (parlamentar și local general), astfel încât pentru alegerile parlamentare noi din 20 octombrie 2019 partidele politice trebuie să prezinte la CEC raportul incipient cu starea mijloacelor de pe contul curent al partidelor la începutul perioadei electorale, spre deosebire de alegerile locale, unde partidele au obligația de a prezenta raportul la data începerii campaniei electorale. Amintim că pentru acest scrutin organizat în patru circumscripții uninominale este aplicat vechiul Regulament privind finanțarea campaniilor electorale, adoptat prin Hotărârea CEC nr. 3352 din 4 mai 2015⁶¹.

6.2.2. Prezentarea la CEC a raportului privind mijloacele financiare proprii de pe contul partidului la începutul perioadei electorale

⁶⁰ A se vedea Raportul nr. 1 al Misiunii de observare a alegerilor locale generale și a alegerilor parlamentare noi din 20 octombrie 2019. Perioada de monitorizare: 18 iunie–14 august 2019, p. 25-28. <https://bit.ly/2kdDGaw>

⁶¹ <https://bit.ly/2ZJWU74>

MO Promo-LEX constată că, similar scrutinului local general, cinci formațiuni politice au prezentat rapoartele respective. Astfel, PSRM a raportat la începutul perioadei electorale venituri de 11 461 402,95 lei, sold inițial (S.I.) – 5 035 708,72 lei; PDM – 28 815 097 de lei, S.I. – 22 509 523,13 lei; PPȘ – 10 325 471,88 lei, S.I. – 25 929,92 lei; Blocul ACUM – 1 497 815,45 lei, S.I. – 11 490,33 lei; PVE – 25 354 de lei, S.I. – 69 601,34 lei⁶².

6.2.3. Raportarea financiară a concurenților electorali la Comisia Electorală Centrală

Până la data de 20 septembrie, doar două din șapte formațiuni politice înregistrate în calitate de concurenți electorali (PUN, PDM, PSRM, ACUM, PCRM, PLDM, PNL) au depus rapoarte financiare la CEC (PDM – săptămânile I, II, III; PUN – raport la trei zile de la deschiderea contului „Fond electoral”, săptămâna I). Ambele formațiuni au declarat „0” venituri și cheltuieli. Niciun candidat independent nu a prezentat rapoarte financiare ori informații / demersuri privind neefectuarea cheltuielilor.

Amintim că anterior au fost create nouă GI din partea partidelor politice (PSRM, PLDM, PNL, PVE, PSE, PPDA, PLR, PDM, PUN) de colectare a semnăturilor cu scopul înregistrării în cursa electorală și alte 13 grupuri din partea cetățenilor pentru desemnarea candidaților independenți (Emilia Ristic, Ion Angheluță, Oleg Brega, Lidia Grozav, Alexei Nicolae, Petru Ursu, Tudor Turta, Mihail Boicu, Ilie Rotaru, Carolina Panico, Ion Dron, Vasile Calmațui, Valentin Haraz). Dintre acestea, doar GI PSRM a prezentat două rapoarte financiare la CEC cu „0” venituri și cheltuieli. Celelalte opt formațiuni politice (PLDM, PNL, PVE, PSE, PPDA, PLR, PDM, PUN) și patru GI pentru candidații independenți (Carolina Panico, Mihail Boicu, Ilie Rotaru, Lidia Grozav)⁶³ au prezentat informații la CEC despre nedeschiderea conturilor bancare destinate GI și despre neefectuarea cheltuielilor⁶⁴.

MO Promo-LEX constată un grad redus de transparență a finanțării perioadei de colectare a semnăturilor pentru înregistrarea în calitate de concurenți electorali la alegerile parlamentare noi. Mai mult ca atât, finanțarea campaniei electorale pentru acestea, până în momentul de față, pare a fi una la fel de netransparentă, în situația în care doar doi concurenți (PUN, PDM) din cei șapte înregistrați au depus rapoarte financiare săptămânale la CEC, prezentate cu „0” venituri și cheltuieli.

6.3. Cheltuielile concurenților electorali efectuate pentru scrutinul local general constatate de observatorii Promo-LEX și nereflectate în rapoartele financiare

a) Costul întrunirilor și evenimentelor electorale

Cheltuielile pentru evenimente publice constau din mediatizarea în mass-media și din onorariile artiștilor, din costurile de închiriere a spațiului, ale scenei, ale sonorizării etc. La calcularea cheltuielilor pentru evenimente / concerte electorale, a fost luată drept bază de calcul înmulțirea onorariului fiecărui artist (tariful de piață) care a evoluat pentru un anumit concurent potențial la timpul de facto lucrat.

Potrivit observatorilor, PSRM a organizat trei activități de lansare în campanie cu mediatizarea acestora (1) în rețeaua www.privesc.eu, o acțiune de salubritate, o competiție sportivă, o serbare pentru copii, un concert cu ocazia hramului localității și unul de divertisment, o proiecție de film⁶⁵ și întruniri electorale în toate raioanele țării, având cheltuieli estimate de cel puțin 238 005 lei. PPȘ –

⁶² Rapoartele partidelor la începutul perioadei electorale pentru ALP noi. <https://bit.ly/2m8X48R>

⁶³ Demersurile GI pentru candidații independenți publicate pe pagina oficială a CEC. <https://bit.ly/2lZABv3>

⁶⁴ Rapoartele și demersurile formațiunilor politice publicate pe pagina oficială a CEC. <https://bit.ly/2kZjtFt>

⁶⁵ La concertul organizat cu ocazia hramului, au fost implicați prestând artiștii Mihai Budurin, Doina Gherman, Olesia Olteanu, formația „DoReDos”, Liliana Bradu; au fost implicați și șase animatori. PSRM mun. Bălți – un eveniment artistic/concert cu implicarea artiștilor locali și a cel puțin trei animatori, cort instalat, aparat de vată dulce, două evenimente de divertisment pentru cel puțin 100 de copii cu instalarea toboganelor, oferire de produse alimentare (înghețată, popcorn, vată dulce) și prezența animatorilor; o proiecție de film (9 730 lei + 19 460 lei). PSRM Criuleni – un eveniment de lansare în campanie și o competiție sportivă (3 871 de lei). De hramul or. Criuleni candidatul înregistrat pentru funcția de primar Mihail Sclifos (PSRM) a organizat competiții sportive la trânta națională. Câștigătorii au fost premiați cu câte un cocoș, un iepure și un berbec. Diplomele și premiile vii au fost înmânate de către Mihail Sclifos. Potrivit spuselor vicepreședintelui OT Criuleni a PSRM Nicolae Grati, „de premii și de organizare și-a bătut capul Mihail Sclifos”.

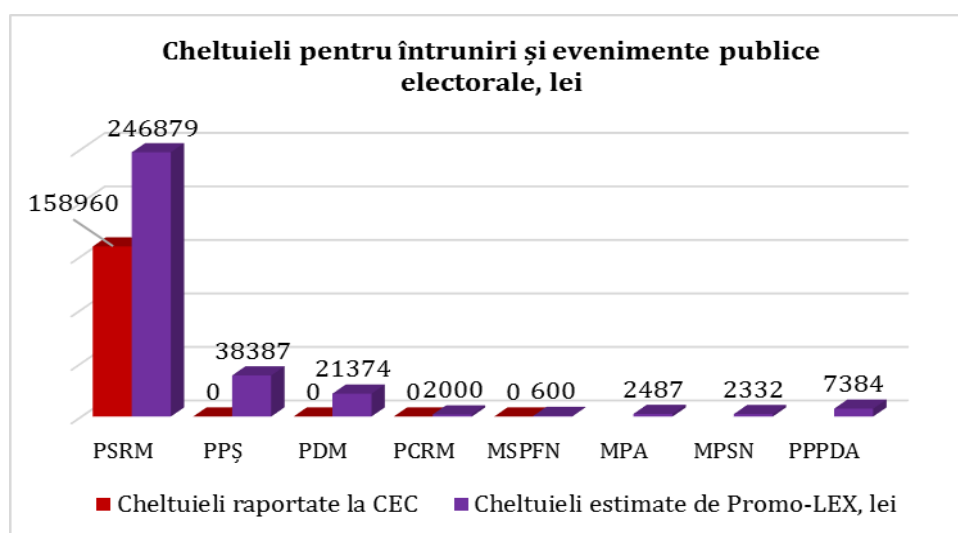
trei serbări pentru persoanele în etate „Vârsta de aur”⁶⁶ cu organizarea meselor festive, având cheltuieli estimative de cel puțin 35 900 de lei. PN – un marș automobilistic, două concerte, dintre care unul susținut de Fundația „Renato Usatî”, trei activități de salubritate, șase întruniri electorale, având cheltuieli estimative de cel puțin 47 843 de lei. MSPFN – o ședință organizatorică, având cheltuieli estimative de 600 de lei. PCRМ – restaurarea și ulterior inaugurarea unei cruci⁶⁷, având cheltuieli estimative de cel puțin 2 000 de lei. PDM – un concert cu ocazia hramului localității⁶⁸, două lansări în campania electorală, având cheltuieli estimative de cel puțin 21 374 de lei.

Conferințe de presă:

PSRM – cinci (114 min.); MPA – una (32 min.), MPSN – una (30 min.), MSPFN – una (20 min.), Blocul ACUM – două (95 min.) (a se vedea graficul nr. 33. *Cheltuieli pentru întruniri și evenimente publice electorale, lei*).

Conform calculelor MO Promo-LEX, suma totală estimată pentru cheltuieli la capitolul evenimente publice este de cel puțin 321 443 de lei, doar PSRM a raportat cheltuieli de 158 960 de lei, însă acestea sunt mai mici decât estimările Promo-LEX. Pentru vizualizarea cheltuielilor raportate la CEC și estimate de Promo-LEX în fiecare circumscripție electorală pentru PSRM⁶⁹, se poate consulta graficul de mai jos (a se vedea graficul nr. 34. *Cheltuieli pentru evenimente ale PSRM segregate per CECE*).

Graficul nr. 33

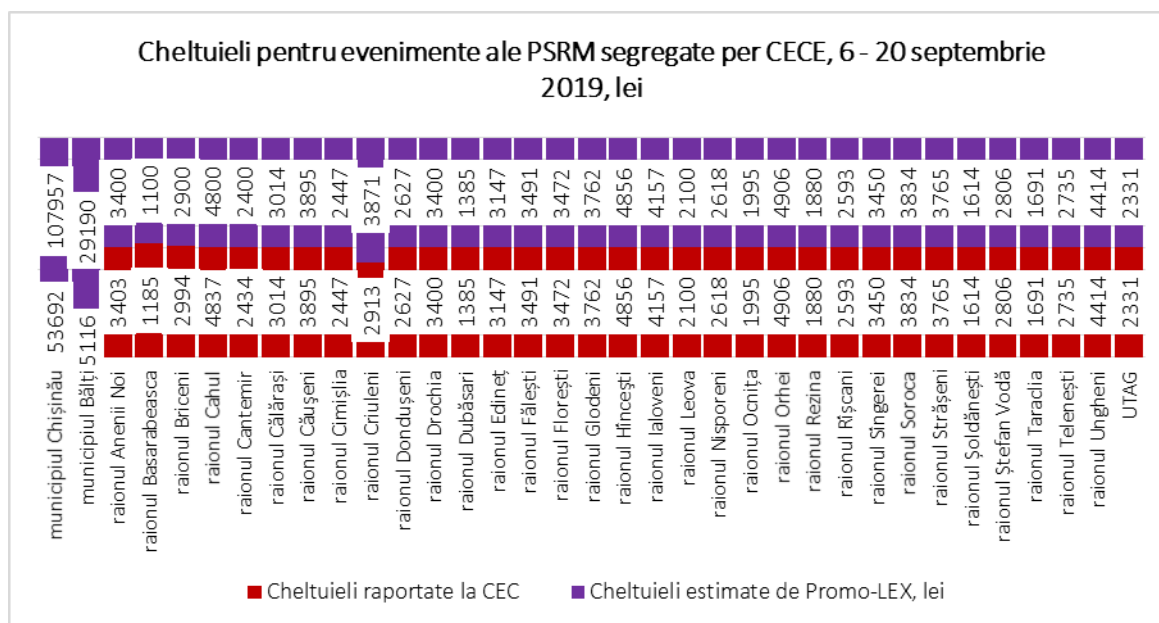

⁶⁶ În raioanele Edineț, Cimișlia și Taraclia.

⁶⁷ Raionul Strășeni, Micăuți.

⁶⁸ Raionul Florești, Vărvăreuca.

⁶⁹ Cheltuielile pentru evenimente publice au fost segregate doar la PSRM, deoarece numai acest concurent a raportat cheltuieli în fiecare circumscripție electorală.

b) Cheltuieli de publicitate

Cheltuieli pentru publicitate poligrafică și promoțională

Privitor la PSRM, observatorii Promo-LEX au raportat în mun. Chișinău ziare în limba română, comanda nr. 980, tirajul total – 5 000 de exemplare, la „Edit Tipar Grup” SRL, achitat din fondul electoral, conform facturii nr. 4 din 09.09.2019; ziare în limba rusă, tipărite la 09.09.2019, comanda nr. 981, tirajul total – 5 000 de exemplare, tiparul executat la „Edit Tipar Grup” SRL, achitat din fondul electoral, conform facturii nr. 4 din 09.09.2019; ziarul „Socialiștii, PSRM. Alegerile locale generale din 20.10.2019”, data tipăririi 13.09.2019, comanda nr. 1 020, tiraj total 5 000 de exemplare, tiparul este executat la „Edit Tipar Grup” SRL, achitat din fondul electoral, conform facturii nr. 5 din 13.09.2019. Au mai fost raportate flyere de format A5, color, hârtie lucioasă, tipărite la „Arva color” SRL, comanda 0795, tirajul – 1 000 de exemplare. Costurile estimate constituie 78 500 de lei.

Apar bănuiele întemeiate⁷⁰ că a fost tipărit un număr mai mare de ziare de partid, comanda din 13.09.2019, deoarece acestea au fost distribuite atât în mun. Chișinău (60 de corturi raportate în perioada de referință), cât și la Bălți (4), în raioanele Basarabeasca (1) și Cimișlia (1), observatorii raportând zilnic stocuri de câte 100 de ziare plasate la loc vizibil în corturile de distribuție.

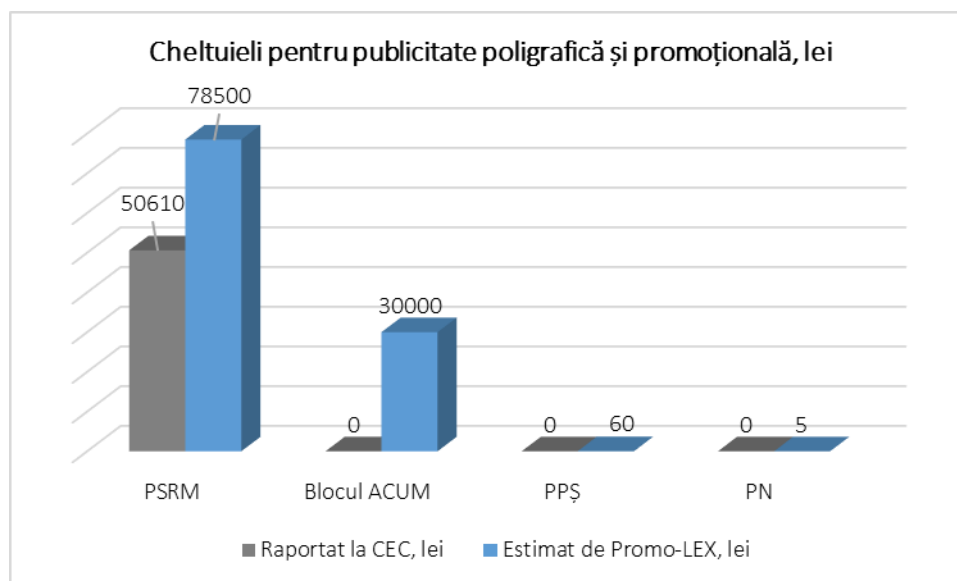
Privitor la Blocul ACUM, componenta PAS, au fost distribuite flyere de dimensiuni A4, în limba română, tipărite la „SIMBOL N.P.” SRL, în baza contractului nr. 9 din 11.09.19, tirajul – 10 000 de exemplare, având cheltuieli estimative de 30 000 de lei.

Privitor la PN, au fost raportate postere de format A3 color, fără date, înainte de deschiderea contului „Fond electoral”, cu imaginea liderului partidului politic și mesajul „Renato Usatii se va întâlni cu voi și va răspunde la toate întrebările”, având cheltuieli estimative de cinci lei.

Cu referire la PPȘ, au fost raportate cel puțin 30 de postere A4 color, fără date, având cheltuieli estimative de circa 60 de lei.

Privitor la GI pentru susținerea CI Ruslan Codreanu, observatorii Promo-LEX au raportat cel puțin 10 tricouri „Semnează pentru Ruslan Codreanu”, având cheltuieli estimative de minimum 2 000 de lei (a se vedea graficul nr. 35).

⁷⁰ Bănuielele sunt alimentate inclusive de faptul că în campaniile electorale anterioare, în mod constant, tirajul ziarelor era de câteva zeci de mii de unități.

Cheltuieli de publicitate stradală și mobilă

Potrivit constatărilor MO Promo-LEX, cel puțin șapte concurenți (PSRM, PLDM, PPȘ, PDM, PN, USB, MSPFN) au efectuat cheltuieli pentru panouri stradale. După estimările Promo-LEX, șase dintre aceștia au omis să raporteze cel puțin 437 666 de lei.

Pentru estimarea cheltuielilor destinate panourilor stradale s-au efectuat verificări la valoarea de piață a prețurilor pentru diverse mostre de panouri. Astfel, prețul minim lunar estimativ pentru plasarea unui panou stradal 6×9 m.p. este de cel puțin 6 660 de lei, a unui panou stradal 9×12 m.p. – de 10 100 de lei, a unui panou LED – de 7 770 de lei, a unui panou stradal 3×6 m.p. – de cel puțin 5 441 de lei, a unui banner 1,5×2 m.p. – de cel puțin 2 000 de lei, a unui cort – de 800 de lei.

Privitor la PSRM, observatorii Promo-LEX au raportat cel puțin 91 de panouri stradale, prezența timp de 10 zile a șase corturi PSRM cu câte un voluntar⁷¹. Quantumul cheltuielilor estimate se ridică la cel puțin 368 991 de lei.

Privitor la PN, observatorii Promo-LEX au raportat cel puțin 26 de billboarduri 6x3 m.p., trei panouri LED, trei billboarduri 2x3 m.p., șapte bannere 2x2 m.p., un billboard 6x9 m.p., implicând cheltuieli estimate de 149 617 lei.

Privitor la PPȘ, observatorii Promo-LEX au raportat, cel puțin șapte bannere 2x4 m.p.; un city light, implicând cheltuieli estimate de 17 099 de lei⁷².

Privitor la PDM, observatorii Promo-LEX au raportat cel puțin un banner 6x9 m.p., implicând cheltuieli estimate de 1 943 de lei.

Privitor la USB, observatorii Promo-LEX au raportat două bannere 1x2 m.p., în mun. Chișinău, implicând cheltuieli estimate de 2 137 de lei.

Privitor la MSPFN, observatorii Promo-LEX au raportat un billboard 6x3 m.p. în raionul Soroca, implicând cheltuieli estimate de 2 915 lei.

⁷¹ Mun. Chișinău – cel puțin 20 de billboarduri 6x3 m.p., trei panouri mobile pe camion 6x3 m.p., trei panouri LED, trei billboarduri 9x8 m.p., 12 bannere 3x3 m.p., 10 bannere 2x2 m.p., patru billboarduri 3x4 m.p.; având cheltuieli estimate de 240 748 de lei. Mun. Bălți – cel puțin opt billboarduri 6x3 m.p., șase bannere 2x2 m.p., având cheltuieli estimate de 55 183 de lei. În celelalte raioane – alte 36 de panouri stradale.

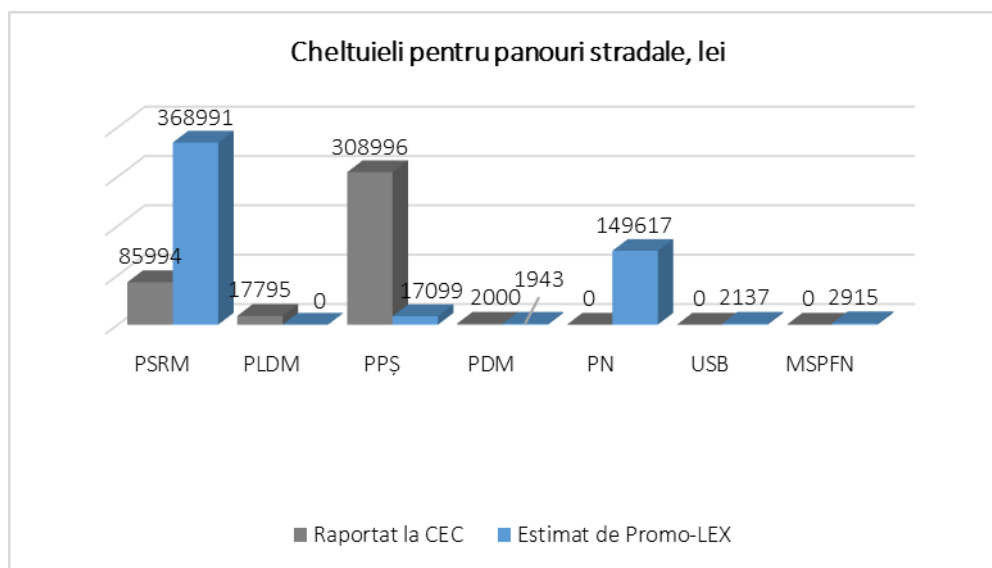
⁷² La Orhei s-a observat cel puțin un panou city light 3,4x2,3 m.p., la Bălți – șapte bannere 2x4 m.p.

Privitor la grupul de inițiativă în susținerea CI Ruslan Codreanu, observatorii au raportat pentru perioada colectării semnăturilor în mun. Chișinău (10 zile), două panouri LED de tip consolă, două bannere stradale 2x1.5 m.p., un cort, implicând cheltuieli estimative de 7 042 de lei.

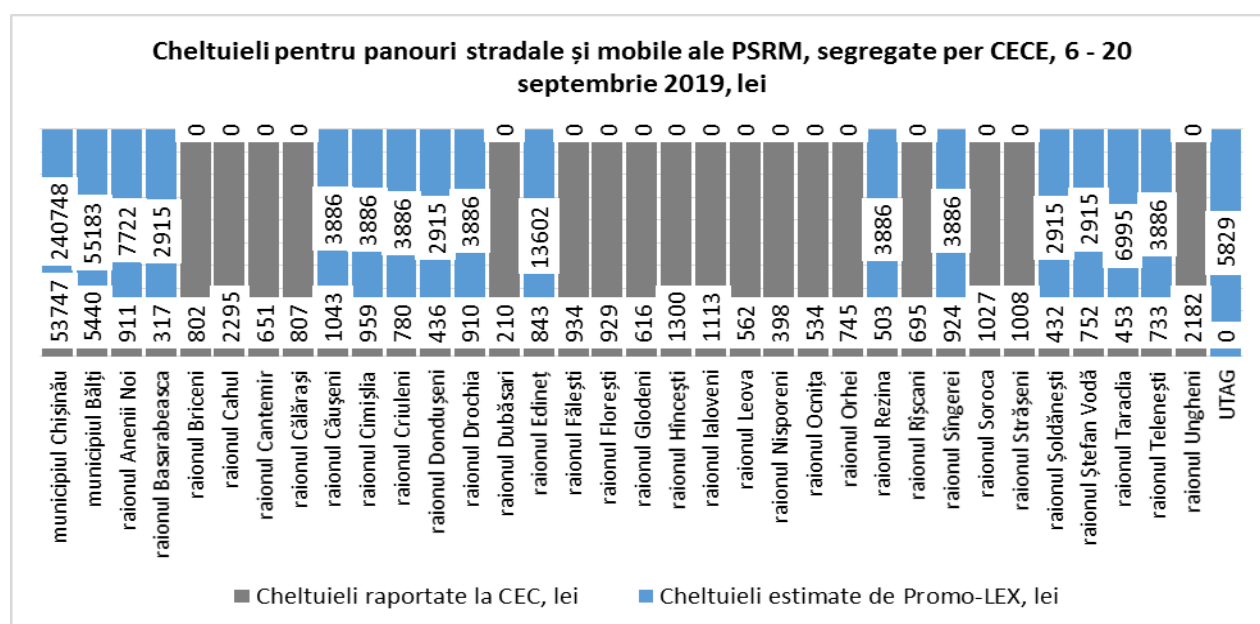
Privitor la CI Constantin Cojocaru, observatorii Promo-LEX au observat un billboard de 6x3 m.p. la Edineț, implicând cheltuieli estimative de 3 886 de lei.

Conform estimărilor MO Promo-LEX pentru cheltuieli de publicitate stradală și mobilă, în rapoartele sale financiare PSRM nu a reflectat cel puțin 282 997 de lei, PN – 149 617 lei, USB – 2 137 de lei, MSPFN – 2 915 lei, GI CI Ruslan Codreanu – 7 042 de lei, CI C. Cojocaru – 3 886 de lei (a se vedea graficul nr. 36). Pentru vizualizarea cheltuielilor raportate la CEC și estimate de Promo-LEX în fiecare circumscripție electorală pentru PSRM, PPȘ și PN⁷³, consultați graficele de mai jos (a se vedea graficele nr. 37, 38, 39).

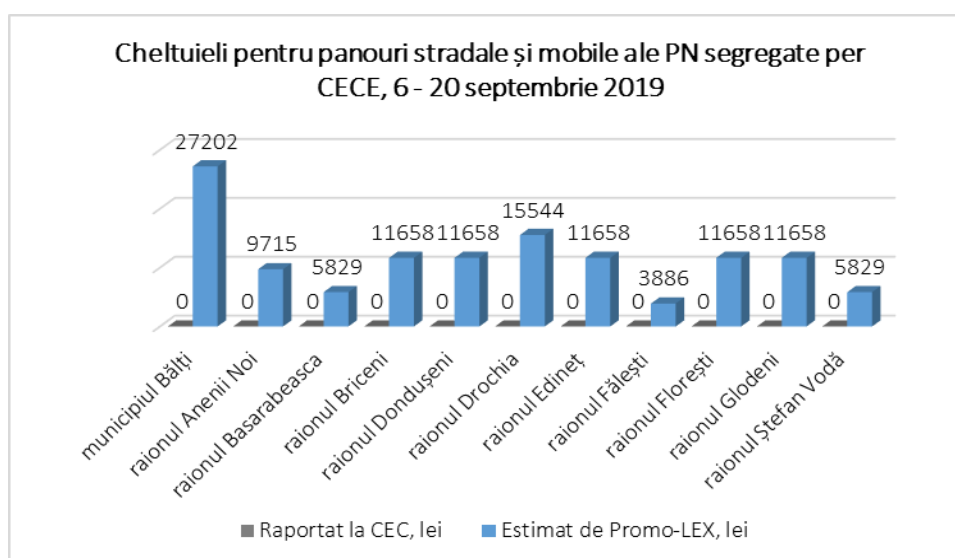
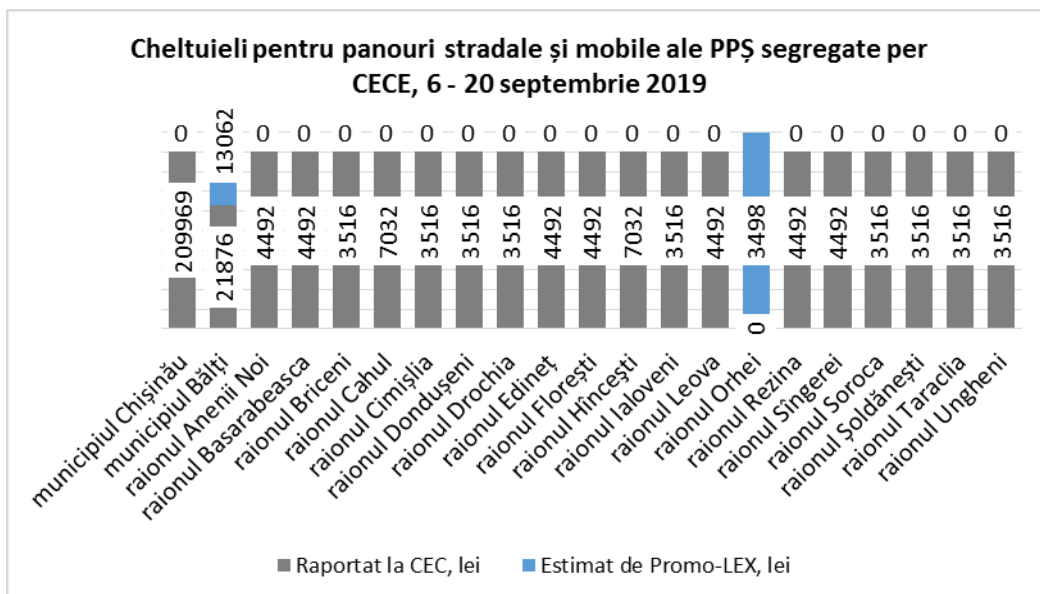
Graficul nr. 36

Graficul nr. 37

⁷³ Cheltuielile pentru evenimente publice au fost segregate doar la PSRM, deoarece numai acest concurent a raportat cheltuieli în fiecare circumscripție electorală.

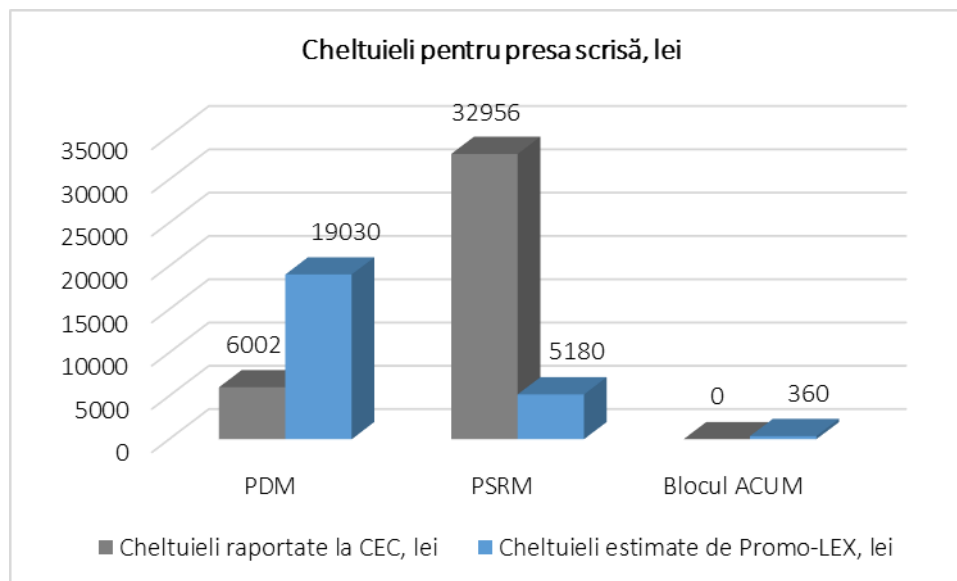
Cheltuieli de publicitate în presa scrisă

Observatorii Promo-LEX au raportat publicitate electorală în presa scrisă din partea a trei concurenți electorali (PDM, PSRM și Blocul ACUM), estimând un quantum total de 24 570 de lei.

Privitor la PDM, observatorii au raportat cel puțin patru articole în publicațiile „Gazeta de Sud” (Cimișlia) și „Ziarul nostru” (Soroca), estimând cheltuieli de 19 030 de lei.

Privitor la PSRM, observatorii au raportat cel puțin două articole în publicația „Ziarul nostru” (Soroca), estimând cheltuieli de 5 180 de lei.

Privitor la Blocul ACUM, observatorii au raportat cel puțin un articol în publicația „Est-Curier” (Criuleni), estimând cheltuieli de 360 de lei (a se vedea graficul nr. 40).

Cheltuieli de publicitate on-line

Până la data de 20 septembrie 2019, MO Promo-LEX a constatat prezența publicității on-line – pagini oficiale ale candidaților, pagini sponsorizate în rețeaua Facebook, bannere on-line pe mai multe portaluri, spoturi video – la șase concurenți electorali (PSRM, PN, USB, PUN, MSPFN, PSE). Doar doi concurenți (PSRM, PN) au indicat cheltuielile la această categorie, dar care sunt mai mici decât evaluările Promo-LEX. Cheltuielile estimate ca fiind neraportate se ridică la cel puțin 239 581 de lei.

Formula de calcul utilizată pentru estimarea costului publicărilor sponsorizate în rețeaua Facebook presupune înmulțirea unei publicări sponsorizate la prețul de 6 euro (117 lei) cu numărul de zile în care a fost observată apariția. Pentru estimarea costului bannerelor on-line, a fost înmulțit numărul caselor de publicitate on-line care dețin platformele vizate mai jos cu prețul de 3 500 de euro lunar (68 007 lei).

Privitor la candidatul PSRM din mun. Bălți, observatorii Promo-LEX au raportat cel puțin 10 publicări unice sponsorizate în rețeaua Facebook, cheltuielile estimate fiind de 11 700 de lei.

Privitor la candidatul PSRM din mun. Chișinău, observatorii Promo-LEX au raportat o pagină oficială www.ionceban.md și cel puțin 13 publicări unice sponsorizate în rețeaua Facebook, bannere on-line pe cel puțin patru portaluri diferite, toate au circulat cel puțin 14 zile: www.gismeteo.md, www.varlamov.ru, www.unimedia.md – bannere 1000x250 px; www.agora.md – banner 1000x250 px, cinci spoturi video a câte 30 sec. și un spot video de 4 min. 40 sec. Cheltuielile estimate se ridică la cel puțin 277 315 lei.

Privitor la candidatul PN din mun. Bălți, observatorii Promo-LEX au raportat cel puțin cinci publicări unice sponsorizate în rețeaua Facebook, timp de 10 zile, cheltuielile estimate fiind de cel puțin 5 850 de lei.

Privitor la candidatul PN din mun. Chișinău, observatorii Promo-LEX au raportat patru publicări unice sponsorizate în rețeaua Facebook timp de 10 zile și un spot video electoral de 60 sec. Cheltuielile estimate se ridică la cel puțin 14 395 de lei.

Privitor la candidatul USB din mun. Chișinău, observatorii Promo-LEX au raportat șapte publicări unice sponsorizate în rețeaua Facebook timp de 10 zile. Cheltuielile estimate se ridică la cel puțin 9 583 de lei.

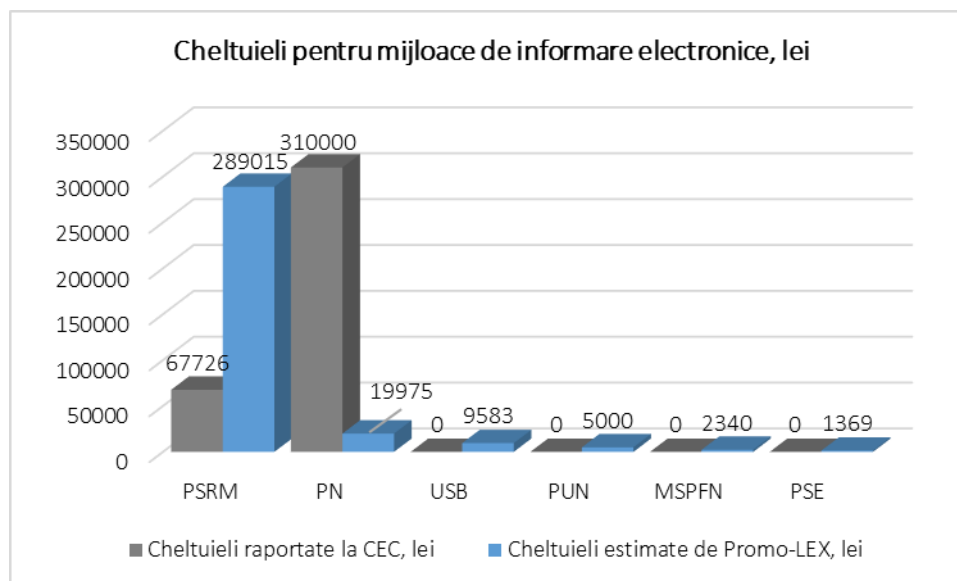
Privitor la candidatul PUN din raionul Ungheni, observatorii Promo-LEX au raportat o pagină oficială, <https://www.mihaigoian.com/>, un banner on-line clasic de mici dimensiuni. Cheltuielile estimate se ridică la cel puțin 5 000 de lei.

Privitor la candidatul MSPFN din mun. Chişinău, observatorii Promo-LEX au raportat cel puțin trei publicări unice sponsorizate în rețeaua Facebook timp de 10 zile. Cheltuielile estimate se ridică la minimum 2 340 de lei.

Privitor la candidatul PSE din mun. Chişinău, observatorii Promo-LEX au raportat cel puțin o publicare unică sponsorizată în rețeaua Facebook timp de 10 zile. Cheltuielile estimate se ridică la 1 369 de lei.

Privitor la candidatul PUN din mun. Bălți, observatorii Promo-LEX au raportat o publicare sponsorizată în rețeaua Facebook, timp de 10 zile. Cheltuielile estimate se ridică la cel puțin 1 369 de lei (a se vedea graficul nr. 41).

Graficul nr. 41

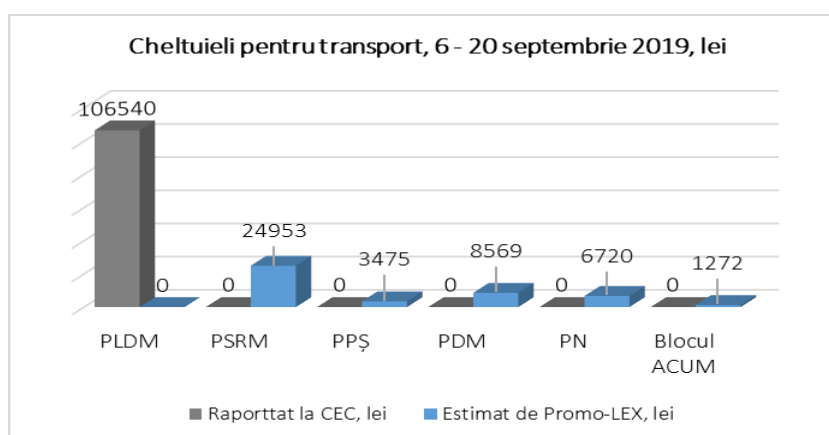

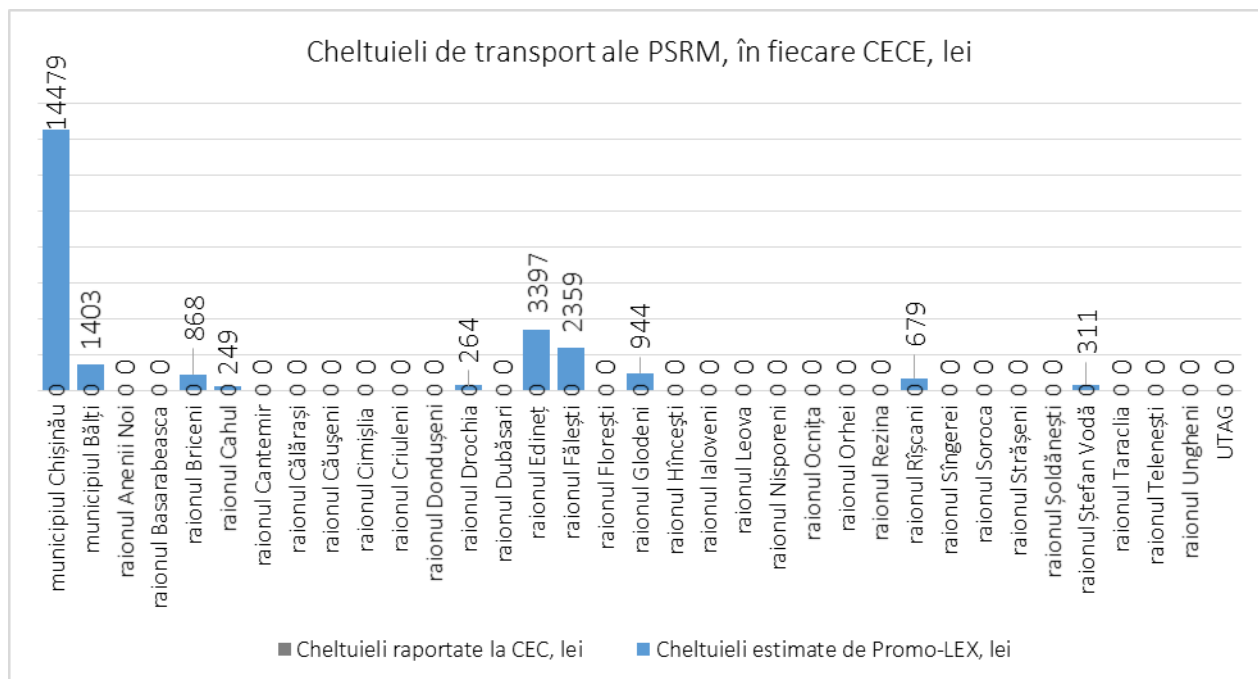
c) Cheltuieli pentru transport de persoane și bunuri

Observatorii Promo-LEX au raportat utilizarea automobilelor în Republica Moldova cu scop electoral de către cel puțin șase CE. Doar un concurent – PLDM – a indicat astfel de cheltuieli în rapoartele depuse la CEC. Din cei șase concurenți electorali, patru (PSRM, PPȘ, PDM, PN) au raportat la CEC „0” cheltuieli, iar un alt concurent electoral care se regăsește în constatările Promo-LEX nu a depus raport la CEC (Blocul ACUM). Estimările MO Promo-LEX arată că aceștia au omis să raporteze un cuantum de cel puțin 44 988 de lei.

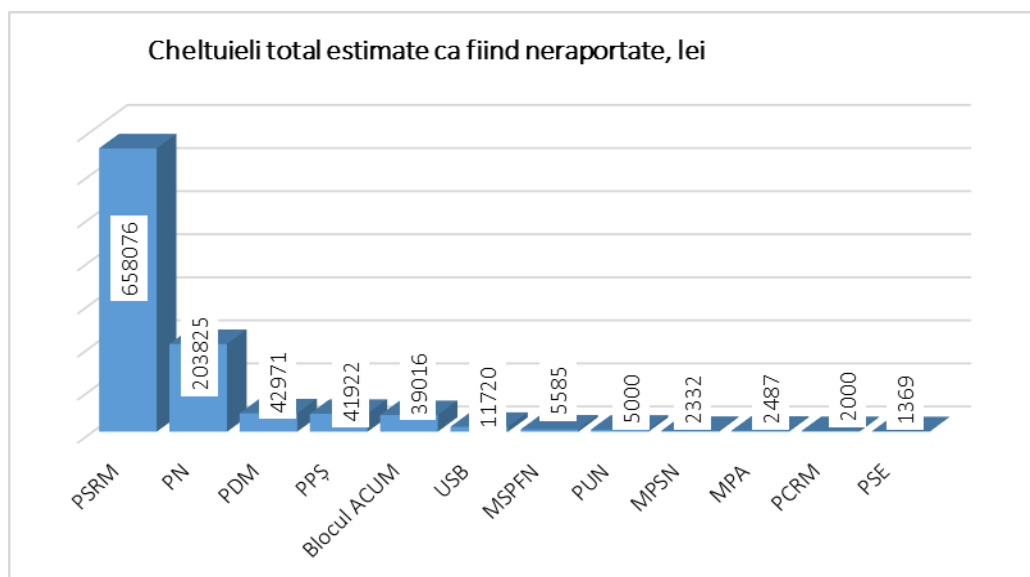
Formula de calcul utilizată reflectă înmulțirea unei medii de consum de 9 l/100 km (automobil), 10 l/100 km (microbuz), 35 l/100 km (autocar) cu distanța parcursă și cu prețul de combustibil de 18,78 lei (a se vedea graficul nr. 42).

Graficul nr. 42

MO Promo-LEX constată că 12 concurenţi electorali au omis reflectarea completă a cheltuielilor efectuate în perioada 6-20 septembrie 2019: PPŞ, PSRM, PDM, PN, USB, MSPFN, PUN, MPSN, MPA, PCRM, Blocul ACUM, PSE. Mai mult ca atât, se constată efectuarea cheltuielilor în scop electoral din afara contului „Fond electoral” de către PCRM, ACUM, MSPFN, MPA, PSE. Suma totală estimată neraportată este de cel puţin 1 016 303 lei.

VII. DISCURSUL INSTIGATOR LA URĂ

În perioada supusă observării, Promo-LEX a continuat monitorizarea discursului de ură și a instigării la discriminare. Pe baza informațiilor raportate de către observatori, au fost identificate cel puțin cinci cazuri în care concurenții electorali au generat mesaje discriminatorii sau alte forme de intoleranță în spațiul public, dintre care: PL – două situații, Blocul ACUM, PN și PLDM – câte una.

De cealaltă parte, dintre concurenții care au fost vizați în discursul de ură a fost identificat un caz – candidatul PPS.

Analizând situația potrivit criteriilor care au stat la baza discursului de ură, observăm că în două cazuri au fost utilizate prejudecățile și stereotipurile de gen, iar în alte două au fost utilizate prejudecăți legate de etnia persoanelor. A fost identificat câte un caz în care a fost exploatată intoleranța față de persoanele LGBT și de persoanele cu dizabilități mintale, iar într-o situație a fost înregistrată instigarea la violență.

7.1. Candidații care au utilizat mesaje de instigare la ură și discriminare

În perioada de monitorizare au fost înregistrate cel puțin cinci situații când discursul de ură sau instigarea la discriminare pornește de la candidați și perpetuează intoleranța în societate, având la bază instigarea la discriminare, denigrarea, incitarea la violență sau alte forme de promovare a stereotipurilor și prejudecăților în spațiul public.

1. Pe data de 24.09.2019, candidatul PLDM la funcția de consilier local în Căușeni, Anatolie Focșa, a publicat pe pagina sa de Facebook un mesaj, utilizând intoleranța față de persoanele LGBT și asocierea lor cu violatorii, pentru a denigra concurenții electorali care reprezintă Blocul ACUM:

„După ce au hotărât să promoveze un homosexual, ACUM (PAS) Căușeni promovează și un violator scăpat de pedeapsă, fiind iertat de victimă. Homosexuali, violatori, escroci etc... ACUM, asta vi-i potențialul?”⁷⁴

2. Pe data de 10.09.2019, în cadrul conferinței de presă de prezentare a candidatului PN la funcția de primar al mun. Chișinău, Ivan Diacov a declarat:

„Eu vreau ca toți taracanii ăștia care au umplut primăria și instituțiile care aparțin primăriei, care activează în municipiu, toți taracanii politici să fie scoși, fiindcă ei strâng biruri din tot ce se poate strânge, au muls instituțiile... Duceți-vă la Piața Centrală, la Piața Centrală e o șatră țigănească acolo, nu poți trece...”⁷⁵

Ivan Diacov utilizează termeni denigratori, ca „taracani”, pentru a umili și a dezumaniza concurenții politici. În același timp, face apel la stereotipuri legate de persoanele de etnie romă, asociind dezordinea de la Piața Centrală din Chișinău cu o „șatră țigănească”.

3. Pe data de 05.09.2019, Dorin Chirtoacă, candidatul PL pentru funcția de primar al mun. Chișinău, a făcut următoarele declarații, adresate lui Andrei Năstase:

„Domnu’ Năstase, nu ai gură, de vreme ce Maia Sandu anunță că vei candida la primărie sau vrea să scape de dumneata în Guvern și ți-a luat-o înainte?”⁷⁶

Declarația are la bază prejudecăți de gen. Dorin Chirtoacă încearcă să-l ridiculizeze pe Andrei Năstase, sugerând că o femeie (Maia Sandu) a făcut anunțul despre candidatura domnului Năstase la

⁷⁴ <https://bit.ly/2mUBh5j>

⁷⁵ <https://bit.ly/2lq14Dw>

⁷⁶ <https://bit.ly/2mRLTBT>

alegerile locale generale din mun. Chişinău din partea Blocului ACUM, şi nu dumnealui personal, ceea ce ar fi ruşinos pentru un bărbat.

4. Într-o intervenţie live pe pagina sa de Facebook din 18.09.2019, Dorin Chirtoacă a făcut următoarele declaraţii la adresa oponenţilor politici Igor Dodon, Maia Sandu şi Andrei Năstase:

„Cât de cinic trebuie să fii, ca să scuipi în faţă tot poporul, da de aici să le vorbeşti cu cuvinte mari, cu declaraţii că faci reforme. Asta este aberant, asta e de nepermis. Pentru asta ar trebui să ieşim în stradă, în Piaţa Marii Adunări Naţionale cu furcile şi să-i fugărim pentru că ei ne fură viitorul... sunt o gaşcă care s-au cuibărit la putere pentru a se proteja.”⁷⁷

Declaraţiile candidatului PL pentru funcţia de primar al capitalei instigă la violenţă împotriva oponenţilor politici şi sunt periculoase şi inadmisibile într-o societate democratică.

5. În cadrul evenimentului de lansare a Blocului ACUM în campania electorală pentru alegerile locale din 20 octombrie 2019, vicepreşedintele PPPDA Alexandru Slusari a declarat:

«Потом были 3 тяжелейших года борьбы с диктатурой одного неадекватного человека... Но и в этих условиях Нэстасе не побоялся идти в 2018 году на выборы в столицу, на один год, без поддержки муниципальных советников, под улюлюканье кучи купленных аналитиков и экспертов, которые наперебой трещали о втором туре между Чебаном и подругой Плахатнюка – Мадам Феноса.»⁷⁸

Mesajul în care este vizată Silvia Radu, fostă concurentă electorală în cadrul alegerilor locale din 20 mai 2018, este bazat pe prejudecăţi de gen şi stereotipuri legate de prezenţa femeii în politică. Astfel, deşi Alexandru Slusari se referă la doi foşti concurenţi electorali (Ion Ceban şi Silvia Radu), pe Silvia Radu o etichetează drept „prietena lui Plahotniuc”, diminuând capacităţile ei politice. Şi eticheta „Madam Fenosa” este utilizată cu scopul ridiculizării Silviei Radu, iar cuvântul „madam”, utilizat cu sens ironic, face legătura cu sexul persoanei vizate, deşi un astfel de aspect nu este relevant în contextul discursului prezentat.

Candidaţii vizaţi în mesaje care instigă la ură sau discriminare

1. Pe data de 11.09.2019, pe profilul de Facebook Minodora Prisacu a fost plasat următorul mesaj adresat candidatului Partidului ŞOR pentru funcţia de primar al mun. Chişinău:

„Şi cât (Is)Şor de Orhei lipseşte, îi încălzeşte locul Tauber, ea are grijă ca turma să nu uite de jigodia evreiască cât şi să mărească numărul oilor şi a berbecilor... Şi dacă în Chişinău tot pute, Tauber, s a gândit că, nimeni nu o sa observe că, la funcţia de primar al municipiului, a mai candidat un kakat, pe nume Klimenco Valera! Omul e în plin climax, atât fizic cât şi mintal! Dar Klemenco-Klimax, așa şi nu se lasă de ideea să ne bage între picioare la Rusia, el se visează în locul lui Dodon , el se vrea în locul acestuia şi cum găseşte o ureche liberă, o umflă cu dragoste de ruşi!”⁷⁹

Mesajul conţine exprimări antisemite („jigodia evreiască”) la adresa lui Ilan Shor, injurii şi exprimări denigratorii şi umilitoare la adresa lui Valeriu Klimenko, care fac în acelaşi timp aluzie la eventuale deficienţe mintale ale acestuia, conducând la propagarea intoleranţei faţă de persoanele cu dizabilităţi psihice. Mesajul a devenit popular pe reţeaua Facebook, adunând circa 50 de distribuiri şi peste 200 de aprecieri.

⁷⁷ <https://bit.ly/2mrAgBx>

⁷⁸ <https://bit.ly/2mvV1Mh>

⁷⁹ <https://bit.ly/2lrSSkF>

VIII. EDUCAȚIA ELECTORALĂ

CEC și CICDE au continuat activitățile de informare a alegătorilor și de instruire a funcționarilor electorali. Apreciem folosirea limbajului mimico-gestual în materialele de informare. Considerăm că pentru alegătorii care în ziua votării se vor afla peste hotare și pentru cei cu domiciliul în stânga Nistrului este necesară o comunicare mai activă în contextul alegerilor parlamentare noi. Categoriile de funcționari care au fost instruiți în perioada de referință le reprezintă membrii CECE I, membrii BESV, operatorii.

8.1. Activități ale CEC și CICDE

Informare electorală. În contextul materialelor de sensibilizare a alegătorilor pentru participare la alegerile locale din 20 octombrie 2019, CEC a lansat un material video⁸⁰ în care alegătorii sunt îndemnați să meargă la vot pentru a-și alege candidatul.

De asemenea, CEC a elaborat un videografic, redat și în limbajul semnelor⁸¹, despre procesul de elaborare, tipărire și utilizare a buletinului de vot. Cu ocazia marcării pe 23 septembrie a Zilei Internaționale a Limbajului Semnelor, CEC a ținut să încurajeze, inclusiv prin acest videografic, folosirea limbajului mimico-gestual în materialele de informare, pentru ca fiecare cetățean cu drept de vot să aibă acces la informație și la date despre procesele electorale.

În perioada 13–15 septembrie⁸² a avut loc Atelierul de creație în domeniul electoral *VotART*⁸³, ce reprezintă o competiție creativă a 30 de tineri și tinere talentați / talentate în desen sau ilustrare grafică, în cadrul căruia au creat postere motivaționale pentru alegeri^{84, 85}. Posterele și afișele create vor fi distribuite la alegerile din această toamnă, în SV din toată țara pentru a motiva alegătorii să iasă la vot.

La 9 septembrie 2019, CICDE a relansat activitățile cu tinerii și viitorii alegători⁸⁶, având ca scop alegerea, la 27 septembrie curent, a consiliilor de elevi în aproximativ 50 de școli din 13 raioane, după modelul elaborat de CICDE. Activitatea combină sesiunile practice cu cele teoretice, la care fiecare elev primește câte un rol de alegător, membru al organului electoral sau observator.

Instruiri ale organelor electorale inferioare. La 6 septembrie curent a avut loc instruirea operatorilor CECE. Specialiștii CEC din domeniul IT au familiarizat operatorii cu responsabilitățile ce le revin în respectarea procedurilor ce implică listele electorale pe întregul proces electoral.

În perioada 9–14 septembrie 2019 au avut loc seminare de instruire a membrilor CECE de nivelul I, iar în intervalul 24 septembrie–5 octombrie s-au desfășurat instruirile membrilor BESV. Pe 12 septembrie s-a dat start instruirii contabililor din cadrul CECE. Iar la 21 septembrie au fost instruite persoanele responsabile de recepționarea rapoartelor financiare ale candidaților independenți din cadrul CECE, fiindu-le prezentate metode și instrumente de examinare a datelor și rapoartelor despre veniturile și cheltuielile din campania electorală la alegerile locale generale din 20 octombrie 2019.

În contextul autoinstruirilor, CICDE dispune de o platformă on-line⁸⁷ de instruire în domeniul electoral, cu ajutorul căreia membrii CECE și ai BESV-urilor pot de la distanță să parcurgă teste în materie electorală, pentru buna desfășurare și organizare a alegerilor locale generale și parlamentare noi din toamna acestui an.

⁸⁰ Material video. <https://bit.ly/2kDyQ6m>

⁸¹ Videografic în limbajul semnelor. <https://bit.ly/2l3Ecs4>

⁸² Comunicat CEC. <https://bit.ly/2l3kOvg>

⁸³ Eveniment *VotART*. Atelier de creație în domeniul electoral. <https://bit.ly/2kKYR3S>

⁸⁴ Creațiile tinerilor în poze. <https://bit.ly/2mDg3J1>

⁸⁵ Desfășurarea evenimentului *VotART*. <https://bit.ly/2mlQDzm>

⁸⁶ Comunicat CICDE. <https://bit.ly/2l36fb6>

⁸⁷ <http://e-learning.cicde.md/toate-cursurile/>

RECOMANDĂRI

Comisiei Electorale Centrale și organelor electorale inferioare:

1. Asumarea unui rol activ de către organele electorale în vederea soluționării eficiente a contestațiilor și sesizărilor, cu aplicarea tuturor instrumentelor legale, și evitarea cazurilor de declinare a competenței.
2. Reglementarea în mod cert și explicit a modului de depunere a contestațiilor de către *pretendenții* (potențiali candidați care încă nu sunt înregistrați) la o funcție electivă (primar sau consilier) împotriva acțiunilor altor pretendenți la funcția electivă / a grupului de inițiativă în timpul colectării semnăturilor sau împotriva acțiunilor / a inacțiunilor organelor electorale și reglementarea termenelor de soluționare a contestațiilor.
3. Delimitarea expresă a sesizărilor și a contestațiilor depuse, a modului și a termenelor de soluționare a acestora sau unificarea practicii de soluționare a oricăror cereri privind încălcările invocate.
4. Elucidarea aspectelor privind statutul juridic al cererilor/sesizărilor/demersurilor din perioada electorală, precum și a termenelor și a modului de soluționare a acestora.
5. Elaborarea unei circulare adresate birourilor electorale ale secțiilor de votare din CU nr. 17 și nr. 33 privind aplicarea normelor legale ce țin de accesibilitatea listelor electorale pentru reprezentanții concurenților electorali din cadrul alegerilor locale și pentru reprezentanții concurenților electorali din cadrul alegerilor parlamentare noi.
6. Revederea cazurilor de înregistrare a listelor de candidați constituite fără respectarea cotei de gen de 40%.
7. Modificarea Regulamentului privind finanțarea campaniei electorale prin introducerea obligativității de completare a rapoartelor de finanțare a campaniilor electorale în formate accesibile, de exemplu, Excel și ulterior publicarea acestora pe pagina oficială a CEC, pentru ca datele să poată fi utilizate în scopuri de analiză de către sectorul asociativ, mass-media, mediul academic.
8. Verificarea, în conformitate cu prevederile legale, a provenienței venitului concurenților electorali, neadmițându-se falsul în acte, fie prin utilizarea ECC, fie prin eliberarea bonurilor de plată.
9. Somarea GI de susținere a candidaților la scrutinul parlamentar nou și a concurenților electorali înregistrați care nu au prezentat rapoarte financiare.
10. Somarea concurenților electorali înregistrați la scrutinul local general pentru neprezentarea rapoartelor financiare obligatorii.
11. Publicarea rapoartelor financiare ale candidaților independenți pentru alegerile locale generale pe paginile oficiale ale CECE II și APL II corespunzătoare.
12. Oferirea răspunsului la solicitările de clarificare a reglementărilor normative din domeniul electoral înaintate de MO Promo-LEX atât în contextul unei bune organizări a alegerilor, cât și în cel al instruirii corecte și la timp a observatorilor.
13. Examinarea atentă a dosarelor depuse pentru înregistrare pe aspectul conținutului proceselor-verbale de desemnare adoptate de către organele partidelor politice sau blocurilor electorale.

Administrațiilor publice locale

14. Asigurarea publicării pe pagina web a informației despre candidații înregistrați la alegerile locale din 20 octombrie 2019 din aria de responsabilitate.

ABREVIERI

alin. – alineatul
APL – administrația publică locală
art. – articolul
ASP – Agenția Servicii Publice
BESV – birou electoral al secției de votare
Blocul ACUM – Blocul electoral „ACUM Platforma DA și PAS”
com. – comuna
CEC – Comisia Electorală Centrală
CECE I – Consiliul electoral al circumscripției electorale de nivelul I
CECE II – Consiliul electoral al circumscripției electorale de nivelul al II-lea
CECEU – Consiliul electoral al circumscripției electorale uninominale
CI – candidat independent
CICDE – Centrul de Instruire Continuă în domeniul Electoral
CMC – Consiliul Municipal Chișinău
CU – circumscripție uninominală
GI – grup de inițiativă
lit. – litera
MO – misiune(a) de observare
MPA – Partidul Politic Mișcarea Populară Antimafie
MPSN – Mișcarea Profesioniștilor „Speranța – Nadejda”
MSPFN – Mișcarea Social-Politică „Forța Nouă”
mun. – municipiul
nr. – numărul
or. – orașul
OSCE – Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa
OSCE/BIDDO – Biroul OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului
OTL – observator pe termen lung
OTS – observator pe termen scurt
PAD – Partidul Acțiunea Democratică
PAS – Partidul Politic „Partidul Acțiune și Solidaritate”
PCRM – Partidul Comuniștilor din Republica Moldova
pct. – punct
PDM – Partidul Democrat din Moldova
PL – Partidul Liberal
PLDM – Partidul Liberal Democrat din Moldova
PN – Partidul Politic „Partidul Nostru”
PNL – Partidul Național Liberal
PNUD – Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare
POM – Partidul Politic Partidul Oamenilor Muncii
PPDA – Partidul Politic „Democrația Acasă”
PPEM – Partidul Politic „Partidul Popular European din Moldova”
PPM – Partidul „Patrioții Moldovei”
PPPDA – Partidul Politic „Platforma Demnitate și Adevăr”
PPR – Partidul Politic „Partidul Popular Românesc”
PPRM – Partidul Politic Partidul Popular din Republica Moldova
PPȘ – Partidul Politic „Șor”
PPVP – Partidul Politic „Voința Poporului”
PSE – Partidul Politic „Partidul Stânga Europeană”
PSM – Partidul Socialist din Moldova
PSRM – Partidul Politic „Partidul Socialiștilor din Republica Moldova”
PUN – Partidul Politic „Partidul Unității Naționale”

PVE – Partidul Politic Partidul Verde Ecologist
RFE – Registrul funcționarilor electorali
RSA – Registrul de stat al alegătorilor
RSP – Registrul de Stat al Populației
s. – satul
S.F. – sold final
S.I. – sold inițial
SV – secție de votare
UAT – unitate administrativ-teritorială
USAID – Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională
USB – Partidul Politic „Uniunea Salvați Basarabia”
UTAG – Unitatea Teritorială Autonomă Găgăuzia

ANEXĂ

Cazuri ce pot fi calificate drept abateri de la prevederile privind întocmirea listelor în baza cotei de gen

Lista CECE II care au înregistrat concurenții cu abateri de la prevederile privind cota de gen

Raion	CECE II	Candidați	Candidați de același gen
Chișinău	1	PCRM	37,14%
Anenii Noi	4	PSRM	39,39%
		PDM	39,39%
Basarabeasca	5	PCRM	23,53%
		PN	38,10%
Briceni	6	PSRM	39,39%
		PPȘ	39,29%
Călărași	9	PPȘ	60,71%
Drochia	14	PSRM	37,50%
		PUN	36,36%
Dubăsari	15	PCRM	31,58%
Edineț	16	PSRM	39,47%
		PUN	23,53%
Florești	18	ACUM	39,39%
Glodeni	19	PSRM	39,39%
Hîncești	20	PSRM	39,39%
Hîncești	20	PPȘ	37,14%
Leova	22	PSRM	39,29%
		PPȘ	61,90%
Ocnîța	24	PPȘ	38,89%
Rezina	26	PPEM	37,50%
Rîșcani	27	PSRM	39,39%
Sîngerei	28	PCRM	38,46%
Soroca	29	PLDM	38,89%
		PSRM	36,36%
Strășeni	30	PSRM	38,10%
Șoldănești	31	PCRM	35,71%
		PVE	62,50%
Telenești	34	PPȘ	65,22%
Ungheni	35	PDM	38,89%

Lista CECE I care au înregistrat concurenții cu abateri de la prevederile privind cota de gen

Raion	CECE II	Localitate	CECE I	Candidat	Candidați de același gen
Anenii Noi	4	Calfa	nr. 4/4	PDM	33,33%
Briceni	6	Marcauti	nr. 6/20	PSRM	36,36%
		Mihaileni	nr. 6/22	PSRM	36,36%
		Trebisauti	nr. 6/28	PPȘ	23,08%
		Trebisauti	nr. 6/28	PSRM	36,36%
		Balcauti	nr. 6/5	PSRM	36,36%
		Balcauti	nr. 6/5	PPȘ	66,67%
		Caracusenii Vechi	nr. 6/9	PSRM	38,46%
Cahul	7	Burlaceni	nr. 7/12	PN	36,36%
Cantemir	8	Cantemir	nr. 8/1	PSRM	30,30%
		Cantemir	nr. 8/1	PDM	31,25%
		Stoianovca	nr. 8/22	PSRM	63,64%
		Chioselia	nr. 8/6	PSRM	62,50%
		Ciietu	nr. 8/8	PSRM	62,50%

Calarasi	9	Calarasi	nr. 9/1	PLDM	36,84%
		Calarasi	nr. 9/1	PCRM	35,71%
		Paulesti	nr. 9/15	ACUM	37,50%
		Paulesti	nr. 9/15	PDM	63,64%
		Pitusca	nr. 9/17	PPŞ	62,50%
		Pitusca	nr. 9/17	PDM	37,50%
		Pitusca	nr. 9/17	PSRM	63,64%
		Sipoteni	nr. 9/23	PSRM	37,50%
		Temeleuti	nr. 9/24	ACUM	33,33%
		Temeleuti	nr. 9/24	PPŞ	62,50%
		Tuzara	nr. 9/25	PSRM	37,50%
		Tuzara	nr. 9/25	PUN	33,33%
		Causeni	10	Tanatarii-Noi	nr. 10/23
Ursoaia	nr. 10/26			PCRM	36,36%
Baccealia	nr. 10/3			PCRM	62,50%
Baccealia	nr. 10/3			PSRM	61,54%
Cimislia	11	Lipoveni	nr. 11/14	PSRM	63,64%
		Valea Perjei	nr. 11/23	PCRM	28,57%
		Batir	nr. 11/3	PPŞ	62,50%
Donduseni	13	Tirnova	nr. 13/21	PSRM	38,89%
		Tirnova	nr. 13/21	PSRM	38,89%
		Taul	nr. 13/22	PLDM	38,46%
		Taul	nr. 13/22	PSRM	36,36%
Drochia	14	Drochia	nr. 14/1	PSRM	39,29%
		Cotova	nr. 14/5	PDM	33,33%
Dubasari	15	Cocieri	nr. 15/1	PSRM	38,46%
		Corjova	nr. 15/2	PCRM	38,46%
Falesti	17	Falesti	nr. 17/1	PSRM	39,13%
		Falesti	nr. 17/1	PPŞ	61,54%
		Glinjeni	nr. 17/11	PLDM	70,00%
		Glinjeni	nr. 17/11	ACUM	35,71%
		Horesti	nr. 17/14	PSRM	37,50%
		Horesti	nr. 17/14	PPŞ	80,00%
		Albinetul Vechi	nr. 17/2	PLDM	61,54%
		Natalievca	nr. 17/21	PSRM	63,64%
		Navirnet	nr. 17/22	PSRM	63,64%
		Pietrosu	nr. 17/24	ACUM	77,78%
		Pompa	nr. 17/27	PSRM	62,50%
		Pompa	nr. 17/27	PCRM	37,50%
		Pruteni	nr. 17/28	PPŞ	71,43%
		Taxobeni	nr. 17/33	PSRM	36,36%
Chetris	nr. 17/7	PPŞ	66,67%		
Floresti	18	Floresti	nr. 18/1	PSRM	39,13%
		Floresti	nr. 18/1	PPŞ	61,90%
		Cosernita	nr. 18/10	PSRM	66,67%
		Cosernita	nr. 18/10	PNL	33,33%
		Cuhurestii De Jos	nr. 18/11	PPŞ	66,67%
		Cuhurestii De Jos	nr. 18/11	PPŞ	66,67%
		Cuhurestii De Sus	nr. 18/12	PSRM	63,64%
		Cuhurestii De Sus	nr. 18/12	PSRM	63,64%
		Cuhurestii De Sus	nr. 18/12	PSRM	63,64%
		Napadova	nr. 18/24	PSRM	33,33%
		Sanatauca	nr. 18/31	PSRM	38,46%
		Sanatauca	nr. 18/31	ACUM	61,54%
Glodeni	19	Viisoara	nr. 19/19	PDM	36,36%
		Viisoara	nr. 19/19	PSRM	36,36%
		Cobani	nr. 19/6	PDM	37,50%
		Cobani	nr. 19/6	PN	66,67%
		Cobani	nr. 19/6	ACUM	36,36%

		Cuhnesti	nr. 19/7	PLDM	36,36%		
		Cuhnesti	nr. 19/7	PN	38,46%		
		Cuhnesti	nr. 19/7	PPŞ	61,54%		
		Cuhnesti	nr. 19/7	PDM	36,36%		
		Cuhnesti	nr. 19/7	PSRM	38,46%		
		Dusmani	nr. 19/9	PSRM	38,46%		
Hincesti	20	Cateleni	nr. 20/11	PDM	33,33%		
		Cateleni	nr. 20/11	PSRM	36,36%		
		Cioara	nr. 20/12	ACUM	30,77%		
		Cioara	nr. 20/12	PDM	61,54%		
		Crasnoarmeiscoe	nr. 20/15	PDM	30,77%		
		Crasnoarmeiscoe	nr. 20/15	PPŞ	28,57%		
		Leuseni	nr. 20/22	PLDM	30,00%		
		Leuseni	nr. 20/22	PPŞ	33,33%		
		Negrea	nr. 20/27	PDM	37,50%		
		Nemteni	nr. 20/28	PSRM	36,36%		
		Nemteni	nr. 20/28	PDM	36,36%		
		Nemteni	nr. 20/28	ACUM	36,36%		
		Obileni	nr. 20/29	PDM	38,46%		
		Poganesti	nr. 20/33	PPŞ	28,57%		
		Poganesti	nr. 20/33	ACUM	25,00%		
		Poganesti	nr. 20/33	PDM	38,46%		
		Voinescu	nr. 20/39	PDM	38,46%		
		Ialoveni	21	Malcoci	nr. 21/11	PLDM	33,33%
				Suruceni	nr. 21/20	PSRM	35,71%
Suruceni	nr. 21/20			PDM	33,33%		
Horesti	nr. 21/9			PDM	36,36%		
Leova	22	Orac	nr. 22/14	PLDM	38,46%		
		Orac	nr. 22/14	PDM	38,46%		
		Ceadir	nr. 22/7	PDM	36,36%		
		Ceadir	nr. 22/7	ACUM	27,27%		
		Colibabovca	nr. 22/9	ACUM	30,00%		
Nisporeni	23	Cristesti	nr. 23/12	PDM	33,33%		
		Iurceni	nr. 23/14	PDM	30,77%		
		Soltanesti	nr. 23/18	PDM	64,29%		
		Soltanesti	nr. 23/18	PSRM	37,50%		
		Soltanesti	nr. 23/18	ACUM	33,33%		
		Siscani	nr. 23/19	PDM	38,46%		
		Zberoaia	nr. 23/23	PDM	30,77%		
		Zberoaia	nr. 23/23	PDM	38,46%		
		Balauresti	nr. 23/3	PDM	36,36%		
		Balauresti	nr. 23/3	PSRM	33,33%		
		Balauresti	nr. 23/3	ACUM	22,22%		
Ocnita	24	Calarasovca	nr. 24/6	PSRM	37,50%		
Orhei	25	Ivancea	nr. 25/15	PL	37,50%		
		Morozeni	nr. 25/20	PLDM	36,36%		
		Peresecina	nr. 25/23	MPA	37,50%		
		Trebujeni	nr. 25/34	ACUM	33,33%		
		Braviceni	nr. 25/5	PSRM	36,36%		
		Braviceni	nr. 25/5	PDM	28,57%		
		Braviceni	nr. 25/5	ACUM	36,36%		
		Braviceni	nr. 25/5	PPŞ	68,75%		
		Ciocilteni	nr. 25/8	PSRM	38,46%		
Rezina	26	Mincenii De Jos	nr. 26/15	PCRM	66,67%		
		Papauti	nr. 26/17	PN	33,33%		
		Sircova	nr. 26/22	PSRM	36,36%		
Riscani	27	Horodiste	nr. 27/12	PSRM	66,67%		
		Horodiste	nr. 27/12	PDM	66,67%		
		Duruitoarea-Noua	nr. 27/8	PSRM	37,50%		

Singerei	28	Singerei	nr. 28/1	PLDM	21,43%
		Singerei	nr. 28/1	PLDM	21,43%
		Coscodeni	nr. 28/11	USB	25,00%
		Coscodeni	nr. 28/11	USB	25,00%
		Coscodeni	nr. 28/11	PSRM	61,54%
		Coscodeni	nr. 28/11	PSRM	61,54%
		Coscodeni	nr. 28/11	PSRM	61,54%
		Cubolta	nr. 28/13	PSRM	36,36%
		Cubolta	nr. 28/13	PSRM	36,36%
		Cubolta	nr. 28/13	ACUM	36,36%
		Cubolta	nr. 28/13	ACUM	36,36%
		Cubolta	nr. 28/13	PAD	66,67%
		Cubolta	nr. 28/13	PAD	66,67%
		Dobrogea Veche	nr. 28/14	PSRM	36,36%
		Dobrogea Veche	nr. 28/14	PSRM	36,36%
		Dobrogea Veche	nr. 28/14	PCRM	71,43%
		Biruinta	nr. 28/2	PSRM	61,54%
		Radoaia	nr. 28/23	USB	33,33%
		Biliceni Noi	nr. 28/5	PSRM	36,36%
		Biliceni Noi	nr. 28/5	PSRM	36,36%
		Biliceni Noi	nr. 28/5	PSRM	36,36%
Sorocea	29	Sorocea	nr. 29/1	PLDM	38,89%
		Sorocea	nr. 29/1	PSRM	39,39%
		Holosnita	nr. 29/11	ACUM	36,36%
		Iarova	nr. 29/13	PSRM	37,50%
		Oclanda	nr. 29/15	PSRM	36,36%
		Badiceni	nr. 29/2	PLDM	37,50%
		Regina Maria	nr. 29/21	PSRM	62,50%
		Tatarauca Veche	nr. 29/28	PSRM	37,50%
		Visoca	nr. 29/33	PSRM	33,33%
Soldanesti	31	Cotiujenii Mari	nr. 31/6	PDM	61,54%
		Cotiujenii Mari	nr. 31/6	PDM	61,54%
		Cotiujenii Mari	nr. 31/6	PDM	61,54%
		Cotiujenii Mari	nr. 31/6	ACUM	30,00%
		Cotiujenii Mari	nr. 31/6	ACUM	30,00%
		Cotiujenii Mari	nr. 31/6	ACUM	30,00%
Stefan Voda	32	Olanesti	nr. 32/13	PSRM	38,89%
		Rascaieti	nr. 32/17	PSRM	61,54%
		Rascaieti	nr. 32/17	PPŞ	62,50%
		Brezoaia	nr. 32/4	PCRM	33,33%
		Copceac	nr. 32/8	PSRM	38,46%
		Crocmaş	nr. 32/9	PSRM	38,46%
Taraclia	33	Novosiolovca	nr. 33/12	PSRM	63,64%
		Novosiolovca	nr. 33/12	PPŞ	63,64%
		Albota De Sus	nr. 33/4	PSRM	36,36%
		Albota De Sus	nr. 33/4	PSRM	36,36%
		Albota De Sus	nr. 33/4	PSRM	36,36%
		Balabanu	nr. 33/6	PSRM	36,36%
		Balabanu	nr. 33/6	PPŞ	66,67%
		Cealic	nr. 33/9	PPŞ	62,50%
Telenesti	34	Inesti	nr. 34/16	PSRM	36,36%
		Ordasei	nr. 34/21	PDM	36,36%
		Ordasei	nr. 34/21	ACUM	38,46%
		Pistrueni	nr. 34/22	ACUM	66,67%
		Brinzenii Noi	nr. 34/4	PPŞ	66,67%
		Brinzenii Noi	nr. 34/4	PPŞ	66,67%
Ungheni	35	Napadeni	nr. 35/22	PDM	70,00%
		Negurenii Vechi	nr. 35/23	PSRM	36,36%
		Boghenii Noi	nr. 35/5	PPŞ	36,36%

UTAG	36	Copceac	nr. 36/18	PSRM	31,82%
		Gaidar	nr. 36/23	PSRM	35,71%
		Svetlii	nr. 36/25	PSRM	38,46%
		Vulcanesti	nr. 36/3	PN	39,13%